

**UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE**

Tina Vončina

Mentor: doc. dr. Zlatko Šabič

**DELOVANJE MAJHNIH DRŽAV V GENERALNI SKUPŠČINI
ZDRUŽENIH NARODOV**

Primer Slovenije

DIPLOMSKO DELO

Ljubljana, 2003

KAZALO VSEBINE

SEZNAM KRATIC	III
1. UVOD	1
1.1. PREDSTAVITEV PROBLEMA IN OCENA NJEGOVE POKRITOSTI V DOSTOPNI LITERATURI.....	1
1.2. RAVEN ANALIZE, HIPOTEZA IN OMEJITVE NALOGE.....	3
1.3. SESTAVA NALOGE IN METODE ANALIZE	4
2. OPREDELITEV MAJHNIH DRŽAV	5
2.1. PROBLEMI DEFINICIJE	5
2.1.1. <i>Prebivalstvo in teritorij</i>	6
2.1.2. <i>Drugi elementi</i>	8
2.2. OPREDELITEV SLOVENIJE KOT MAJHNE DRŽAVE.....	13
3. MAJHNE DRŽAVE V GENERALNI SKUPŠČINI ORGANIZACIJE ZDRUŽENIH NARODOV	17
3.1. NASTANEK ZDRUŽENIH NARODOV	17
3.2. PROBLEMATIKA ČLANSTVA MAJHNIH DRŽAV V ZDRUŽENIH NARODIH.....	18
3.3. GENERALNA SKUPŠČINA IN MOŽNOSTI DELOVANJA MAJHNIH DRŽAV V NJEJ.....	23
3.3.1. <i>Predstavništva in delegacije majhnih držav na zasedanjih Generalne skupščine Organizacije združenih narodov</i>	24
3.3.2. <i>Organiziranost majhnih držav v Generalni skupščini</i>	26
3.3.2.1. <i>Oblike sodelovanja, fomalizirane v okviru Generalne skupščine Organizacije združenih narodov</i>	28
3.3.2.2. <i>Stalne oblike sodelovanja</i>	30
3.3.2.3. <i>Manj stalne in ad hoc oblike sodelovanja držav</i>	34
3.3.3. <i>Kohezivnost skupin</i>	36
4. UVELJAVLJANJE INTERESOV SLOVENIJE V GENERALNI SKUPŠČINI ORGANIZACIJE ZDRUŽENIH NARODOV	39
4.1. NEKATERE ZNAČILNOSTI SLOVENSKE ZUNANJE POLITIKE IN NJENEGA IZVAJANJA	39
4.2. SLOVENIJA V ORGANIZACIJI ZDRUŽENIH NARODOV	43
4.2.1. <i>Prioritete Slovenije v Združenih narodih</i>	44
4.2.2. <i>Kandidatura Slovenije za nestalno članico Varnostnega sveta</i>	46

<i>4.2.3. Delovanje Slovenije na področju človekovih pravic, humanitarnih in socialnih vprašanj .....</i>	<i>49</i>
<i>4.2.4. Nekateri drugi načini delovanja Slovenije v Generalni skupščini .....</i>	<i>54</i>
5. SKLEP	56
6. LITERATURA IN OSTALI VIRI	59

SEZNAM KRATIC

ACP	<i>African, Caribbean and Pacific countries associated with the EU</i> (Afriške, karibske in pacifiške države v sodelovanju z Evropsko unijo)
AOSIS	<i>Alliance of Small Island States</i> (Zveza majhnih otoških držav)
ASEAN	<i>Association of South-East Asian Nations</i> (Združenje jugovzhodnih azijskih držav)
BNP	Bruto nacionalni proizvod
CTBT	<i>Comprehensive Nuclear-Test-Ban Treaty</i> (Pogodba o obsežni prepovedi jedrskih poskusov)
DKP	Diplomatsko-konzularna predstavništva
ECOSOC	<i>Economic and Social Council</i> (Ekonomski in socialni svet)
EFTA	European Free Trade Association (<i>Evropsko združenje za svobodno trgovino</i>)
EU	Evropska unija
G-77	<i>Group of 77</i> (Skupina 77)
HIV/AIDS	<i>Human Immunodeficiency Virus</i> (virus človekove imunske pomanjkljivosti) / <i>Acquired Immune Deficiency Syndrome</i> (sindrom pridobljene imunske pomanjkljivosti)
HSN	<i>Human Security Network</i> (Mreža za človekovo varnost)
ITF	<i>International Trust Fund</i> (Sklad za razminiranje in pomoč žrtvam min)
JVE	Jugovzhodna Evropa
MZZ	Ministrstvo za zunanje zadeve
NAM	<i>Non-Aligned Movement</i> (Gibanje neuvrščenih)
NATO	North Atlantic Treaty Organization (<i>Organizacija severnoatlantskega sporazuma</i>)
OECD	Organisation for Economic Co-operation and Development (<i>Organizacija za ekonomsko sodelovanje in razvoj</i>)
OVSE	Organizacija za varnost in sodelovanje v Evropi
OZN	Organizacija združenih narodov
RS	Republika Slovenija
SFRJ	Socialistična federativna republika Jugoslavija
SIDS	<i>Small Island Developing States</i> (Majhne otoške države v razvoju)

SUNFED	<i>Special United Nations Fund for Economic Development</i> (Posebni sklad Združenih narodov za gospodarski razvoj)
UNHCR	<i>Office of the United Nations High Commissioner for Refugees</i> (Urad visokega komisarja Združenih narodov za begunce)
UNCTAD	United Nations Conference on Trade and Development (<i>Konferenca Združenih narodov za trgovino in razvoj</i>)
UNDP	<i>United Nations Development Programme</i> (Program Združenih narodov za razvoj)
UNICEF	<i>United Nations Children's Fund</i> (Sklad Združenih narodov za otroke)
UNITAR	<i>United Nations Institute for Training and Research</i> (Inštitut Združenih narodov za usposabljanje in raziskovanje)
UNPREDEP	<i>United Nations Preventive Deployment Force</i> (Preventivno nameščene sile Združenih narodov v Makedoniji)
ZDA	Združene države Amerike

1. UVOD

1.1. Predstavitev problema in ocena njegove pokritosti v dostopni literaturi

Procesi razpadanja starih in pojavljanja novih držav, predvsem dekolonizacija v šestdesetih letih prejšnjega stoletja, val osamosvajanja po koncu hladne vojne leta 1990, kot tudi hiter napredek v tehnologiji in s tem v komuniciranju, so v mednarodno skupnost vnesli precejšnje spremembe. Po koncu druge svetovne vojne se je povečalo število mednarodnih vladnih organizacij z različnimi nameni in področji, pristojnostmi, obsegom članstva in načinom vključevanja vanje. Drugi pokazatelj sprememb v mednarodni skupnosti je tudi rast članstva ene največjih in vsekakor najbolj univerzalnih organizacij – Organizacije združenih narodov (OZN, Združeni narodi). Od njenega nastanka leta 1945 se je članstvo povečalo z 51 na 191 držav leta 2002.¹ Nespremenjena ni ostala niti struktura članstva, saj se je organizaciji pridruževalo vedno več manjših držav. Odstotek majhnih držav se je tako povečal z ene polovice leta 1945 na več kot dve tretjini leta 2000 (Hong 1995: 277). Tako razmerje ostaja nespremenjeno tudi po sprejemu Švice in Vzhodnega Timorja septembra 2002. Spremembe so vplivale tudi na delo organizacije same, ki ni postalo samo obsežnejše, marveč tudi bolj kompleksno. Sistem Združenih narodov, ki je nastal na podlagi interesov zmagovalk druge svetovne vojne, je postal prostor, kjer lahko vsaka država članica, ne glede na njeno velikost, izrazi svoje mnenje in uveljavlja svoje interese, kar je na prvi pogled gotovo v prid najmanjšim državam. Prav rast članstva pa je sprožila razprave o vlogi in strukturi te organizacije v sodobni mednarodni skupnosti ter o njenem preoblikovanju.

Zaradi svoje številčnosti ter formalnega načina sprejemanja odločitev v organih te mednarodne organizacije se zdi, da predstavljajo majhne države vsaj v načelu dokaj pomembnega akterja. Ta občutek pa nas lahko zavede. V Varnostnem svetu OZN imajo majhne države neprimerno manjšo težo kot v Generalni skupščini te organizacije. Po drugi strani pa dejanske možnosti njihovega delovanja tako pri pobudah kot tudi pri pripravi odločitev včasih sploh ne opazimo. Kot pri vseh drugih vprašanjih, ki jih Združeni narodi obravnavajo, predstavljajo neformalne možnosti delovanja držav pomemben element proučevanja vloge (majhnih) držav v mednarodnih organizacijah.

---

¹ Seznam sprejemanja članic v OZN, <http://www.un.org/Overview/growth.htm> (12. 10. 2001).

Med dostopno literaturo sem zasledila le eno delo, ki se neposredno ukvarja z delovanjem majhnih držav v OZN, in sicer članek *Small states in the United Nations* avtorja Marka Honga, ki je bil objavljen v reviji *International Science Journal* leta 1995. Čeprav se z majhnimi državami ukvarja precej avtorjev, se je že ob predhodnem branju literature v ospredje postavil problem definicije. Večina literature o majhnih državah vsebuje različna, celo nasprotujoča si poimenovanja velikosti držav. Pri nekaterih delih je razvidno le iz konteksta, o kakšnih državah teče beseda. Poimenovanje majhne države se tako večkrat nanaša na majhne otoške države. Le-te nekateri drugi avtorji omenjajo posebej in pod imenom majhne države obravnavajo države 'nad najmanjšimi' – t.i. mikro državami. Poleg tega pa si avtorji niso edini pri uporabi elementov, ki naj bi kategorije držav glede na velikost med seboj sploh lahko ločevali. Prav tako se literatura s področja majhnih držav ukvarja s konkretnimi in med sabo zelo različnimi področji, kar še dodatno otežuje sintezo že tako zelo različnih poskusov definiranja in kategoriziranja te skupine držav. Glede vloge (majhnih) držav v OZN pa med obstoječimi deli gotovo izstopata Marín-Bosch (1998) z izčrpno analizo glasovanja držav, ki je hkrati tudi ena novejših, ter študija Inštituta Združenih narodov za usposabljanje in raziskovanje (*United Nations Institute for Training and Research – UNITAR*) o statusu majhnih držav in teritorijev ter njihovih problemih (Rapaport, Muteba in Therattil 1971). Manj literature pa obstaja o delovanju t.i. neformalnih skupin držav znotraj Generalne skupščine OZN, kjer imajo pri odločanju velik pomen prav interesi držav članic. Teh je zelo veliko, kar prav gotovo vpliva tudi na sprejemanje odločitev organizacije same. Povezovanje držav v te skupine je tako del procesa odločanja, hkrati pa za majhne države predstavlja pomembno možnost uresničevanja njihovih interesov. V dostopni literaturi še največ zasledimo o Gibanju neuvrščenih držav, poleg sovjetskega in ameriškega bloka tretji večji skupini držav med hladno vojno. S spreminjanjem mednarodne skupnosti se spreminja tudi vsebina dnevnega reda razprav v Generalni skupščini, kar je dodatno vplivalo tudi na povezovanje držav v razne skupine in koalicije. Prav ta razgibanost sodobne mednarodne skupnosti je lahko tudi eden pomembnejših razlogov pomanjkanja obsežnejših raziskav o delovanju raznih neformalnih skupin držav znotraj Generalne skupščine po letu 1990. Nekoliko bolje od neformalnih skupin so v literaturi zastopane institucionalizirane skupine, vendar pa podrobnejših predstavitev njihovega delovanja na podlagi raziskav nisem zasledila.

Dostopnost literature tako o majhnih državah kot tudi o njihovem delovanju v OZN je omejena na Osrednjo družboslovno knjižnico Jožeta Goričarja na Fakulteti za družbene vede (FDV), Narodno in univerzitetno knjižnico ter Inštitut za novejšo zgodovino, vendar

pa v teh knjižnicah ni na voljo nekaterih pomembnejših teoretičnih del starejšega datuma (šestdeseta in sedemdeseta leta prejšnjega stoletja) ter nekaterih novejših del, ali pa je dostop zelo omejen (na primer Jazbec 2001). Nekaj del sem tako dobila preko besedilne baze EBSCOhost na medmrežju, v *British Library of Political & Economic Science* v Londonu, nekaj pa so mi jih iz zasebnih zbirk odstopili nekateri profesorji na FDV. Literatura je tako omejena na ameriške, evropske in slovenske avtorje. Večina uporabljenih dokumentov je dostopna na medmrežju, nekatere druge – predvsem s področja delovanja Slovenije v OZN – pa hranijo v knjižnici Društva za Združene narode v Ljubljani.

1.2. Raven analize, hipoteza in omejitve naloge

Majhne države so v preteklosti že obstajale, prav tako pa tudi zanimanje zanje.² Nekatere izmed njih so imele vidnejše, celo vodilne vloge, kot na primer Beneška republika v 15. stoletju. Vendar pa se je element majhnosti skozi čas spreminjal. Današnje majhne države se tako razlikujejo od majhnih držav v preteklosti po več značilnostih, še bolj pa v pomenu le-teh. Najbližja in gotovo tudi zanimiva primerjava bi bila z obdobjem med obema svetovnim vojnama in vlogo majhnih držav v Društvu narodov, ki velja za predhodnika Združenim narodom. Ker pa je večina današnjih majhnih, predvsem pa mikro držav začela nastajati šele od konca petdesetih let dalje, se bom v nalogi omejila na atribut majhnosti po letu 1945, kar sovpada z nastankom OZN.

Čeprav imajo države članice OZN tako v organih te organizacije kot tudi njenih specializiranih agencijah, programih in drugih institucijah precej možnosti za uveljavljanje svojih interesov, je Generalna skupščina tisti organ, kjer so v skladu z Ustanovno listino zastopane vse. V marsikaterem pogledu predstavlja Generalna skupščina središčno točko delovanja Združenih narodov.³ Tako je analiza delovanja majhnih držav v prvi vrsti osredotočena na Generalno skupščino ter bolj ali manj institucionalizirane skupine, ki se v njej oblikujejo ter predstavljajo ožji prostor možnosti sodelovanja držav pri pripravi odločitev.

V tem kontekstu domnevam, da je uspešno delovanje majhnih držav v OZN odvisno od dobrega poznavanja in izkoriščanja bolj ali manj institucionaliziranih skupin držav ter

---

² O obstoju in zanimanju za majhne države v preteklosti lahko sklepamo na podlagi različnih zgodovinskih učbenikov in knjig. Kot primer navajam Røhr (1994) in Benko (1997).

³ Glej IV. poglavje Ustanovne listine Združenih narodov, še posebej 10. člen.

oblik njihovega delovanja. Izhodišče možnosti predstavlja Generalna skupščina kot organ, saj so v njem zastopane vse države članice te organizacije. Slovenija te možnosti uspešno izkorišča za lastno uveljavljanje. To je mogoče prikazati na primerih njenih prizadevanj za nestalno članstvo v Varnostnem svetu ter pri njenih dejavnostih na področju varstva človekovih pravic.

V primerjavi z večino drugih držav članic Združenih narodov je Slovenija z desetletnim članstvom v tej mednarodni organizaciji med mlajšimi državami. Vseeno je v tem kratkem obdobju že bila izvoljena za nestalno članico Varnostnega sveta, njen stalni predstavnik pa je predsedoval tudi odboru za človekove pravice, kar je za majhno in obenem mlado državo gotovo velik dosežek. Obe funkciji sta izjemnega pomena v mednarodni skupnosti, mednarodni mir in varnost ter človekove pravice pa po Ustanovni listini Združenih narodov spadata v okvir temeljnih nalog te organizacije. Varnostni svet, katerega nestalne članice voli Generalna skupščina, je vsaj formalno osrednji organ, kjer se koordinirajo dejavnosti za ohranjanje mednarodnega miru in varnosti. Razprava o človekovih pravicah pa je sestavni del vsakega zasedanja Generalne skupščine in zajema raznovrstna vprašanja s tega področja.

Diplomsko delo je omejeno predvsem na predstavitev atributa majhnosti (držav) po letu 1945, predstavitev nekaterih možnosti delovanja majhnih držav v Generalni skupščini OZN s poudarkom na obdobju po koncu hladne vojne, ter na konkreten prikaz izkoriščanja teh možnosti s strani Slovenije po njeni včlanitvi v OZN.

1.3. Sestava naloge in metode analize

Uvodoma so predstavljeni problematika, hipoteze, omejitve naloge, metode analize in struktura naloge.

Jedro diplomskega dela je sestavljeno iz treh poglavij.

Drugo poglavje je namenjeno opredelitvi majhnih držav. Predstavi različne poskuse definiranja majhnih držav ter kriterije in dejavnike, ki so bili pri tem uporabljeni. Iskanju lastnosti, ki bodo pripomogle k opredelitvi majhnosti, je namenjena konceptualna analiza izbora različnih pristopov k opredelitvi in kategorizaciji držav.

V tretjem poglavju delo predstavi majhne države kot članice OZN, njihove specifičnosti in probleme, s katerimi se v zvezi s članstvom soočajo. Med skupinami držav,

ki delujejo v Generalni skupščini OZN, bom poskušala predstaviti tiste, ki so najbolj pomembne prav za delovanje majhnih držav. Čeprav so kot možen okvir delovanja izpostavljene različne bolj ali manj formalne skupine, bom predstavila tudi nekatere druge možnosti delovanja, ki so majhnim državam skupne, ter njihovo vlogo in probleme, s katerimi se te države pri delovanju zaradi svoje majhnosti soočajo. V tem delu diplome bom uporabila tudi analizo primarnih virov ter izsledke iz opravljenih intervjujev. Slednje deloma služi kot podpora predhodni analizi delovanja skupin, deloma pa je uporabljeno tudi zaradi pomanjkanja literature, predvsem ko gre za neformalne skupine.

Četrto poglavje je osrednji del diplomskega dela in obsega študijo, ki na konkretnem primeru pokaže delovanje majhne države v Generalni skupščini Združenih narodov, predvsem z namenom pokazati, koliko Slovenija (kot država s skromnimi človeškimi in drugimi viri) izkorišča predhodno predstavljene možnosti za svoje delovanje. Njeno delovanje bo ponazorjeno s študijo dveh primerov. V ta namen so bili opravljeni predvsem strukturirani ter dva usmerjena intervjuja, izsledki iz le-teh pa se dopolnjujejo z uporabo primarnih virov.

V zadnjem, sklepnem poglavju je ovrednotena hipoteza, opravljen je poskus predstavitve celostnega pogleda na vlogo majhnih držav v Združenih narodih, izpostavljeni pa so tudi problemi, ki so se pojavili med pisanjem naloge.

2. OPREDELITEV MAJHNIH DRŽAV

2.1. Problemi definicije

Avtorji so pri poskusih definiranja majhnosti uporabljali različne elemente, tako kvantitativne kot kvalitativne. Benko med elemente kvalitativnega značaja uvršča razlike glede na družbenoekonomsko in politično strukturo. Avtor nadaljuje s tradicionalno hierarhizacijo, v kateri deli države na velike, srednje in majhne s pomočjo fizičnega obsega, oblik teritorija, števila prebivalstva, stopnje ekonomskega razvoja ter stopnje vojaškega potenciala. Razlike med kvalitativno in kvantitativno obravnavo držav naj bi po Benku izhajale iz razlik med politološko in sociološko analizo držav. Medtem, ko se

politološka osredotoči na mednarodno dejavnost držav, se sociološka osredotoči na notranjo strukturo in delovanje države (Benko 2000: 154).

Uporaba elementov je do neke mere povezana tudi s pristopi avtorjev k pojasnjevanju in ne nazadnje definiranju majhnih držav. Christmas-Møller tako ameriški šoli mednarodnih odnosov pripisuje omejevanje na vprašanje varnosti predvsem zaradi pomanjkanja lastnih izkušenj oziroma vpogleda v probleme, značilne za majhne države, večinoma pa temeljijo na realistični paradigmi proučevanja. S kritikami so prihajali v ospredje proučevanja drugi pristopi z drugačnimi elementi; vsem pa so, kot meni Christmas-Møller, skupni trije problemi: problem definicije, vprašanje obnašanja majhnih držav in problem obstoja (1983: 36 – 43).

Po mednarodnem pravu veljata prebivalstvo in teritorij za konstitutivna⁴ elementa države. Ostali, tako naravni in človeški viri, kot ekonomski dejavniki s povezanimi kazalci – bruto nacionalni proizvod (BNP) ter z njim povezani kazalci, vojaška zmogljivost, varnost, zunanja politika ter moč in vpliv v mednarodni skupnosti – pa so od njiju bolj ali manj odvisni oz. iz njiju izvirajo.⁵ Zato bom njihovo prisotnost pri definiranju majhnih držav v teoriji mednarodnih odnosov predstavila skozi to prizmo.

2.1.1. Prebivalstvo in teritorij

Veliko avtorjev (Hong 1995; Berridge 1987; Rapaport in ostali 1971; Jazbec 2000 in 2001; Thorhallsson 2001; Kropivnik in Ješovnik 1995; Senjur 1992; Hoadley 1980) omenja prebivalstvo kot enega ključnih kriterijev velikosti države. Ne strinjajo pa se ob vprašanju meje, ki loči majhne države od velikih. Tako Hong trdi, da so majhne države tiste z 10 milijoni prebivalcev ali manj (1995: 281). Isto zgornjo mejo najdemo pri Senjuru (1992: 8-9), ki postavi tudi spodnjo mejo, 1 milijon prebivalcev. Wallace za majhne določi države med 3 in 4 milijoni prebivalcev (v: Thorhallsson 2001: 2). Zgornjo in spodnjo omejitev postavi tudi Jazbec, in sicer med 1,5 in 15 milijoni prebivalcev. Pri

---

⁴ Poleg prebivalstva in teritorija je tretji konstitutivni element države še organizirana politična oblast oz. suverenost, ki je priznana s strani mednarodne skupnosti in spoštuje cilje mednarodnega prava (Degan 2000: 227-228). Pri kategorizaciji držav na mikro, majhne, srednje in velike sta teritorij in prebivalstvo uporabljena kot neposredna kriterija, kar pa za organizirano oblast ne moremo trditi. Ta je (glede na obliko ureditve) sicer odvisna od prebivalstva in na različne načine povezana tako z drugimi kriteriji kot tudi koncepti (npr. moč in ranljivost), vendar pa je njena prisotnost pri kategorizaciji le posredna in jo zato pri predstavitvi izpuščam.

⁵ Npr. vsaka država ima na voljo omejene vire, ki so bolj ali manj odvisni od teritorija, na katerem se nahaja, in od prebivalcev te države, ki te vire bolj ali manj učinkovito izkoriščajo.

tem navaja še druge avtorje – Barston postavi meje med 10 in 15 milijonov, Clarke in Payne do 1 milijona, Kramer do 15 milijonov, Stanič do 10 milijonov ter Bray in Packer 1,5 milijona prebivalcev (Jazbec 2000).

Že meje glede na prebivalstvo se med sabo zelo razlikujejo, avtorji pa si niso edini niti v samem poimenovanju kategorij. Majhne države imajo na prvi pogled za svoje nasprotje velike. Nekateri avtorji pa nadaljujejo z izpostavljanjem razlik tudi znotraj teh kategorij in oblikujejo nove. Tak poskus je že omenjena Wallaceva (v: Thorhalsson 2001: 2) delitev na mikro⁶ države (do dveh milijonov prebivalcev), majhne države (3 do 4 milijoni prebivalcev) in velike države (vse nad tem). Kategorizacija je osredotočena le na omejen krog držav in izključuje razlike predvsem med t.i. velikimi državami. V tem primeru je bolj primerna zgornja meja med 10 in 15 milijoni prebivalcev ter delitev velikih držav na srednje in velike.

Po drugi strani pa je problematična tudi spodnja meja. Avtorji kot so Jazbec (2000), Barston (v: Jazbec 2000) in Senjur (1992: 8-9) postavijo omejitve tudi navzdol, vendar brez posebne pozornosti na države, ki imajo manjše število prebivalcev. Anckar (1999) uporablja kriterij za majhne države prebivalstvo pod 1 milijonom kot mejo. Se pa tudi strinja, da bi bilo poimenovanje mikro države boljše in da so to povečini otoške države.

Najti enotno definicijo majhnih držav je že med omenjenimi avtorji na podlagi samo enega kriterija pri različnih kategorizacijah nemogoče. Večina je namreč države opredeljevala le za potrebe raziskav, ki pa se praviloma nanašajo na eno samo področje.⁷

Kar nekaj izmed že navedenih avtorjev je za dodatni kriterij vzelo teritorij kot naslednji bistveni element. Stanič velikost države navzgor omeji na 100.000 km², Senjur in Jazbec pa tej meji dodata še spodnjo 10.000 km² (Senjur 1992; Jazbec 2000), vsi pa kriterij uporabljajo v povezavi s prebivalstvom in ne samostojno. Postavi se vprašljivost relevantnosti povezave, saj je gostota poseljenosti od države do države različna, kakor je različna tudi možnost uporabe površine za potrebe prebivalstva.⁸ Do podobnih zaključkov

---

⁶ Pri nekaterih avtorjih npr. v UNITAR-jevi študiji (Rapaport in ostali 1971: 13, 53) je poimenovanju *micro-states* dodano tudi *mini-states*. Ker večina avtorjev v angleščini uporablja pojem *micro-states* in je izraz *mini-states* le druga oznaka za isto kategorijo, je v diplomskem delu uporabljen prevod mikro države.

⁷ Različni vidiki kot tudi različne discipline proučevanja vplivajo tudi na postavljanje definicije majhnih držav. Ambrožič Počkar (1976: 805) se npr. omejuje na ekonomijo. Med avtorji, ki izrecno opozorijo da je veljavnost definicije, ki jo postavijo, omejena le za konkretno delo, pa sta npr. Vegič (1999: 1000) in Petrič (1996: 879). Opozoriti želim tudi na obstoj znanstvenih člankov, ki se sicer osredotočijo na proučevanje različnih področij in njihovih posebnosti v majhnih državah, slednjih pa niti ne poskušajo opredeliti. Tak primer je Crossley in Holmes (2001) s proučevanjem posebnosti vzgoje in izobraževanja v t.i. majhnih državah.

⁸ Npr. Islandija z nekaj več kot 284.000 prebivalci sodi med najmanjše oz. mikro države, po velikosti ozemlja pa se lahko primerja z Gvatemalo s skoraj 12 milijoni prebivalcev (Britannica Book of the Year 2002: 780).

je prišel tudi Šabič, ki sicer ne zanika pomembnosti teh dejavnikov. Vseeno pa, če se jih uporabi kot samostojne kriterije, le-ti s povezovanjem postanejo nenatančni (2002: 3 – 4).

2.1.2. Drugi elementi

Za oblikovanje podrobnejše definicije majhnih držav število prebivalcev in velikost teritorija torej nista zadostna elementa. Sam teritorij je npr. povezan z naravnimi bogastvi, ki pa brez osnovnih dejavnikov – tehnologije, primerne infrastrukture, znanja in družbene ureditve, ljudem na tem področju ne morejo vedno koristiti. Prebivalstvo in teritorij sta sicer nujna pogoja za nastanek države, ne pa tudi zadostna za njen obstanek. Država mora imeti dovolj virov⁹ za zagotavljanje svojega obstoja.

Z gospodarskega vidika so na prvi pogled za obstoj majhne države potrebne le manjše zaloge naravnih virov. Ta preprost in navidezno logičen kriterij majhnosti je prevladoval med ekonomisti neposredno po prvi svetovni vojni. Nedoslednosti kriterija so bile predvsem v izenačevanju geografskega prostora z ekonomskim prostorom ter v domnevi o enakomerni porazdelitvi naravnih bogastev. To je vplivalo na nastanek teze, da naj bi vsaka država izkoriščala take količine naravnih bogastev, ki bi bile v sorazmerju z obsegom njenega geografskega prostora (Ambrožič Počkar 1976: 807 – 808). Danes temu ni več tako in dejstvo, da so naravna bogastva neenakomerno porazdeljena, je pomembno tudi pri vprašanju obstoja držav. Pri tem so še najbolj očiten primer mikro države. Te so povečini otoške (Anckar 1999), pri njih pa lahko zaradi geografske majhnosti upravičeno govorimo o omejenih količinah naravnih bogastev, ki pa seveda niso edini dejavnik, kateri vpliva na odvisnost od drugih držav. Loyd tako meni, da na (gospodarske) odnose majhnih držav s tujino vplivajo tudi drugi dejavniki:

položaj države v določenem območju sveta in razvojne značilnosti tega območja; oddaljenost od zunanjih tržišč; tradicionalna ekonomska povezanost s posameznimi področji sveta; pogoji menjave (terms of trade), ki jih posamezna država dosega v zunanjetrgovinski menjavi, in drugi zunanji vplivi (v: Ambrožič Počkar 1976: 811).

Če se vrnemo na uvodoma omenjeno Benkovo ugotovitev o različnem obravnavanju majhnosti držav, se avtorji, ki izhajajo iz ekonomskega vidika, omejujejo predvsem na

---

⁹ Pod pojmom 'viri' so mišljeni tako naravni kot tudi človeški. Gre za zmožnost in sposobnost zagotavljanja obstoja države.

uporabo kvantitativnih kazalcev. Vendar pa Loyd nakazuje, da so majhne države odvisne tako od notranjih virov, kot tudi od okolice, tj. od dogajanj v mednarodni skupnosti, katere del so, česar pa ne moremo pojasnjevati brez uporabe kvalitativne obravnave držav. Uspešnost gospodarstva v neki posamezni državi je navsezadnje odvisna tudi od vrste drugih dejavnikov: odprtost okolja do sprememb, pomen učenja in nenehnega izpopolnjevanja, gospodarska in zunanja politika, itd.; česar pa recimo BNP ne prikaže v celoti. Dejavnike, ki z vidika ekonomije pozitivno ali negativno vplivajo na položaj majhnih držav, podrobneje navede Svetličič (1996: 133 – 140). Po njegovem mnenju imata npr. upadanje pomena naravnih pogojev in porast pomena človeškega dejavnika pozitiven vpliv na majhne države, medtem ko njihov položaj med drugim slabijo omejen kapital ter omejene možnosti standardizacije izdelkov in storitev.

Širši pristop k obravnavanju (majhnih) držav najdemo pri Kropivniku in Ješovniku, ki poleg ekonomskih značilnosti¹⁰ posegata tudi na obravnavo majhnosti s sociološkega vidika. Poleg večje sposobnosti hitrejšega prilagajanja, predvsem zaradi preprostejšega procesa odločanja, se avtorja osredotočita tudi na značilnosti majhnih držav na področju zagotavljanja človeških virov. Po njunem mnenju imajo majhne države dokaj kvalitetno razvito osnovno in srednje šolstvo, medtem ko je univerzitetno področje v slabšem položaju zaradi pomanjkljivih finančnih in osnovnih raziskovalnih možnosti (1995: 68 - 69). V UNITAR-jevi študiji se Rapaport in ostali (1971: 53) strinjajo s slabimi pogoji za razvoj visokega šolstva, kar je po njihovem mnenju posledica pomanjkanja človeških virov. Prav tako pa omenjajo medicino kot področje, na katerem je v majhnih državah težko zagotoviti osnovne potrebe prebivalcev (*ibid.*). Od človeških virov je v veliki meri odvisno tudi vodenje države ter oblikovanje njenih politik.

Pomembnost virov, tako materialnih kot človeških, najdemo tudi pri Vitalu (1967). Manjši kot so viri večja je ranljivost teh držav (Julien 1992; Hong 1995: 278 – 279). Da bi nadomestili svoje šibkosti, nekatere majhne države iščejo zavezništva (Vital 1967: 3 – 5 ter 39 – 41). Hong postavi kriterij ranljivosti ob bok številu prebivalstva, ekonomskim in okoljskim faktorjem¹¹ pa doda še varnost kot vojaško pripravljenost (zmogljivost) države. Rešitev meritvenega problema kriterija predlaga z možnostjo razširitve 'indeksa

---

¹⁰ Med značilnosti majhnih držav avtorja navajata osredotočenost na izvoz, prilagajanje mednarodnemu tržišču ter odvisnost od zunanje ponudbe in povpraševanja (Kropivnik in Ješovnik 1995: 68 – 69).

¹¹ Med okoljskimi faktorji Hong omeni predvsem grožnjo in pogostost naravnih katastrof kot so poplave, suša, potresi in cikloni (1995: 279).

ranljivosti'¹² na vse majhne države (1995: 278 – 279). Vendar pa se v predlogu osredotoči predvsem na okoljske faktorje, v manjši meri pa na notranjepolitično stabilnost ter grožnje s strani drugih držav. Koncept ranljivosti se prepleta še z drugimi koncepti kot sta varnost in vpliv na mednarodno skupnost, ki posegajo na obravnavo majhnih držav z vidika njihove relativne moči v mednarodnih odnosih.

Pri kriteriju moči avtorji (v grobem) ločijo države na velike sile in majhne sile.¹³ Osnova kriterija in obravnave majhnih držav v tem okviru je dejstvo, da so viri, tako materialni kot človeški, po državah različno razporejeni. Iz tega izhajajo različne možnosti držav pri uresničevanju njihovih ciljev na področju varnosti, krepitve neodvisnosti in vplivanja na druge subjekte v mednarodni skupnosti (Benko 2000: 158). Po Kennedyju (1988/1989) so bile spremembe v moči držav skozi zgodovino odvisne predvsem od uspešnosti prilagajanja gospodarskim spremembam v času vojne ter v času miru. Čeprav v prvi vrsti obravnava velike sile, vzpostavi tudi kategorizacijo držav in poleg velikih loči tudi srednje in majhne sile. Izraz srednje sile uporablja tudi Lyons (1995: 264 – 267), povezuje pa ga predvsem s Kanado in nordijskimi državami na podlagi aktivnosti v mednarodni skupnosti.

Morgenthau utemelji moč države na različnih elementih: geografija, naravna bogastva, industrijska zmogljivost, vojaška pripravljenost, prebivalstvo, nacionalni značaj, nacionalna morala in kvaliteta vlade. Moč ločuje od vpliva. Tako moč kot vpliv lahko prepričujeta, vendar pa vpliv (glede na moč) nima možnosti prisile in grožnje z uporabo sile (1948/1995: 104). Rothstein (1968) in Berridge (1987) poudarita vojaški element moči, slednji pa pri tem opozori na »nenavadno razločevanje vojaške od gospodarske moči« (Berridge 1987: 8).

Če je v devetnajstem stoletju veljalo, da se moč države kaže v številčnosti pehote (Berridge 1987: 7), to za dvajseto stoletje ne bi mogli trditi. Napredek v tehnologiji in izkušnje dveh svetovnih vojn sta privedli do jedrskega orožja in do razlik med državami v

---

¹² Indeks ranljivosti (*vulnerability index*) je sestavila Zveza majhnih otoških držav AOSIS (*Alliance of Small Island States*) in je bil predstavljen leta 1994 na Globalni konferenci o trajnostnem razvoju majhnih otoških držav (Hong 1995: 279).

¹³ Avtorji v angleškem jeziku uporabljajo različne pojme. Rothstein (1968) razlikuje države med *great powers* in *small powers*. Podobne izraze najdemo tudi pri Vitalu (1967 ter 1971), ki pa pri majhnih silah dopušča tudi izraz *minor power* (manjša sila), kar je odvisno predvsem od posedovanja virov in sposobnosti ohraniti neodvisno mednarodno vlogo (1967: 7). Izraza *great powers* se poslužuje tudi Berridge (1987) medtem ko države, ki nimajo večje moči imenuje *lesser states* (manjše, celo manjvredne države), znotraj tega pa *middle* ali *medium powers*, *small powers* in *micro-states* (Berridge 1987: 16). V nasprotju s tem pa Väyrynen izraza *powers* ne želi uporabljati, ker »majhne države sploh niso sile« (Väyrynen 1983: 83). V diplomskem delu je kot temeljna uporabljena kategorizacija na velike, srednje, majhne in mikro države, pri konceptu moči pa je zaradi specifičnosti uporabljen prevod velike, srednje in majhne sile.

posedovanju le tega. Čeprav Berridge sprva trdi, da je prava moč držav razvidna šele v času vojne (*ibid.*), se jo je v času hladne vojne merilo predvsem v možnosti uporabe in količini jedrskega orožja. Če so bili pri definiranju moči posamezne države sprva pomembni objektivni kazalci (število vojakov v pehoti, količina jedrskega orožja), je skozi zgodovino pri ločevanju med velikimi in majhnimi silami dobil večjo veljavo psihološki dejavnik.¹⁴ Podobno trdi Rothstein (1968: 29), ki pravi, da »majhne sile niso preprosto šibkejše velike sile in da morajo biti definirane pod drugačnimi pogoji kot zgolj z njihovim relativnim statusom moči« in postavi naslednjo definicijo:

Majhna sila je država, ki prepozna, da si varnosti ne more zagotavljati samo z uporabo lastnih zmogljivosti, in da se mora bistveno zanašati na pomoč drugih držav, institucij, procesov ali dogajanj; spoznanje majhne države o nezmožnosti zanašanja na lastna sredstva mora biti priznано tudi s strani drugih držav v mednarodni politiki¹⁵ (*ibid.*).

Definicija¹⁶ vnaša nov pogled v poskus kategorizacije držav. Nov dejavnik postane tako samopercepcija države o svoji velikosti kot tudi percepcija drugih držav v mednarodni skupnosti o tej državi. Ta vidik, značilen za socialni konstruktivizem (Hindmarsh 1996), ne temelji na merljivih podatkih, marveč na subjektivni sliki, ki jo ustvarijo ljudje, ne glede na objektivne dejavnike.¹⁷ Na primer Vital (1967: 91) meni, da ima tak vpliv na voditelje majhnih držav gospodarska ranljivost.

Tako subjektivne kot objektivne dejavnike pri ločevanju velikih sil na *de iure* in *de facto* uporabi Benko. *De facto* velika sila se s »svojo težo – z večjim številom prebivalstva, veliko količino naravnih, predvsem izkoriščanih naravnih virov, industrijsko in vojaško močjo – tako rekoč 'vsili' mednarodni skupnosti« (2000: 155). Po drugi strani pa *de iure* velike sile istočasno niso *de facto*, jim pa je ta status priznan preko mednarodnega prava¹⁸ (*ibid.*). Podobno tezo najdemo pri Berridgevi uporabi 'slovesa' velikih držav skupaj s

---

¹⁴ Možnost uporabe jedrskega orožja namreč izhaja iz prepričanja ljudi (vodstva) določene države, da ga bo ta ali druga država, ki jedrsko orožje poseduje, tudi uporabila. Primer je čas hladne vojne in tekmovanje med Sovjetsko zvezo ter Združenimi državami Amerike (ZDA).

¹⁵ V originalu se glasi: »...a Small Power is a state which recognizes that it can not obtain security primarily by use of its own capabilities, and that it must rely fundamentally on the aid of other states, institutions, processes, or developments to do so; the Small Power's belief in its inability to rely on its own means must also be recognized by the other states involved in international politics.«

¹⁶ Rothsteinova definicija se na prvi pogled nanaša na vojaško področje zagotavljanja varnosti. Vendar pa se jo lahko prenese tudi na sam koncept varnosti, ki se je v prejšnjem stoletju, predvsem po koncu hladne vojne, razširil tudi na druga področja. Tako koncept vsebuje tudi ekonomsko, humanitarno, politično, socialno in ekološko razsežnost. Več o tem glej Grizold (1999: 17 – 22).

¹⁷ Navaja se primer (zahodne) Nemčije po drugi svetovni vojni, ki se je po porazu in zmanjšanju ozemlja dojemala za majhno državo in se tako tudi obnašala (Šabič 2002: 4).

¹⁸ Benko kot primer vzame Francijo in Veliko Britanijo po drugi svetovni vojni s stalnim članstvom v Varnostnem svetu Združenih narodov (*ibid.*).

statističnimi podatki vojaške kapacitete (1987: 13). Oba avtorja se pri poskusu celostnega gledanja na dejavnike moči osredotočita na definiranje velikih sil, medtem ko majhnih držav skozi ta vidik ne omenjata.

Pri poskusu definiranja majhnih držav izhaja iz psihološkega vidika tudi Petrič (1996: 878 – 879), ki obravnava njihovo vpetost v mednarodno skupnost¹⁹ v luči zunanje politike. Za njeno uspešnost je po avtorjevem mnenju pogoj kreativno prilagajanje mednarodni skupnosti, kar Julien (1992) ponazarja s »stalnim statusom gledalcev glede na večino pomembnejših svetovnih dogajanj.«²⁰ Oba avtorja prikazujeta obnašanje majhnih držav navzven bolj v luči statičnosti kot z možnostjo dejavnega vplivanja na dogajanja v mednarodni skupnosti. Podobno definira majhne države Benko. Predstavi jih kot države, »ki ne sodijo v kategorijo velikih sil, ki bistveno ne vplivajo na strukturo mednarodne skupnosti in se morajo uklanjati spremembam v njej« (2000: 157). Nekoliko bolj, vendar ne bistveno, v smeri dinamičnosti delovanja majhnih držav se nagibata Kropivnik in Ješovnik. Po njunem mnenju imajo majhne države omejen vpliv na svetovna vprašanja, tako gospodarska kot politična (1995: 68), vendar pa vpliv ni povsem nemogoč.²¹

Možnost vpliva dopušča tudi Väyrynen, in sicer v času miru preko mednarodnih institucij. Možnost pa obstaja le do tiste mere, do katere lahko te institucije vpeljujejo pravila in uredbe (1997: 42).

Kot možnost postavljanja pravil igre in vplivanja na izide pogajanj definirajo moč neorealisti (Smouts 1995: 234). Podobno kot pri vseh ostalih dejavnikih, tudi tu najdemo posebno kategorizacijo držav, ki se osredotoči na delovanje držav navzven, to je na njihovo zunanjo politiko. Keohane namreč v svojem delu razvršča države glede na njihov vpliv na sistem²² v naslednje štiri kategorije (Keohane 1969: 295 – 296):

- a) države, ki sistem določajo (*system-determining*);
- b) države, ki vplivajo na sistem (*system-influencing*);
- c) države, ki same ali v skupini ne morejo bistveno vplivati na sistem (*system-affecting*);

---

¹⁹ Vsaka država ima v mednarodni skupnosti določeno 'težo' glede na gospodarsko moč in politični ugled, njihov pomen pa avtor prepušča lastni presoji (*ibid.*).

²⁰ V originalu »*permanent status of being spectators with regard to most major world developments.*«

²¹ Avtorja med drugim navajata možnost majhne države, da z lahkoto postane *free rider*, kar označita za privilegirano pozicijo. Dodata, da smejo majhne države uporabljati metode, ki so drugače nezaželene (Kropivnik in Ješovnik 1995: 68 – 69). Avtorja torej majhnim državam priznavata določene prednosti, ki jim, če jih pravilno izkoristijo, tako na svetovnem trgu kot pri globalnih političnih vprašanjih prinesejo določene možnosti vplivanja.

²² Čeprav avtor sistema, na katerega se kategorizacija nanaša, v celoti direktno ne poimenuje 'mednarodni sistem', je iz konteksta razvidno, da se nanj nanaša. Istočasno pa dopušča tudi veljavnost za različne mednarodne sisteme, tudi regionalne, še vedno pa mednarodne.

d) države, ki same ne morejo vplivati na sistem, edina možnost minimalnega vplivanja je preko skupin, ki jih vodijo velike države (*system-ineffectual*).

Način razvrščanja v skupine zopet izhaja iz (samo)percepcije. Keohane za ključne pri tem postavi voditelje držav (1969: 296). Od njihovega mnenja je odvisno, v katero kategorijo določena država sodi. Avtor dodaja tudi možnost tradicionalnega poimenovanja teh skupin: velike, manj pomembne, srednje in majhne države (*ibid.*). V grobem lahko zaključimo, da imajo možnost vplivanja na mednarodno skupnost le velike države, medtem ko majhne te možnosti nimajo.

Keohane predstavlja podlago za sektorski pristop pri opredeljevanju majhnih držav. Ta pojmuje državo kot »politični sistem, ki simultano funkcionira v različnih tipih okolja« (Šabič 2002: 5). Tako je država lahko 'majhna' v enem sektorju in 'velika' na drugem področju. Šabič med drugim navaja primer Norveške, ki v bančnem sektorju nima večje vloge, igra pa zelo pomembno vlogo pri proizvodnji nafte.²³ Tudi v tem primeru lahko sledi, da imajo možnost vplivanja le večje države, vendar ne nujno na splošno, marveč na posameznih področjih.

2.2. Opredelitev Slovenije kot majhne države

Kako torej opredeliti majhne države? Ene same definicije prav gotovo ni, opredelitev pa je (skoraj) toliko kot avtorjev samih. Mnogi (npr. Jazbec 2000; Petrič 1996) pri tem izrecno opozorijo na omejitve svoje opredelitve majhnih držav, kjer definicija večinoma drži samo v primeru uporabe, za katero je bila namenoma sestavljena. Prav tako je težko določiti elemente, na podlagi katerih naj bi bila definicija sestavljena. Väyrynen tako opozori, da so majhne države »za obstoj sposobna kategorija akterjev v analizi mednarodnih političnih in varnostnih vprašanj« (1983: 100). Med opredelitvami torej obstajajo razlike v pristopih ter uporabi različnih dejavnikov in kriterijev, od objektivnih do subjektivnih, z različnimi možnostmi operacionalizacije. Pregled definiranja majhnosti držav z vidika operacionalizacije kriterijev v svoji diplomski nalogi po Väyrynen povzema Kajnc (2001: 23):

---

²³ Leta 1998 je bila Norveška tretji največji izvoznik nafte na svetu (Šabič 2002: 5).

TABELA 2.1.: Tipi analize po rangih

	Endogeni rang	Eksogeni rang
Objektivni rang	(1) Rang merjen glede na agregatne spremenljivke, kot so obseg teritorija, prebivalstvo, BNP, vojaški proračun, vrednost industrijske proizvodnje, ipd.	(2) Rang merjen glede na število ali vrednost interakcij sprejetih od določene skupine akterjev.
Subjektivni rang	(3) Rang merjen glede na samopercepcijo politikov ali obče javnosti.	(4) Rang merjen glede na percepcijo s strani akterjev eksternih objektu.

V pregledu so prikazani načini merjenja dejavnikov glede na objektivnost in endogenost oz. eksogenost dejavnikov, s čimer je dokaj dobro razvidna tudi kompleksnost definiranja majhnosti držav. Glede na to bi idealna definicija obsegala vse štiri v tabeli prikazane sklope dejavnikov, kar pa je prav gotovo težko doseči in se idealu lahko le bolj ali manj približamo. Zato lahko na tem mestu podamo opredelitev, ki se s tega vidika nanaša le na področje proučevanja pričujočega diplomskega dela, delovanje majhnih držav v OZN.

Le nekaj avtorjev razlikuje mikro države od majhnih. Hong, ki v svojem delu neposredno obravnava majhne države v Združenih narodih in države s prebivalstvom pod enim milijonom imenuje *petite states* (Hong 1995: 281), vprašanje o takem razlikovanju sicer postavi, neposrednega odgovora pa ne ponudi. Vseeno pa je ločevanje mikro držav od majhnih potrebno. Posebnosti pri dejavnikih, ki jih so značilne za majhne države, so pri mikro državah še izrazitejše, na kar na primer opozarja tudi AOSIS. Prav mikro otoške države so namreč teritorialno omejene, kar med drugim vpliva tudi na možnosti za njihov razvoj.

Pri omejevanju navzgor, to je pri razlikovanju ter postavljanju meje med majhnimi in srednjimi državami, si avtorji prav tako niso enotni. V pričujočem delu predstavlja izhodišče Hongova²⁴ omejitev pod desetimi milijoni prebivalcev. Seveda pa meja prebivalstva kot edinega kriterija ne more biti dovolj. Prav tako je kot kriterij težko izpostaviti katerega koli od drugih objektivnih kazalcev, ki bi jasno razlikovali majhne države od srednje velikih in velikih. Zanimariti pa ne gre subjektivnega dejavnika –

²⁴ Mejo desetih milijonov prebivalcev uporabljajo tudi nekateri drugi avtorji, npr. Senjur in Stanič (glej poglavje 2.1.1.).

(samo)percepcije, ki se na nek način oblikuje prav na podlagi oziroma prek dojetanja objektivnih kazalcev. Tako z uporabo (samo)percepcije v kategorizaciji pomembnosti drugih dejavnikov ne zanikamo. Pri opredelitvi bom skušala upoštevati tako kvalitativni ((samo)percepcija) kot kvantitativni vidik (v tem primeru število prebivalcev).

Na tem mestu želim opozoriti še na vprašanje časovne omejitve med seboj različnih opredelitev majhnih (ter drugih kategorij) držav. Večina opredelitev namreč dolgoročno ne upošteva sprememb v mednarodni skupnosti, predvsem geografsko neenakomernega naraščanja prebivalstva ter sprememb v njegovi strukturi, kar postavi pod vprašaj določene meje pri kategorizaciji držav po velikosti. Belgija, Burkina Faso, Gvatemala, Kambodža, Mali, Niger, Senegal in Zimbabve so tako leta 1991²⁵ imele število prebivalcev pod mejo 10 milijonov, leta 2001 pa nad njo. Poleg omenjenih držav ima leta 2001 podobno število prebivalcev še osem drugih držav, ki so to število v desetih letih bolj ali manj obdržale. Če vzamemo pod drobnogled to skupino šestnajstih držav, dosegata največje število Kambodža in Ekvador z 12,7 in 12,8 milijoni prebivalcev. Naslednja država po številu prebivalcev je Kazahstan s 14,8 milijoni in je imel leta 1991 celo dva milijona prebivalcev več. Ker je Kambodža zadnja izmed leta 1991 po Hongovi opredelitvi majhnih držav, Kazahstan, leta 1991 po isti opredelitvi v višji kategoriji, bi mejo prav lahko postavili tudi na točko 13 milijonov prebivalcev.

V povezavi s številom prebivalstva pa, predvsem zaradi težje operacionalizacije, (samo)percepcija ne more podpreti ene same natančneje določene meje, ki je za potrebe diplomskega dela nujna. Obstaja namreč možnost, da bi dejavnik (samo)percepcije razdelil skupino držav s podobnim številom prebivalstva v dve različni kategoriji (v tem primeru med majhne in srednje države). Istočasno se postavi tudi vprašanje relevantnosti uporabe (samo)percepcije. Primer obnašanja (zahodne) Nemčije po koncu druge svetovne vojne, ki je temeljil prav na samopercepciji (Šabič 2002: 4), kaže na možnost razlik med pogledom na državo s strani mednarodne skupnosti in samodojemanjem te države.

V primeru, da izberemo mejo 13 milijonov prebivalcev, tvegamo možnost izkrivljene predstavitve realnega stanja. Tako postavljena meja se sicer realnosti lahko približa, še vedno pa je vsiljena in nenatančna, argumenti zanjo pa neprepričljivi. Vseeno pa je od meje desetih milijonov boljša vsaj v tem pogledu, da dopušča tudi možnost, da je v obravnavo vključenih (kvantitativno gledano) več majhnih držav kot pa iz nje izključenih. Namreč glede na izbor objektivnih in/ali subjektivnih dejavnikov lahko posamezno državo

---

²⁵ Podatki o številu prebivalcev iz leta 1991 (Natek in ostali 1993: 421 - 425) temeljijo na podatkih Encyclopaedia Britannica, katere vir so tudi podatki za leto 2001 (2002: 778 - 782).

uvrstimo v katerokoli kategorijo. To odseva tudi dejstvo, da so med številnimi avtorji različne kategorizacije, različne meje med kategorijami, glede realnega stanja pa nobena opredelitev navsezadnje ni povsem zadovoljiva. Kategorizacija naj bi predstavljala pomoč pri obravnavanju skupnih značilnosti neke skupine držav, vendar je poenostavljanje pri razvrščanju na mikro, majhne, srednje in velike države še vedno preveliko. Rešitev bi lahko predstavljala tako uvedba novih kategorij kot premišljen izbor dejavnikov na podlagi zgornje tabele 2.1.

Ene same definicije s trajnejšo veljavnostjo, ki bi natančno predstavila realno stanje, torej ni mogoče postaviti, obstoječi poskusi pa imajo tako časovno kot tudi omejitev na področje proučevanja. 'Majhne države' pa vendarle lahko opredelimo kot tiste države, ki se prepoznajo za majhne in jih kot take priznava tudi mednarodna skupnost, kar pa za potrebe pričujočega dela ni dovolj. Glede na to, da je predmet proučevanja delovanje majhnih držav v Generalni skupščini OZN, in da Hong (1995), ki se edini neposredno ukvarja s to problematiko, za majhne države opredeljuje države z manj kot desetimi milijoni prebivalcev, ter ob upoštevanju rasti prebivalstva in verjetnosti, da razprava zaobseže več majhnih držav kot jih iz nje izključi, je zgornja arbitrarna meja 13 milijonov prebivalcev za potrebe pričujočega dela sprejemljiva. Kljub nesoglasjem med avtorji pri obravnavanju in poimenovanju držav z najmanjšim številom prebivalstva, bodo izpostavljene države s pod enim milijonom prebivalcev. Čeprav bosta v nadaljevanju uporabljena termina mikro in majhne države, bi bilo za obravnavano skupino držav primerneje uporabljati izraz 'države z več kot enim in manj kot trinajstimi milijoni prebivalcev'.

Slovenija z 1.948.250 prebivalci²⁶ po zgornji opredelitvi brez dvoma sodi med obravnavane (majhne) države.

---

²⁶ Stanje 31. marca 2002, vir: Statistične informacije št. 159, 17. junij 2002, Statistični urad Republike Slovenije.

3. MAJHNE DRŽAVE V GENERALNI SKUPŠČINI ORGANIZACIJE ZDRUŽENIH NARODOV

3.1. Nastanek Združenih narodov

OZN je nastala s podporo 51 držav ustanoviteljic,²⁷ ki so 26. junija 1945 v San Franciscu (ZDA) podpisale Ustanovno listino Združenih narodov. Zamisel o mednarodni organizaciji, ki bi skrbelo za mednarodni mir in varnost in bi se razlikovala od Društva narodov,²⁸ je obstajala že med drugo svetovno vojno. Nekatere ideje, na katerih temelji OZN, so bile zapisane v Atlantski listini, podpisani leta 1941 s strani Združenih držav (Franklin Delano Roosevelt) in Velike Britanije (Winston Churchill) (Šabič 1999: 123). Pogovori o sami organizaciji so potekali v več delih, med katerimi sta vidnejša Dumbarton Oaks leta 1944 in konferenca na Jalti februarja 1945, udeleževale pa so se jih le velike sile – ZDA, Velika Britanija in Sovjetska zveza. V Dumbarton Oaksu so pogovori med njimi potekali v prvem delu, v drugem pa so se predstavnikom Velike Britanije in ZDA pridružili predstavniki Kitajske.²⁹ Na tej konferenci je bila dogovorjena večina podrobnosti o strukturi in delovanju nove organizacije (Bennett 2002: 51 – 52; Šabič 1999: 123 – 127), kar pa ni bilo doseženo z lahkoto. Velike sile so željo po posedovanju vpliva oziroma vodilne vloge skušale doseči na različne načine, od načina odločanja v Generalni skupščini do možnosti članstva svojih konstitutivnih delov. Dokončno pa so se o še zadnjih pomembnih odprtih vprašanih velike sile dogovorile na Jalti (Šabič 1999: 127 – 132).

Druge države so se neposredno vključile v pogajanja šele na konferenci, ki je potekala od 25. aprila do 26. junija 1945 v San Franciscu. Nezadovoljstvo s potekom oblikovanja nove organizacije je bilo sicer izraženo že prej,³⁰ sama konferenca pa je bila

---

²⁷ Ustanovno listino je na ta dan podpisalo 50 držav. Predstavniki Poljske se dogodka ni mogel udeležiti, vseeno pa se Poljsko šteje med države ustanoviteljice.

²⁸ Društvo narodov je med obema vojnama že vsebovalo sistem kolektivne varnosti, kar pa vključno z drugimi cilji te organizacije v vsej polnosti ni nikoli zaživelo med drugim tudi zaradi politične realnosti, nekaterih pomanjkljivosti v sami strukturi organizacije kot tudi v strukturi njenega članstva (Benko 1997: 187 – 200).

²⁹ Zaradi bojazni Sovjetske zveze, da bi srečanje s kitajsko vlado, ki je bila takrat v vojni z Japonsko, ogrozilo njen nevtralni položaj v tej vojni, je konferenca potekala v dveh delih. Prvo srečanje (ZDA, Velika Britanija in Sovjetska zveza) je tako potekalo med 21. avgustom in 28. septembrom, drugi del (ZDA, Velika Britanija in Kitajska) pa je potekal med 29. septembrom in 7. oktobrom 1944 (Šabič 1999: 127).

³⁰ Predlogi, ki so izhajali s pogovorov v Dumbarton Oaksu, so bili npr. obravnavani na Medameriški konferenci o problemih miru in vojne (*Inter-American Conference on Problems of Peace and War*), kjer so bili podani tudi predlogi za spremembe osnutka Ustanovne listine (med drugim o regionalnih dogovorih). Več o tem glej Bennett (2002: 53 – 54).

(edina) priložnost, kjer so druge države lahko izrazile svoje interese. Ker je bilo ogrodje organizacije med velikimi silami že dogovorjeno, je bilo malo verjetnosti, da bi srednje in majhne države na tem področju kaj spremenile, zato so skušale doseči manjše popravke. »Ostale države so bile najbolj nezadovoljne z institucionalno premočjo Varnostnega sveta glede na Generalno skupščino« (Šabič 1999: 133). V tem pogledu so ostale države sicer sprejele neenakopravnost članstva v Varnostnem svetu, so pa med drugim uspele povečati pomen Generalne skupščine:

Najpomembnejši dodatek k pristojnostim Generalne skupščine je bil vključen v 10. Člen [Ustanovne] listine, ki je dal Generalni skupščini pristojnost, da 'sme razpravljati o vseh vprašanih ali vseh zadevah, ki sodijo v okvir te Ustanovne listine ali ki se nanašajo na pravice in naloge kateregakoli izmed organov, določenih v tej Ustanovni listini' (Bennett 2002: 57).

Sprejeta Ustanovna listina je začela veljati 24. oktobra 1945 in se do danes formalno kljub širjenju organizacije ni bistveno spremenila.³¹ Kljub temu, da so pri nastajanju organizacije imele ključno vlogo velike sile in so jo lahko ostale države z manjšimi popravki le potrdile, so bila načela³² organizacije zasnovana na tistih mednarodnopravnih načelih, skupnih tudi državam, ki so se organizaciji priključile v naslednjih letih.

3.2. Problematika članstva majhnih držav v Združenih narodih

Med 51 ustanoviteljicami je bilo kar 22 držav (43 %) z manj kot 13 milijoni prebivalcev. Vendar pa v samem začetku vprašanje velikosti članic, torej tudi majhnih držav, ni predstavljalo večjih ovir (Rapaport in ostali 1971). Največ majhnih držav se je OZN pridružilo najprej leta 1955 s paketom držav, ki jim od leta 1950 zaradi nesoglasij med blokoma v Varnostnem svetu ni uspelo pridobiti podpore za včlanitev (Bennett 2002: 82). Sledilo je obdobje dekolonizacije v šestdesetih in osamosvajanje držav po koncu

---

³¹ Formalne spremembe so bile do sedaj le tri. Medtem ko se ena nanaša na konferenco o reviziji Ustanovne listine (109. člen, sprejeta leta 1965 in v veljavi od leta 1968) (Uvodna beseda 1994: III. – IV.), sta ostali dve posledica večanja članstva OZN. Leta 1963 je bilo članstvo Ekonomskega in socialnega sveta z 18 povečano na 27 članov (61. člen) in članstvo Varnostnega sveta z 11 na 15, pri čemer je število nestalnih članic ostalo nespremenjeno (23. ter 27. člen). Članstvo Ekonomskega in socialnega sveta se je drugič povečalo leta 1973, in sicer na 54 članov. Več je neformalnih sprememb, ki so večinoma nastale s prakso, kot je npr. neuporaba 43. člena (Bennett 2002: 97 – 98).

³² Načela organizacije so vsebovana v 2. členu Ustanovne listine: suverena enakost držav, neuporaba sile ali grožnje s silo, mirno reševanje sporov, pomoč v sleherni akciji za ohranitev mednarodnega miru, izpolnjevanje obveznosti in nevmešavanje v notranje zadeve držav.

hladne vojne v devetdesetih letih. V sedemdesetih, osemdesetih in konec devetdesetih let prejšnjega stoletja pa se je organizaciji pridružilo največ držav z manj kot milijonom prebivalcev. Leta 2002 je bilo med 191 članicami 131 oziroma 68,6 odstotkov držav s prebivalci pod mejo trinajstih milijonov.

Od začetnih 51 je članstvo do leta 2002 povečalo na 191 držav. Rast članstva je prikazana v spodnji tabeli.

TABELA: 3.2.: Rast članstva v OZN

Leto	Pod 1. milijonom prebivalcev	1-13. milijonov prebivalcev	Nad 13. milijonov prebivalcev	Skupaj
1945	1	21	29	51
1946	1	1	2	4 (55)
1947	-	-	2	2 (57)
1948	-	-	1	1 (58)
1949	-	1	-	1 (59)
1950	-	-	1	1 (60)
1955	-	11	5	16 (76)
1956	-	1	3	4 (80)
1957	-	-	2	2 (82)
1958	-	1	-	1 (82 [*])
1960	1	11	5	17 (99)
1961	-	3	1	4 (104 ^{**})
1962	-	4	2	6 (110)
1963	-	1	1	2 (112)
1964	1	2	-	3 (115)
1965	1	2	-	3 (118)
1966	2	2	-	4 (122)
1967	-	-	1	1 (123)
1968	1	2	-	3 (126)
1970	1	-	-	1 (127)
1971	3	2	-	5 (132)
1973	1	-	2	3 (135)
1974	1	1	1	3 (138)
1975	4	1	1	6 (144)
1976	2	1	-	3 (147)
1977	1	-	1	2 (149)
1978	2	-	-	2 (151)
1979	1	-	-	1 (152)
1980	1	1	-	2 (154)
1981	3	-	-	3 (157)
1983	1	-	-	1 (158)
1984	1	-	-	1 (159)
1990	1	1	-	2 (159 ^{**})
1991	2	3	2	7 (166)
1992	1	10	2	13 (179)

1993	2	4	-	6 (184 ^{****})
1994	1	-	-	1 (185)
1999	3	-	-	3 (188)
2000	1	1	-	2 (189 ^{*****})
2002	1	1	-	2 (191)

* Leta 1958 Egipt in Sirija ustanovita Združeno arabsko republiko

** Razdružitev Združene arabske republike leta 1961

*** Združitev Nemške demokratične republike in Nemčije leta 1990

**** Razpad Češkoslovaške leta 1993

***** Socialistična federativna republika Jugoslavija je bila ustanovitvena članica Združenih narodov. Z njenim razpadom leta 1991 in ustanovitvijo ter kasnejšim priznanjem novih članic Bosne in Hercegovine, Republike Hrvaške, Republike Slovenije, Bivše Jugoslovanske republike Makedonije in Federativne republike Jugoslavije je začasno ostalo odprto vprašanje članstva Federativne republike Jugoslavije. Ta je po vložitvi prošnje formalno postala članica OZN leta 2000.

Vir: Seznam sprejemanja članic v OZN, <http://www.un.org/Overview/growth.htm> (12. 10. 2001), Britannica Book of the Year (2002: 778 – 782),³³ in Marín-Bosch (1998: 7 – 8).

Vsaka od držav, ki je po ustanovitvi želela postati članica OZN, je morala izpolnjevati določene pogoje iz 4. člena Ustanovne listine:

1. Lahko postanejo članice Združenih narodov vse miroljubne države, ki prevzamejo obveznosti v tej Ustanovni listini, in ki so po presoji Organizacije sposobne in voljne spolnjevati te obveznosti.
2. Vsaka takšna država se sprejme za članico Združenih narodov z odločbo Generalne skupščine na priporočilo Varnostnega sveta.

V OZN se torej lahko včlanijo države. S tem pogojem majhne države, ki so kot države priznane s strani mednarodne skupnosti, niso imele večjih problemov. Glede načela suverenosti³⁴ (prvi odstavek 2. člena Ustanovne listine) Dimitrijević meni, da so »države med seboj enake ne glede na razlike v površini, številu prebivalcev, razvojni stopnji, vojaški moči itd.« (1970: 18). Vseeno pa že sama Ustanovna listina potrjuje dejansko neenakost med državami in sicer z vpeljavo dveh vrst članstva v Varnostnem svetu. Odstopanje od načela enakosti v prid posebnemu položaju velikih sil³⁵ Dimitrijević opravičuje z ugotovitvijo, da imajo nekatere države v mednarodni skupnosti večji vpliv in širši interes, kar pa jim nalaga tudi večjo odgovornost za ohranitev miru in varnosti (*ibid.*).

³³ Podatki so ocene za sredino leta 2001.

³⁴ Pojem suverenosti lahko v različnih kontekstih razumemo različno. Za okvir Združenih narodov je najprimernejša Krasnerjeva razlaga, v kateri suverenost razume kot odsotnost pravice interveniranja države v notranje zadeve druge države (2001: 20-22).

³⁵ Kot velike sile tu razumemo pet stalnih članic Varnostnega sveta z vsemi privilegiji, ki jim jih članstvo daje.

Po drugi strani pa Simoniti Generalno skupščino označi kot »nekakšno družino formalno enakopravnih, sicer pa po dejanski teži in interesih različnih držav« (1995: 44).

Vseeno pa so pogovori v Varnostnem svetu nanesti tudi na velikost oziroma majhnost držav in na vprašanje njihove sposobnosti izpolnjevanja dolžnosti, ki jih članstvo v Združenih narodih prinaša. Leta 1949, ko je Varnostni svet razpravljal o pristopu Liechtensteina k Statutu Meddržavnega sodišča,³⁶ je predstavnik Ukrajine poudaril, da ima »država, kakorkoli že majhna, enake pravice in dolžnosti kot velika država pri vprašanju pristopa k Združenim narodom ali pri podpisu Statuta Meddržavnega sodišča« (Rapaport in ostali 1971: 118).

Velikost držav je postal problem v šestdesetih letih, ko se je v procesu dekolonizacije pojavilo vedno več majhnih suverenih držav. Tako je v primeru prošnje Maldivov za članstvo v OZN predstavnik ZDA v Varnostnem svetu opozoril, da pogoj za sprejem ni le pripravljenost države, marveč tudi sposobnost izpolnjevanja dolžnosti, pri tem pa se je osredotočil na problem virov majhnih entitet. Predlagal je tudi, da bi v prihodnje postavili najnižjo mejo za sprejem novih članic, ostale pa naj bi »tesno sodelovale z Združenimi narodi v širokem spektru aktivnosti« (Rapaport in ostali 1971: 118 – 119). Naslednje leto so se pogovori nadaljevali s prošnjo Botsvane in Lesota, problematiko pa je v svojih vsakoletnih poročilih obravnaval tudi generalni sekretar, ki je leta 1967 zapisal: »Pokazala se je želja po razlikovanju med pravico do neodvisnosti in vprašanjem polnega članstva v Združenih narodih. Tako članstvo lahko po eni strani naprti dolžnosti, ki so za 'mikro države'³⁷ preobsežne, po drugi strani pa lahko vodijo k manjšanju moči Združenih narodov.«³⁸

Leta 1969 je s strani ZDA v Varnostni svet prišel predlog po uvedbi nove vrste članstva – pridruženo članstvo. To naj bi bilo namenjeno predvsem majhnim državam, nezmožnim izpolnjevati predvsem finančnega dela dolžnosti polnopravnega članstva (Šabič 1999: 148). Razprava v Varnostnem svetu kot tudi dogajanje samo (tj. večanje članstva) je pokazatelj zmanjševanja moči in političnega vpliva predvsem večjih držav v Združenih narodih. Z vsako novo državo članico se je namreč za zahodni blok z ZDA na čelu možnost za doseganje potrebne dvotretjinske večine v Generalni skupščini

---

³⁶ Predstavnik Sovjetske zveze in Ukrajine sta nasprotovala pristopu Liechtensteina, ki naj ne bi bil suveren, saj je bil brez lastne vojske, valute, poštne in telegrafske administracije. Predstavnik Ukrajine pa je v svojem govoru izključil majhnost države kot razlog nasprotovanja. Glej Rapaport in ostali (1971: 118).

³⁷ Čeprav je generalni sekretar uporabil izraz 'mikro države', ni nujno, da gre dejansko za države pod enim milijonom prebivalcev. Kategorizacija in kriteriji so se namreč skozi čas spreminjali, prav tako pa tudi od avtorja do avtorja. Več je zapisano v 2. poglavju.

³⁸ A/6701/Add.1; del dokumenta je vsebovan tudi v Rapaport in ostali (1971: 122).

zmanjševala, s tem pa se je zmanjševala tudi možnost vplivanja oziroma uveljavljanja njihovih interesov v tej organizaciji (Roter 1999: 36 – 42). Z uvedbo nove kategorije članstva so ZDA očitno želele zaustaviti ta proces in ohraniti potrebno večino pri sprejemanju odločitev. To jim ni uspelo, saj se o predlogu npr. v Generalni skupščini sploh ni razpravljalo (Šabič 1999: 148).

Preverjanje trditve, da velikost držav vpliva na izpolnjevanje dolžnosti – finančne podpore organizaciji, – vseeno ni odveč. Vsaka država naj bi prispevala glede na svoje možnosti, najmanj pa 0.01 odstotka rednega proračuna oziroma 130.000 dolarjev.³⁹ Vseeno pa največji delež prispeva majhno število držav, ki »izvajajo neproporcionalni⁴⁰ vpliv v nekaterih odločitvah« (Marín-Bosch 1998: 20). Velikost držav glede na število prebivalcev tu nima večjega pomena, saj se deleži oziroma možnosti plačevanja držav izračunavajo glede na BNP. Vendar pa Marín-Bosch (1998: 21) opozarja na razlike med zneski, ki jih države plačajo glede na prebivalca. Leta 1994 so največ, kar 493 dolarjev na prebivalca, v proračun Združenih narodov prispevali prebivalci Sante Lucie. Tako Santa Lucia kot Senegal plačujeta minimalne prispevke. Vendar pa je članstvo v Združenih narodov za prebivalce Senegala gledano statistično bistveno ceneje. Leta 1994 je vsak prebivalec v ta namen prispeval 54 dolarjev, prebivalec ZDA 100, Velike Britanije 130, Rusije 377 in Španije 111 dolarjev.

Finančne obveznosti držav članic posredno omenja 19. člen Ustanovne listine, po katerem članica izgubi pravico do glasovanja v Generalni skupščini, če je v zaostanku s plačevanjem svojih finančnih prispevkov vsaj v višini zneska za pretekli polni dve leti. V sporočilu za medije GA/AB/3395 so kot največji dolžnik v redni proračun omenjene ZDA, torej država, ki naj bi v proračun prispevala največ denarja (Marín-Bosch 1998: 20). Med enajstimi državami, ki v okviru 19. člena nimajo pravice glasovanja, je bilo dne 14. februarja 2003 šest majhnih in dve mikro državi.⁴¹ Istočasno pa v Letopisu Združenih narodov (*Yearbook of the United Nations*) za leto 1999 (126) najdemo podatek, da je število držav članic, ki redno plačujejo svoje obveznosti, 126 in narašča. Prav tako narašča tudi število držav, ki svoje prispevke za tekoče leto v celoti plačajo že v začetku leta oziroma pred februarjem. Teh je bilo leta 1990 devet, število pa je do leta 1999 naraslo na

---

³⁹ Merilo se spreminja vsake tri leta. Podatki so za leto 1997. Glej Marín-Bosch (1998: 19 – 22).

⁴⁰ Problem neproporcionalnosti, ki ga omenja Marín-Bosch, lahko razumemo tudi kot rezultat nezadovoljstva tistih držav, ki plačujejo bistveno večje prispevke kot druge, v Generalni skupščini pa imajo vse enako število – po en glas.

⁴¹ Seznam držav članic brez pravice glasovanja po 19. členu, <http://www.un.org/News/ocg/art19.htm> (8. 4. 2003). Na seznamu je še osem držav članic (pet majhnih in dve mikro državi), ki bi začasno morale izgubiti pravico do glasovanja, vendar jim resolucija A/RES/57/4 to vsaj do junija 2003 dovoljuje (*ibid.*).

32 držav. Leta 1990 je bilo na ta način plačanih 8 odstotkov celotnega proračuna, leta 1999 pa že 18 odstotkov. Med 49. državami, ki so v tem obdobju svoje obveznosti pokrile že pred februarjem, je kar 12 mikro in 19 majhnih držav.⁴² Na podlagi navedenih podatkov ne moremo trditi, da imajo majhne države večje probleme z izpolnjevanjem finančnih obveznosti kot (srednje) velike, ampak je razloge potrebno poiskati drugje (na primer v gospodarski razvitosti ter zunanji in ekonomski politiki posamezne države).

Kljub razpravam o članstvu majhnih in mikro držav se je sprejemanje predvsem zadnjih nadaljevalo. Tako je bilo od 1965 do 1970 sprejetih enajst držav z manj kot trinajstimi milijoni prebivalcev. V sedemdesetih letih so prevladoval mikro države (sprejetih je bilo petnajst mikro in pet majhnih držav), kar se je nadaljevalo v osemdesetih letih prejšnjega stoletja s sprejemom sedmih mikro in ene majhne države. Drugi val sprejemanja majhnih držav med članice Združenih narodov je bil po letu 1990, natančneje 1991 s pristopom treh, leta 1992 s pristopom desetih majhnih držav in s tremi leta 1993. OZN je tako tudi s sprejemanjem novih članic postala najbolj univerzalna mednarodna organizacija, kjer se srečujejo interesi (skoraj) vseh držav sveta in kjer imajo vse te države možnost razpravljati in odločati o vprašanjih globalnega pomena.

3.3. Generalna skupščina in možnosti delovanja majhnih držav v njej

Kot je omenjeno že v prejšnjem poglavju, je Generalna skupščina edini organ v OZN, kjer so zastopane vse države članice. Kot plenarno telo zavzema osrednje mesto v organizaciji tudi zaradi svojih pristojnosti: voli člane drugih poglavitnih organov Organizacije Združenih narodov (npr. člane Ekonomskega in socialnega sveta (*Economic and Social Council* – ECOSOC) – 61. člen Ustanovne listine, nestalne člane Varnostnega sveta – prvi odstavek 23. člena), sodeluje pri volitvah generalnega sekretarja (97. člen) in sodnikov Meddržavnega sodišča (4. člen Statuta meddržavnega sodišča), sprejema in pretresa poročila drugih organov (15. člen Ustanovne listine), sme razpravljati o vseh vprašanjih, ki sodijo v okvir Ustanovne listine (10. člen), daje priporočila članicam ali organom Združenih narodov (10., 11., 13. in 14. člen), pretresa in odobrava proračun organizacije kot tudi vse finančne in proračunske dogovore s specializiranimi ustanovami

---

⁴² Seznam držav članic s plačanimi prispevki pred februarjem tekočega leta, <http://www.globalpolicy.org/finance/tables/honoroll.htm> (13. 2. 2003).

(17. člen), sprejema nove člane (4. člen) in jih lahko tudi suspendira ali izključi (5. in 6. člen). Odločitve sprejema z večino navzočih članov, ki glasujejo; sklepi o pomembnih vprašanjih pa se sprejemajo z dvotretjinsko večino (18. člen). Njeno delovanje določa IV. Poglavje Ustanovne listine (9. do 22. člen), podrobneje pa 17. novembra 1947 sprejet dokument A/520 s kasnejšimi revizijami, kjer so zapisana postopkovna pravila oziroma Poslovnik Generalne skupščine.

Generalna skupščina zaseda enkrat letno (1. postopkovno pravilo), od tretjega torika v septembru (2. postopkovno pravilo) do srede decembra, v New Yorku, razen če skupščina sama ali večina njenih članov ne odloči drugače (3. postopkovno pravilo). Redna zasedanja so razdeljena na plenarni del in delo v stalnih odborih, poleg rednih zasedanj pa so lahko sklicana tudi posebna in nujna zasedanja (20. člen Ustanovne listine ter 7. do 10. postopkovno pravilo).

3.3.1. Predstavništva in delegacije majhnih držav na zasedanjih Generalne skupščine Organizacije združenih narodov

Vsaka članica sme na zasedanje Generalne skupščine imenovati petčlansko delegacijo (drugi odstavek 9. člena Ustanovne listine in 25. postopkovno pravilo), prav tako pa ima delegate v vseh odborih. Čeprav niti po Ustanovni listini niti po postopkovnih pravilih ni nujno, da bi morala vsaka članica imeti pri Združenih narodih stalnega predstavnika, ga večina ima. Kar 188 držav⁴³ ima tako v New Yorku, kjer potekajo zasedanja Generalne skupščine, stalnega predstavnika. Vseeno pa so tako v preteklosti kot tudi danes v preteklosti primeri, ko majhne države predvsem zaradi finančnih in kadrovskih problemov niso imele stalnega predstavništva niti pri OZN. Tak primer je bila Gambija, ki zaradi velikih stroškov leta 1968 edina ni imela stalnega predstavništva (Rapaport in ostali 1971: 130 – 131). Danes so brez predstavništva tri države. Medtem ko Vzhodni Timor, ki je bil sprejet med polnopravne članice septembra 2002, predstavništva do sedaj še ni odprl, je Švica, prav tako sprejeta v septembru 2002, svoje predstavništvo, ki ga je pri OZN imela kot opazovalka, le obdržala. Brez predstavništva pa sta še Palau in Kiribati, obe mikro državi.

---

⁴³ Podatki za 27. september 2002, Seznam misij članic OZN, <http://www.un.org/Overview/missions.htm> (3. 11. 2002).

Ker velja sedež OZN v New Yorku za prostor, kjer se lahko srečajo predstavniki držav, ki zaradi nasprotij nimajo predstavništev v drugih državah ali pa so odnosi med državami zelo zaostreni⁴⁴ (Berridge 1987: 174 – 175), prinaša to prednosti tudi majhnim državam, ki tam opravljajo tudi nekatere klasične diplomatske naloge (Simoniti 1995: 45). Se pa predvsem nove majhne države zaradi finančnih in organizacijskih problemov ter pomanjkanja kadrov pri vzpostavljanju mreže diplomatskih predstavništev v drugih državah srečujejo z vrsto težav (Jazbec 1998: 15 – 17; Jazbec 2000). Majhne države »enostavno nimajo dovolj ljudi, ki bi /.../ bili usposobljeni« (Jazbec 1998: 17). V majhnih državah je namreč le malo institucij, »ki se ukvarjajo z mednarodnimi odnosi in malo vrhunskih poznavalcev mednarodne problematike« (Petrič 1996: 879).

Sedež OZN, kjer imajo skoraj vse države sveta svoja predstavništva, tako majhnim državam omogoči ali olajša diplomatske stike z državami, v katerih sicer nimajo svojih predstavnikov, z njimi pa vseeno sodelujejo. Prav tako je vsakoletna otvoritev zasedanja Generalne skupščine, ki se je udeleži večina predsednikov držav ali predsednikov vlad, priložnost ne samo za multilateralne ampak tudi za bilateralne pogovore.

Kot rečeno pa velikost države vpliva tudi na številčnost osebja, ki ga ima posamezna država v teh predstavništvih. Vsaka članica ima namreč poleg petih predstavnikov še pet nadomestnih, lahko pa ima neomejeno število svetovalcev. Leta 1968 je bilo na primer povprečno število članov osebja za 123 držav članic 8,2, za 14 mikro držav pa je bilo povprečje 4 (Rapaport in ostali 1971: 131). Na petdesetem rednem zasedanju Generalne skupščine leta 1995 so imele Rusija 115, ZDA in Japonska več kot 80 članov osebja (vse seveda štejemo med velike države), Irska sedem, Santa Lucia ter Sao Tome in Principe po štiri, Centralnoafriška republika in Dominika po tri in Vanuatu enega predstavnika (Marín-Bosch 1998: 14). Če upoštevamo, da se iz proračuna Združenih narodov krijejo stroški potovanja na redno zasedanje Generalne skupščine dvema predstavnikoma iz vsake države (Marín-Bosch 1998: 14), oziroma do petim predstavnikom najmanj razvitih držav,⁴⁵ je velikost delegacije majhnih držav poleg postavljenih prioritiet lahko odvisna med drugim od razpoložljivih finančnih in človeških virov.⁴⁶

---

⁴⁴ Uspešen primer takih stikov so pogovori med predstavniki ZDA in Sovjetske zveze pri OZN med kubansko krizo leta 1962 (Berridge 1987: 175).

⁴⁵ Generalna skupščina je z resolucijo 1798 (XVII), spremenjeno z resolucijami 2128 (XX), 2245 (XXI), 2489 (XXIII), 2491 (XXIX), A/RES/41/176, A/RES/41/213, A/RES/42/214, VI. del resolucije A/RES/42/225, IX. del resolucije A/RES/43/217 ter XIII. del resolucije A/RES/45/248, sprejela pogoje in primere za povračilo potnih stroškov. Pomoč delegacijam, <http://www.un.org/ga/facilit.htm> (3. 11. 2002).

⁴⁶ Glede na pomoč, ki jo nudi OZN (vračilo potnih stroškov), bi bilo logično pričakovati vsaj po dva predstavnika iz vsake države. Toda leta 1995 je Vanuatu predstavljala samo ena oseba. Glede na to, da je Vanuatu mikro država, je razloge za nekorističenje ponujene kvote delegatov s plačanimi stroški potovanja in

3.3.2. Organiziranost majhnih držav v Generalni skupščini

Eden največjih prispevkov Združenih narodov je bila zagotovitev foruma, kjer lahko majhne države igrajo vlogo na način, ki »prej nikdar ni bil mogoč« (Hong 1995: 277). Hong nadaljuje, da majhne države v Generalni skupščini lahko maksimalno izkoristijo svojo številčno premoč (*ibid.*). Vseeno pa le-ta ne pride zlahka do izraza. Upoštevati je namreč treba ne le razlike med državami ampak tudi med regijami, katerim pripadajo. Vse to pa vpliva na obnašanje majhnih držav tudi v Združenih narodih.

Vsaka država (tudi majhna) oblikuje strategije⁴⁷ svojega obnašanja v mednarodni skupnosti, ki so, kot je že omenjeno, odvisne tako od značilnosti posameznega mednarodnega sistema (Šuc 1998: 48 – 49), virov, ki jih država ima, ter od ciljev zunanje politike te države. Hong se v svojem delu osredotoči na naslednje faktorje, ki pojasnjujejo obnašanje majhnih držav:

- a) njihova percepcija lastnih nacionalnih interesov;
- b) njihova ranljivost v mednarodnih odnosih;
- c) tekmovanje za pozornost in priznanje s strani mednarodne skupnosti;
- d) možnost preoblikovanja Združenih narodov, da bi bolje odgovarjali njihovim potrebam; ter
- e) potreba po sodelovanju na skupnih področjih in skupnih ciljih z namenom maksimizirati vpliv (Hong 1995: 277).

Če so prvi trije faktorji preprost opis dejstev, v katerih se majhne države nahajajo, se zadnja dva neposredno nanašata na delovanje majhnih držav v Združenih narodih. Prva od teh, možnost preoblikovanja Združenih narodov, je trenutno še vedno cilj,⁴⁸ zato se bom v nadaljevanju osredotočila na zadnji faktor – potrebo po sodelovanju.

V Generalni skupščini je treba ločiti več vrst sodelovanja med državami v luči oblikovanja skupin in povezovanja v le-te. Marín-Bosch navaja naslednje skupine, ki delujejo v Generalni skupščini: regionalne skupine, Skupina 77, Gibanje neuvršenih, Evropska unija (EU), Združenje jugovzhodnih azijskih držav (*Association of South-East*

---

bivanja mogoče iskati na najrazličnejših mestih. Lahko npr. ugibamo, da po vsej verjetnosti v državi ali ni bilo na razpolago dovolj usposobljenih ljudi ali pa so bile zunanjepolitične prioritete oblikovane tako, da večje število predstavnikov ni bilo potrebno.

⁴⁷ Šuc v diplomskem delu obravnava predvsem dve vrsti strategij, ki naj bi bili najbolj primerni za majhne države: zavezništvo in nevtralnost (1998: 48 – 62), navaja pa primere s področja vojaških zavezništev in integracij, njuni naravi pa se razlikujeta od narave Združenih narodov. Kot strategijo delovanja lahko označimo tudi povezovanje v skupine, neformalne pogovore in podobno, kar pa obstaja tudi v OZN.

⁴⁸ Pogovori o prenovi oziroma preoblikovanju Sistema Združenih narodov ponovno intenzivno potekajo od konca hladne vojne začetka devetdesetih let 20. stoletja.

Asian Nations – ASEAN) delovne skupine ali 'skupine prijateljev predsedujočega v samih glavnih odborih,⁴⁹ *ad hoc* skupine, in druge (1998: 170). Feltham (1998: 149) sicer našteje le najpomembnejše skupine, razlikuje pa jih tudi glede na tipe, ki jih je vpeljal Kaufmann (o njih bom govorila v nadaljevanju). Regionalne skupine, politične skupine, skupine, ki so nastale kot posledica mednarodnih pogodb ekonomskega tipa ter skupine, ki temeljijo na podobni ravni gospodarskega razvoja ali drugih skupnih interesov, so osnovni tipi skupin po Kaufmannu, značilne pa so predvsem za t.i. konferenčno diplomacijo in so predstavljene v tabeli:

TABELA 3.3.2.: *Delitev skupin glede na tip*

Tip skupine	Skupine
Regionalne skupine	Afriška, Azijska, Latinska Amerika in Karibi, Zahodna Evropa in ostali, Vzhodna Evropa, Nordijska in Višegrajska skupina
Politične skupine	Liga arabskih držav, ASEAN, Commonwealth, EU, Organizacija severnoatlantskega sporazuma (<i>North Atlantic Treaty Organization</i> - NATO) Gibanje nevrščenih (<i>Non-Aligned Movement</i> – NAM), Organizacija ameriških držav
Skupine nastale kot posledica mednarodnih pogodb ekonomskega tipa	Benelux, EU, Evropsko združenje za svobodno trgovino (<i>European Free Trade Association</i> - EFTA), Organizacija za ekonomsko sodelovanje in razvoj (<i>Organisation for Economic Co-operation and Development</i> – OECD), Afriške, karibske in pacifiške države v sodelovanju z Evropsko unijo (<i>African, Caribbean and Pacific countries associated with the EU</i> – ACP)
Skupine, ki temeljijo na podobni ravni gospodarskega razvoja ali drugih skupnih interesov	Skupina 77, <i>ad hoc</i> skupine in koalicije

Vir: Kaufmann (1996: 130 – 135).

Avtor istočasno navaja funkcije tako oblikovanih skupin. Te naj bi služile izmenjavi informacij, oblikovanju skupnih pozicij glede pomembnejših vprašanj, oblikovanju skupnih predlogov ali dogovorov o glasovanju o določenih temah, izboru kandidatov za voljena mesta, oblikovanju skupne izjave ter izvedbi določene akcije glede posameznih predlogov (Kaufmann 1996: 129 – 141).

⁴⁹ V originalu *friends of the chair of the main committees*.

Delovanje različnih skupin v Generalni skupščini lahko spremljamo tudi prek sprejetih resolucij. Resolucijo o pravici do razvoja A/RES/56/150 so na primer sponzorirale Kostarika, Mehika in Južna Afrika na predlog Gibanja neuvrščenih držav in Kitajske, pri resoluciji A/RES/56/122 o Afriškem inštitutu za zaščito pred kriminalom in obravnavo kršiteljev (*African Institute for the Prevention of Crime and the Treatment of Offenders*) je bil sponzor Sudan v imenu držav iz skupine afriških držav, sponzorstvo resolucije o mednarodnem centru za raziskave in usposabljanje za spodbujanje napredovanja žensk (*International Research and Training Institute for the Advancement of Women*) A/RES/56/125 pa je v imenu članic Skupine 77 prevzel Iran.

Glede na delovanje lahko skupine v Generalni skupščini v grobem razdelimo v tri različne vrste. Prva skupina obsega možnosti sodelovanja, ki so formalizirane v okviru Generalne skupščine Združenih narodov. Drugi dve vrsti sodelovanja pa neposredno izhajata predvsem iz volje in interesov samih držav. Te se lahko povezujejo na bolj ali manj stalen način in so temu primerno tudi organizirane.⁵⁰

3.3.2.1. Oblike sodelovanja, formalizirane v okviru Generalne skupščine Organizacije združenih narodov

Na začetku šestdesetih let prejšnjega stoletja se je z znatnim večanjem članstva pokazala potreba po mehanizmu, ki bi olajšal delo Generalne skupščine in volitve v druge tako poglavitne kot pomožne organe. Ob povečanju članstva v ECOSOC-u z 18 na 27 članov leta 1963 je Generalna skupščina uvedla formulo regionalne porazdelitve sedežev, in sicer med regije: Afrika, Azija, Vzhodna Evropa, Latinska Amerika in Karibi, Zahodna Evropa in ostali (Marín-Bosch 1998: 15 – 16). Kot je v intervjuju omenila Ondina Blokar,⁵¹ je najmanj držav v skupini Vzhodna Evropa, ki po razpadu Sovjetske zveze in Jugoslavije šteje 21 držav, vključno z Gruzijo, Armenijo in Azerbajdžanom. V skupini Zahodna Evropa in ostali pa najdemo tudi države, ki so geografsko precej oddaljene: Kanada, Nova Zelandija, Avstralija, ZDA in včasih Izrael. Slednji ima namreč možnost

---

⁵⁰ Pri predstavitvi skupin želim opozoriti, da med predstavljenimi skupinami niso predstavljene vse, ki delujejo v Generalni skupščini, marveč le tiste, ki so najbolj vidne pri delovanju majhnih držav.

⁵¹ Intervju po elektronski pošti z Ondino Blokar, drugo sekretarko na misiji Republike Slovenije pri Združenih narodih v New Yorku, 21. decembra 2002.

kandidirati le v primeru, da v tej skupini ni drugega kandidata. Največji skupini sta azijska in afriška.

Regionalne skupine v Generalni skupščini so pomembne tudi pri volitvah predsednikov in podpredsednikov skupščine ter predsedujočih sedmim glavnim odborom⁵² (Feltham 1998: 66). Kaufmann tako navaja ključ volitev enaindvajsetih podpredsednikov Generalne skupščine, ki temelji na resoluciji A/RES/33/138: Afrika 6, Azija 5, Vzhodna Evropa 1, Latinska Amerika 3, Zahodna Evropa in ostali 2, stalne članice Varnostnega sveta 5. Skupina, iz katere izhajajo predsedujoči, izgubi eno mesto podpredsednika (Kaufmann 1996: 135).

Prva skupna značilnost formaliziranih skupin je v njihovem namenu. Vse bolj ali manj olajšujejo delo organov, v katerih so se oblikovale, in so primarno administrativnega značaja. Regionalne skupine majhnim državam ne ponujajo bistvenih prednosti, istočasno pa jim ne prinašajo niti večjih slabosti. Prednost, ki jo ponuja povezovanje držav glede na regijo, je lahko v tem, da imajo države iste regije nekatere podobnosti (na primer kulturo, vero) in sodelujejo tudi izven okvira OZN. To ima določen vpliv na položaj posamezne države v regiji, kar načeloma lahko omogoči ustrezno zastopanje njenih interesov. Toda tovrstne prednosti veljajo za se države; majhnih držav pa tu bistveno ne moremo izpostaviti. Pri uveljavljanju interesov držav pa regionalna skupina seveda ponuja omejene možnosti, oziroma daje možnosti uresničevanja le interesov določene vrste. Za uveljavljanje drugih interesov se (majhne) države po večini združujejo v druge skupine.

---

⁵² Podoben je način volitev nestalnih članic Varnostnega sveta. Do leta 1963, ko regionalna delitev še ni bila vzpostavljena, je pri volitvah veljalo nenapisano pravilo (*gentlemen's agreement*), da od šestih nestalnih članov dva prihajata iz Latinske Amerike, po eden pa iz Zahodne Evrope, Britanskega Commonwealtha, Vzhodne Evrope, in Bližnjega Vzhoda. Leta 1963 se je število nestalnih članic v Varnostnem svetu povečalo na deset, ki so razdeljeni na naslednji način: en sedež pripada Vzhodni Evropi, dva Latinski Ameriki in Karibom, dva Zahodni Evropi, pet pa Afriki in Aziji (Marin-Bosch 1998: 18). Za izvolitev med nestalne člane Varnostnega sveta morajo majhne države vložiti več napora, saj je število mest še manjše in bolj elitno. Delitev držav v skupine najdemo tudi pri drugih pomožnih organih Združenih narodov, kot je na primer Konferenca Združenih narodov za trgovino in razvoj (*United Nations Conference on Trade and Development* – UNCTAD). Tu so bile oblikovane štiri skupine: Afro-azijske države z Jugoslavijo (skupina A), razvite države s Ciprom (skupina B), države Južne Amerike (skupina C) in države Vzhodne Evrope (skupina D). Te skupine so institucionalizirale medsebojno sodelovanje držav, svoje interese pa so na ta način predstavljale v »različnih organih Združenih narodov, vključno z Generalno skupščino« (Šabič 1999: 147).

3.3.2.2. Stalne oblike sodelovanja

Mnoge znane in manj znane skupine ali organizacije, ki delujejo v Generalni skupščini, so nastale na pobudo držav članic s skupnimi ali podobnimi interesi, v Združenih narodih ali izven njih. V nadaljevanju bom skušala na kratko predstaviti tako najvidnejše kot tudi najpomembnejše za majhne države.

Razlike znotraj formaliziranih skupin so privedle do oblikovanja podskupin. Znotraj skupine Zahodna Evropa in ostali so se razlike najprej pojavile med članicami EU in ostalimi državami. Znotraj te regionalne skupine je nastala tudi Nordijska skupina, ki jo sestavljajo Danska, Finska, Norveška, Švedska (vse majhne države) in mikro država Islandija (Marín-Bosch 1998: 17).

Med najbolj znanimi je *Group of 77* ali tudi G-77, oziroma Skupina 77,⁵³ skupina sedaj 128 držav, ki je nastala na podlagi skupnega interesa držav v razvoju na področju mednarodne trgovine in razvoja. Svoje interese in namene so zapisale v Skupni deklaraciji sedeminsedemdesetih (*Joint Declaration of the Seventy-Seven*), sprejete 15. junija 1964 na prvem srečanju Konference Združenih narodov za trgovino in razvoj (*United Nations Conference on Trade and Development – UNCTAD*) (Šabič 1999: 146 – 147).

V obdobju hladne vojne je delo v Generalni skupščini zaznamovalo tudi Gibanje neuvrščenih (NAM). Nastanek gibanja sega v petdeseta leta dvajsetega stoletja. Z nastajanjem novih držav predvsem v Afriki, Aziji, Latinski Ameriki in Karibih je bila težnja po ne-opredelitvi za vojaška bloka, ameriškega ali sovjetskega, vedno večja. Temu so se pridružile tudi druge značilnosti: »antikolonializem, ekonomska nerazvitost, privrženost miru in mirnim spremembam, težnje, da bi se zagotovilo enakopraven položaj v mednarodnih odnosih, tudi kar zadeva sodelovanje pri razreševanju temeljnih vprašanj« (Benko 1997: 316), ki so skupaj oblikovale temeljno ogrodje politike neuvrščenosti. O glavnih smernicah kot tudi poglavitnih vprašanjih države Gibanja neuvrščenih razpravljajo na konferencah in vrhovnih srečanjih, ki so do sedaj potekala vsake tri do štiri leta.⁵⁴

V OZN je bila Generalna skupščina tisti organ, kateremu je bila namenjena največja pozornost, še posebno zaradi števila glasov neuvrščenih držav in vprašanj, o katerih so tu lahko razpravljali: dekolonizacija in posledice, ki jih je prinesla (Petrović 1987: 24). Konec šestdesetih in v sedemdesetih letih so članice obravnavale globalna ekonomska vprašanja, kar je vodilo k tesnemu sodelovanju s skupino G-77. Z njihovo podporo je

⁵³ Pobudo za nastanek te skupne so dale države Latinske Amerike (Marín-Bosch 1998: 148).

⁵⁴ Zgodovina Gibanja neuvrščenih, http://www.igd.org.za/nam/nam_documents/history.html (20. 5. 2002).

gibanju uspelo, da je bila na šestem posebnem zasedanju Generalne skupščine maja 1974 sprejeta Nova mednarodna gospodarska ureditev (*New International Economic Order*), Generalna skupščina pa je kasneje na to temo sprejela še posebno deklaracijo⁵⁵ (Petrović 1987).

Poleg reforme Varnostnega sveta in razoroževanja predstavljajo ekonomska vprašanja področje dela neuvrščenih tudi po koncu hladne vojne. »S članstvom 113 držav v razvoju ima Gibanje neuvrščenih v svetu po hladni vojni možnost predstavljanja in varovanja interesov južnih držav,« saj ostaja »največji forum izven Združenih narodov, kjer lahko države v razvoju izpostavijo ekonomska, socialna in razvojna vprašanja.«⁵⁶ Vseeno pa ob koncu hladne vojne ta skupina nekaj časa ni bila dejavna (Poročilo o udeležbi 1992: 12) in je svoje novo mesto šele iskala. Kot nova področja zanimanja pa so bila na srečanju v Durbanu leta 1998 omenjena razoroževanje, mednarodni terorizem, proces globalizacije, tihotapljenje droge, HIV/AIDS⁵⁷ in mednarodni kriminal.⁵⁸

Obe skupini, tako G-77 kot Gibanje neuvrščenih za majhne države nista nepomembni. Veliko večino novih držav iz Afrike, Azije, Latinske Amerike in Karibov, ki so v petdesetih in na začetku šestdesetih let predstavljale zaledje za Gibanje neuvrščenih, uvrščamo prav med majhne in mikro države. V Gibanju so videle možnost ohranitve komaj pridobljene suverenosti in vplivanja na medvladne organizacije, tudi Združene narode. Benko meni, da je majhnim (in srednjim) državam, v katerih naj bi zaradi »relativne ekonomske in vojaške šibkosti, večje izpostavljenosti vplivom in pritiskom velikih sil in ožjih okvirov avtonomnosti zunanje politike« (Benko 1997: 319) prevladovali kratkoročni interesi, prav politika neuvrščenosti prinesla komponento dolgoročnosti (*ibid.*). Slednjo lahko razumemo (tudi) kot načrtovanje oziroma oblikovanje dolgoročnih in celostnih politik, tako zunanje kot tudi gospodarske. Vključitev v Gibanje neuvrščenih majhnim državam torej ni prinesla le več možnosti za doseganje zunanjih interesov oziroma prednosti navzven, ampak tudi prednosti navznoter. Vseeno pa G-77 in Gibanje neuvrščenih ne zastopata vseh interesov vseh majhnih držav, temveč se omejujeta na gospodarsko-ekonomske vidike predvsem razvijajočih se držav ne glede na njihovo velikost.

---

⁵⁵ *Declaration and Action Programme for a New International Economic Order.*

⁵⁶ Zgodovina Gibanja neuvrščenih, http://www.igd.org.za/nam/nam_documents/history.html (20. 5. 2002).

⁵⁷ HIV/AIDS – *Human Immunodeficiency Virus* (virus človekove imunske pomanjkljivosti) / *Acquired Immune Deficiency Syndrome* (sindrom pridobljene imunske pomanjkljivosti).

⁵⁸ Zgodovina Gibanja neuvrščenih, http://www.igd.org.za/nam/nam_documents/history.html (20. 5. 2002).

Da imajo majhne in mikro otoške države posebne značilnosti, je bilo že omenjeno. Te države so organizirane v Zvezi majhnih otoških držav oziroma AOSIS, v koalicijo majhnih otoških držav s podobnimi interesi glede sodelovanja na področju razvoja in okoljskih vprašanj. Skupina je nastala na predlog države Vanuatu (Hong 1995: 283). V zvezo je povezanih 43 držav članic in štiri opazovalke z vsega sveta. AOSIS deluje primarno preko predstavnikov držav članic pri Združenih narodih v New Yorku. Zveza sama je nastala leta 1990 v Ženevi na Drugi svetovni konferenci o podnebnju, katere predmet – vpliv klimatskih sprememb na okolje – je otoške države še bolj zbližal in povezal.⁵⁹ Primer delovanja zveze je tudi priprava na Svetovno srečanje o trajnostnem razvoju v Johannesburgu. Države članice zveze so se med 7. in 11. januarjem 2002 srečale v Singapuru z namenom uskladiti mnenja. Eden izmed rezultatov srečanja je tudi sprejeta deklaracija, v kateri članice AOSIS med drugim opozarjajo na cilje Srečanja na vrhu v Riu leta 1992 (*Rio Summit*) in sklepov 22. posebnega zasedanja Generalne skupščine Združenih narodov.⁶⁰

Čeprav igra AOSIS zelo pomembno vlogo pri vprašanjih klimatskih sprememb, potrebuje za večjo učinkovitost dela tudi širšo podporo. To je našla v G-77 in Kitajski, ki so Zvezi zaupali vodilno vlogo pri pogajanjih na tem področju, med drugim tudi pri pripravi posebne Globalne konference o trajnostnem razvoju teh držav⁶¹ (Davis 1996). Ta je potekala od 25. aprila do 6. maja 1994 na Barbadosu. O uresničevanju zaključkov je tekla razprava tudi v Generalni skupščini, ki je, med drugim, z resolucijo A/RES/55/202 povabila organe in specializirane agencije sistema Združenih narodov ter regionalne organizacije k oblikovanju skupnih meril za izvajanje programa njihovega razvoja. Ta se nanaša na (skoraj) vsa področja, od transporta in komunikacij, biotske raznolikosti, naravnih in ekoloških nesreč, možnosti in vpliva turizma, energetskih virov, do klimatskih sprememb in zalog pitne vode. Iz poročila generalnega sekretarja Združenih narodov o tej temi Generalni skupščini (A/56/170) lahko sklepamo, da so majhne in mikro otoške države uspešno opozorile na svoje posebnosti, težave in potrebe, saj pri izvajanju programa sodeluje vrsta specializiranih agencij in drugih institucij. Za primer lahko vzamemo nastanek in delovanje mreže majhnih otoških držav v razvoju (*Small Island Developing States* – SIDS), ki jo je ustanovil Program Združenih narodov za razvoj (*United Nations Development Programme* – UNDP).

---

⁵⁹ Predstavitev AOSIS, <http://www.sidsnet.org/aosis/> (2. 12. 2002).

⁶⁰ AOSIS – sporočilo za javnost, <http://www.yokwe.net/preleases/aosis.htm> (2. 12. 2002).

⁶¹ *Global Conference on the Sustainable Development of Small Island Developing States*.

Hong je v svojem članku o majhnih državah v Združenih narodih ugotovil, da so majhne države že začele spoznavati pomen organiziranja za medsebojno podporo. Kot primer, poleg že omenjene Zveze majhnih otoških držav, navaja tudi Forum majhnih držav ali *Forum of Small States*. Po Hongu je bil ta v osnovi ustanovljen za medsebojno podporo pri raznih izvolitvah, kar se je izkazalo kot zelo učinkovito pri izvolitvi Češke in Nove Zelandije v Varnostni svet (Hong 1995: 283). Prvo srečanje⁶² Foruma je gostila Svetovna banka in sicer 25. septembra 2000 v Pragi, v ospredju pa so bila postavljena predvsem razvojna vprašanja majhnih držav.⁶³ Drugo srečanje Foruma je bilo 30. septembra 2002 v Washingtonu. Iz poročil lahko izberemo precejšnjo povezanost z Združenimi narodi, predvsem pri vprašanih manj razvitih majhnih držav ter otoških držav v Generalni skupščini.⁶⁴ O delovanju Foruma v Generalni skupščini lahko sklepamo tudi iz treh nagovorov predsedujočih Generalni skupščini naslovljenih na Forum majhnih držav. Prvi je datiran 15. novembra 2000 (Holkeri 2000), drugi 10. septembra 2001, tretji pa 9. septembra 2002. Če je v drugem nagovoru izpostavljena Afrika kot najbolj zastopana celina v Forumu s svojimi razvojnimi težavami, lahko v tretjem izpostavimo strukturne probleme v OZN (Seung-soo 2001; Kanavan 2002).

Med stalne oblike sodelovanja lahko uvrstimo tudi druge mednarodne vladne organizacije, v katere se države povezujejo in (občasno) nastopijo s skupno pozicijo v OZN. Nekatero so si pri Združenih narodih pridobile tudi povabilo k sodelovanju pri delu Generalne skupščine kot opazovalke in imajo v New Yorku odprte tudi stalne pisarne. Skupnost Karibskih držav, Evropska skupnost, Liga Arabskih držav, Organizacija Afriške

⁶² Glede na časovno razliko, Hong namreč Forum omenja leta 1995, prvo srečanje s strani Svetovne banke pa je bilo organizirano leta 2000, se postavi vprašanje o istovetnosti. Sta to dve različni skupini ali pa je Forum navsezadnje eden z nekajletno prekinitvijo delovanja? Dostopne informacije odgovora na to vprašanje ne ponujajo. Podobno vprašanje nastane pri članstvu. Hong omenja Češko in Novo Zelandijo (1995: 283), obe majhni državi. O članih kasnejšega Foruma spregovori Han Seung-soo (2001), predsedujoči 56. zasedanju Generalne skupščine, ki omenja, da skupina šteje »skoraj polovico članov Združenih narodov.« Pomankljivost te informacije je vsekakor tudi v kriterijih, na podlagi katerih bi lahko sklepali o dejanskem številu majhnih držav. Že zgoraj je bilo namreč ugotovljeno, da z omenjeno definicijo majhne države predstavljajo več kot dve tretjini vseh članic Združenih narodov. Če sklepamo po seznamu držav udeleženk Foruma leta 2002 (Seznam udeleženk Foruma 2002, [http://wbln0018.worldbank.org/html/smallstates.nsf/\(attachmentweb\)/2002SSFParticipantszzz/\\$FILE/2002SSFParticipantszzz.pdf](http://wbln0018.worldbank.org/html/smallstates.nsf/(attachmentweb)/2002SSFParticipantszzz/$FILE/2002SSFParticipantszzz.pdf) (3. 12. 2002)), jih je od 45 kar 33 mikro ter 12 majhnih držav. Vseeno to ni zadosten podatek, na podlagi katerega bi lahko sklepali tako o dejanskem številu kot tudi strukturi članstva v skupini.

⁶³ Forum majhnih držav 2000, Praga, [http://wbln0018.worldbank.org/html/smallstates.nsf/\(attachmentweb\)/ForumWkshpsummfin/\\$FILE/ForumWkshpsummfin.pdf](http://wbln0018.worldbank.org/html/smallstates.nsf/(attachmentweb)/ForumWkshpsummfin/$FILE/ForumWkshpsummfin.pdf) (3. 12. 2002).

⁶⁴ Forum majhnih držav 2002, Washington, [http://wbln0018.worldbank.org/html/smallstates.nsf/\(attachmentweb\)/2002SSFsummaryfinal/\\$FILE/2002SSFsummaryfinal.pdf](http://wbln0018.worldbank.org/html/smallstates.nsf/(attachmentweb)/2002SSFsummaryfinal/$FILE/2002SSFsummaryfinal.pdf) (3. 12. 2002).

enotnosti,⁶⁵ so le nekatere izmed njih.⁶⁶ Kot primer oblikovanja skupnih stališč, predvsem o razoroževanju in vojaških vprašanjih, navaja Marín-Bosch tudi članice NATO, na okoljskem področju pa članice OECD (1998: 136).

Da so stališča mednarodnih organizacij prisotna v delu Generalne skupščine, poskrbijo tudi države članice posamezne organizacije. Na primer na posebnem zasedanju Generalne skupščine o otrocih⁶⁷ je predstavnik španske vlade podal izjavo v imenu EU in tako zastopal skupno stališče njenih članic (Govor predstavnika Španije 2002). Izjavi se je pridružilo tudi deset držav kandidatk, med njimi tudi Slovenija. So pa tako države članice kot tudi kandidatke na zasedanju sodelovale tudi posamično in tako izpostavile svoje napore in programe pri zagotavljanju otrokovih pravic ter težave, s katerimi se pri tem srečujejo.

3.3.2.3. Manj stalne in ad hoc oblike sodelovanja držav

Posebna oblika sodelovanja držav so skupine, ki nastanejo glede na predmet razprave. Po besedah Eve Tomič⁶⁸ se države pri uresničevanju svojih interesov v Generalni skupščini povezujejo glede na podobnost interesov na posameznih področjih in za posamezna vprašanja, večinoma pa trajajo le dokler to vprašanje ni rešeno, oziroma je o njem sprejet nek dokument, ali pa je opuščeno. Takih skupin torej ne moremo opisovati kot stalnih, zato so tu označene kot *ad hoc* skupine ali koalicije.⁶⁹

Poimenovanje *ad hoc* skupine zasledimo v literaturi, poleg Marín-Boscha (1998), tudi pri Felthamu (1998) in Kaufmannu (1998). Po mnenju slednjega naj bi bile te skupine oblikovane pri razpravi in odločanju o pomembnih zadevah, kot primer pa avtor navaja ustanovitev Posebnega sklada Združenih narodov za gospodarski razvoj (*Special United Nations Fund for Economic Development* – SUNFED). Ustanovitev sklada je bila mogoča,

⁶⁵ V juliju 2002 se je organizacija preimenovala v Afriško unijo (*African Union*), glej 'Organization of African Unity', <http://www.hrcr.org/hottopics/au.html> (10. 4. 2003).

⁶⁶ Seznam misij članic OZN, <http://www.un.org/Overview/missions.htm> (3. 11. 2002).

⁶⁷ Posebno zasedanje Generalne skupščine o otrocih je potekalo od 8. do 10. maja 2002 v New Yorku. Glej <http://www.unicef.org/specialsession/> (20. 1. 2003).

⁶⁸ Intervju z Evo Tomič, vodjo Oddelka za človekove pravice in Svet Evrope v Sektorju za multilateralne odnose na ministrstvu za zunanje zadeve Republike Slovenije, od septembra 1993 do decembra 1997 članico slovenske delegacije pri Združenih narodih v New Yorku odgovorno za področje človekovih pravic, Ljubljana, 23. maja 2002.

⁶⁹ Pri uporabi imena *ad hoc* skupine ali koalicije velja opozoriti, da ni nujno, da se na ta način nastale skupine po dosegu cilja razpustijo. Seveda dopuščam možnost, da to sodelovanje postane trajnejše s preoblikovanjem v eno izmed že omenjenih oblik sodelovanja.

ker »je bila skupina podobno mislečih držav, skupaj z Brazilijo, Indijo, Jugoslavijo, Dansko in Nizozemsko, sposobna pogajanj in sklepanja kompromisov« (Kaufmann 1998: 115), podrobnosti pa avtor ne omenja. V primerjavi s tem pa Feltham omeni obstoj *ad hoc* skupin kot obliko varovanja skupnih interesov pri določenih vprašanjih, kot primer pa navaja različne skupine držav⁷⁰ na konferencah o pomorskem pravu (Feltham 1998: 150).

Drugih nazornih primerov v literaturi, ki je o tej vrsti sodelovanja bolj skopa, nisem zasledila. Tu zato navajam primer, ki ga je v intervjuju podala Eva Tomič, in sicer o skupini podobno mislečih držav (t.i. *like-minded states*). Na posebnem zasedanju Generalne skupščine o otrocih so to skupino tvorile države članice EU, Kanada, Avstralija, Nova Zelandija, Liechtenstein, Norveška in Slovenija. Istočasno pa so bile kot skupine s podobnimi mnenji razvidne tudi koalicija oziroma skupina muslimanskih držav, nekaj držav Latinske Amerike, v določeni meri pa so posamično izstopale Japonska, ZDA in Sveti sedež. V skupini podobno mislečih držav lahko sodelujejo tudi majhne države, kot je to bilo pri vprašanju reforme OZN, kjer so bile te države naslednje: Avstrija, Avstralija, Belgija, Bolgarija, Češka, Estonija, Irska, Madžarska, Portugalska in Slovenija.⁷¹

Na podatke o nastajanju koalicij v okviru ene teme oziroma enega vprašanja, ki je oziroma šele bo v obravnavi v Generalni skupščini, naletimo tudi pri podrobnejših pregledih Letopisov Združenih narodov. Ti pri podatkih o posameznih temah, ki se jih je v sistemu Združenih narodov v konkretnem letu na kakršenkoli način obravnavalo, vsebujejo tudi zapise o dejavnosti držav posameznic ali skupine. Med njimi je tudi naslednji primer.⁷² Leta 1993, natančneje 29. novembra, je »skupina 21. nevtralnih in neuvrščenih držav« (Yearbook 1993: 114) podala delovni predlog o sklepu pogodbe o obsežni prepovedi jedrskih poskusov⁷³ (*Working paper on the conclusion of a comprehensive nuclear-test-ban treaty*). Skupino so sestavljale Alžirija, Argentina, Brazilija, Kuba, Egipt, Etiopija, Indija, Indonezija, Iran, Kenija, Mehika, Maroko, Myanmar, Nigerija, Pakistan, Peru, Šri Lanka, Švedska, Venezuela, Jugoslavija in Zaire (*ibid.*).

---

⁷⁰ Pri določanju meja na morju so se na konferencah o pomorskem pravu različne skupine zavzemale tako za različne meje kot tudi za različne pristojnosti znotraj teh meja. Feltham med drugim omenja skupino ribolovnih držav in skupino, ki se je zavzemala za mejo teritorialnega pasu do 200 milj od obale (1998: 150).

⁷¹ Predstavitev dela Misije Republike Slovenije pri OZN, <http://www.un.int/slovenia/slovenija.html> (14. 5. 2002).

⁷² Primeri, ki jih najdemo v Letopisih so sicer različni in se nanašajo na (skoraj) vse vrste tukaj obravnavanih skupin. Naveden primer oblikovanja skupine lahko uvrščamo med *ad hoc* skupine.

⁷³ Predlog je del obsežnega procesa dogovarjanj, ki so se začela prav leta 1993 in so trajala do sprejema Pogodbe o obsežni prepovedi jedrskih poskusov (*Comprehensive Nuclear-Test-Ban Treaty – CTBT*) leta 1996. Glej 'History of the CTBT', <http://www.ctbto.org/> (27. 2. 2003).

Na podlagi navedenih primerov⁷⁴ je nemogoče sklepati o tem, v kolikšni meri se majhne države poslužujejo neformalnih oblik sodelovanja ter kakšna je njihova vloga pri tem. Tu lahko ugotovimo le to, da ta način povezovanja in delovanja sicer obstaja, da pa je zaradi svoje narave (nestalnost), pomanjkanja pisnih virov ter težje dostopnosti akterjev (predvsem predstavnikov drugih držav v Generalni skupščini) težko prikazati jasnejšo sliko povezovanja te vrste.

3.3.3. Kohezivnost skupin

Kot forum, kjer smejo članice razpravljati o vseh vprašanjih, ki sodijo v okvir Ustanovne listine (10. člen), ponuja Generalna skupščina tudi možnost raziskovanja obnašanja držav v procesu odločanja⁷⁵ o vprašanjih globalnega pomena. Slednjega Volgy in ostali (2003) imenujejo »proces zavzemanja stališč, ki izraža tako nespremenjene kot tudi spremenjene prioritete držav pri posameznih vprašanjih,« pri čemer avtorji poudarijo možnost, da države spremenijo svoje mnenje glede posameznih vprašanj zaradi pritiska ene ali več držav, ki pripada – ali pa tudi ne – isti skupini. V preteklosti je bilo opravljenih že veliko raziskav glasovanja držav, njihovi izsledki pa kažejo tako na prioritete držav pri posameznih vprašanjih kot tudi trdnost koalicij držav (Volgy in ostali 2003).

Holloway in Tomlinson ugotavljata, da so vse študije pred koncem hladne vojne⁷⁶ kot najzgodnejšo in tudi najbolj kohezivno skupino navajala tisto, ki jo je vodila Sovjetska zveza. Med drugimi skupinami v tem obdobju navajata še zahodno skupino, ki je bila sestavljena iz članic zveze NATO, Japonske in članic OECD. Konec šestdesetih in v začetku sedemdesetih let postane vidna največja skupina v Generalni skupščini skupina držav v razvoju oziroma skupina držav tretjega sveta, deloma tudi preko Gibanja neuvršenih in G-77. V obdobju do konca hladne vojne so bile po njunih ugotovitvah

---

⁷⁴ Nekaj primerov sodelovanja Slovenije v takih skupinah je navedenih tudi v naslednjem poglavju.

⁷⁵ Nekateri avtorji so metodo obravnavali kot nezadostno. Tomlin jo je na primer pri analiziranju obnašanja držav dopolnjeval oziroma okrepil z alternativnimi metodami analiziranja 'dogodkov'. Med te avtor prišteva interakcijske dogodke, torej tudi razna srečanja in izjave predstavnikov držav (Tomlin 1985: 196). Pomisleki so naleteli na številne kritike, med katerimi Holloway zagovarja primernost metode pri ugotavljanju glasovalnega obnašanja držav v Generalni skupščini, ki pa ni nujno tudi dokaz za sodelovanje izven Združenih narodov (Holloway 1990: 283 – 284). Ker se diplomatska naloga osredotoča na delovanje majhnih držav v Generalni skupščini Združenih narodov in so izsledki raziskav uporabljeni le pri ugotavljanju delovanja povezanosti večjega števila držav, izbor metode v tem primeru uporabe ni vprašljiv.

⁷⁶ Podrobne analize glasovanja med leti 1947 in 1961 so objavljene tudi v Russett (1965: 67 – 86).

glasovalne skupine dokaj stabilne, kar pa se je končalo s koncem hladne vojne (Holloway in Tomlinson 1995: 231 – 233; Holloway 1990: 279 - 280).

Marín-Bosch je analize skozi čas obravnaval nekoliko drugače, in sicer s presekom petih obdobj. V prvo obdobje med leti 1946 in 1960 postavi zametek nastajanja skupin s primeroma Vzhodne Evrope in arabskih držav. Za naslednja tri obdobja (1962 – 1970, 1971 – 1980, 1981 – 1988) je značilna okrepitev povezovanja med manj razvitimi državami v G-77, Gibanje neuvrščenih, omenja pa tudi Afro-azijsko skupino in 'tretji svet'. Zadnje obdobje, ki ga zaključuje z letom 1996, pa imenuje obdobje tranzicije oziroma večjih sprememb, ki so nastale po koncu hladne vojne (1998: 142 – 160).

Primer, ki ga v zvezi z Afro-azijsko skupino navaja Morgenthau (1948/1995: 613) pa kaže na pomembnost povezovanja malce drugače. Afro-azijska skupina oziroma blok, kot jo imenuje avtor, obsega več kot tretjino članstva Združenih narodov. Ob enotnem glasovanju te skupine bi na odločitve Generalne skupščine zelo vplivali interesi te skupine, ki bi s svojim številom glasov preprečila sprejetje njim nenaklonjenih resolucij, ob morebitnem povezovanju z eno izmed drugih skupin pa bi celo narekovala sprejetje pomembnejših odločitev. To se sicer ni dogajalo, ker je blok »dejansko le redko glasoval enotno; njihovi glasovi so se tipično cepili na članice, ki so glasovale z Američani, ter druge, ki so podpirale sovjetski blok, zelo pomembno število (držav, op. T.V.) pa se je tudi vzdrževalo glasovanj« (*ibid.*).

Poleg že omenjenih možnosti delovanja majhnih držav ne smemo zanemariti njihovega pomena za velike države, ki v Generalni skupščini potrebujejo glasove. Interes velikih sil za podporo majhnih držav je nakazal Hong (1995: 281 – 282), omenja pa jo tudi Morgenthau: »Premoč (velike države, op. T.V.) nič ne koristi, če (velika država, op. T.V.) ni zmožna pritegniti toliko volilnih glasov, kolikor jih potrebuje za svojo politiko« (1948/1995: 619). Vseeno pa ni vsaka majhna država v tem pogledu privlačna. Sampatkumar⁷⁷ je poudaril, da so prav razlike med državami, ne samo majhnimi, tiste, ki vplivajo na to, čigav glas bodo skušale pridobiti velike države. Pri tem se po Sampatkumarjevem mnenju države razlikujejo med seboj predvsem glede na stališča oz. vodilnejše vloge pri pomembnejših vprašanjih, geopolitični položaj in moč gospodarstva. Država je torej pomembna toliko, kot lahko v zameno ponudi na drugih prav tako

---

⁷⁷ Rajagopalan Sampatkumar je vrsto let je deloval kot visoki uradnik Združenih narodov med drugim pri Uradu visokega komisarja Združenih narodov za begunce (*Office of the United Nations High Commissioner for Refugees – UNHCR*), Neodvisni komisiji za humanitarna vprašanja ter na področju Azije, Kambodže in Afganistana. Trenutno je generalni sekretar Mednarodnega društva za človeške vrednote (*International Society for Human Values*). Intervju z njim je bil opravljen 10. oktobra 2002 v Ženevi.

pomembnih področjih. Majhne države se morajo za svojo prepoznavnost potruditi bistveno bolj, tudi s specializacijo v določenih vprašanjih, povezanostjo z nevladnimi organizacijami; k prepoznavnosti pa prispevajo tudi stalni predstavniki s svojimi sposobnostmi in znanjem. Hong še posebej izpostavi ambasadorja Tommyja Koha iz Singapura ter ambasadorja Jamila Baroodyja iz Saudske Arabije (1995: 280 – 283). Podobno pa je možne vire vplivanja v Generalni skupščini navedel Keohane, med drugim prestiž (ocenjevanje s strani drugih držav članic), politični položaj (vodja regionalne skupine), sposobnost delegacije in podobno (v: Petrović 1987: 32).

Položaj majhnih držav v Generalni skupščini OZN je torej v precejšnji meri odvisen od njih samih. Formalno Ustanovna listina sicer zagotavlja enakopravnost vseh držav. Prav tako ne moremo trditi, da so pogoji pristopa k OZN kakorkoli diskriminatorni do majhnih držav, ki imajo lahko tudi stalnega predstavnika v New Yorku. Lahko pa trdimo, da velikost oziroma majhnost držav do neke mere vpliva na njihovo delovanje v sami Generalni skupščini. Majhne države imajo manjše delegacije na zasedanjih, vsaj deloma zaradi pomanjkanja tako finančnih kot človeških virov, deloma pa tudi zaradi lastne zunanje politike in postavljenih prioritet. Z manjšim številom osebja je težje slediti dogajanjem na raznovrstnih področjih v samih Združenih narodih, kar ima za posledico vnovično postavljanje prioritet, tokrat med področji znotraj OZN. Vseeno jim te slabosti ne preprečujejo uresničevanja svojih interesov, katerih maksimizacijo skušajo dosegati tudi prek sodelovanja v različnih bolj ali manj institucionaliziranih skupinah. Medtem ko so s strani OZN vzpostavljene regionalne skupine namenjene olajševanju administrativnih postopkov in zagotavlja približno enakovredno regionalno porazdelitev držav v nekaterih drugih organih OZN, sta za uresničevanje večine interesov držav primernejši drugi dve vrsti skupin, stalnejše in *ad hoc* skupine. Primer združevanja majhnih držav je lahko AOSIS, preko katerega države s podobnimi interesi le-te lažje uresničujejo. Sčasoma nekatere skupine izgubljajo na pomenu, nastajajo nove, vseskozi pa so interesi držav tisti, ki narekujejo tako oblikovanje skupin kot njihovo delovanje in nenazadnje tudi kohezivnost.

Možnosti delovanja (majhnih) držav v Generalni skupščini torej obstajajo. V nadaljevanju bom predstavila, kako je te možnosti skušala izkoriščati Slovenija.

4. UVELJAVLJANJE INTERESOV SLOVENIJE V GENERALNI SKUPŠČINI ORGANIZACIJE ZDRUŽENIH NARODOV

Že v drugem poglavju je podana ugotovitev, da Slovenijo glede na število prebivalstva uvrščamo med majhne države oz. države s prebivalstvom pod trinajstimi milijoni. V literaturi najdemo tudi druge značilnosti, ki njeno uvrščanje med majhne države še potrjuje.⁷⁸ Če se osredotočimo le na področje mednarodnih odnosov, najdemo vsaj dve v diplomskem delu že omenjeni področji, ki sta za delovanje Slovenije kot majhne države v Generalni skupščini Združenih narodov pomembni: zunanja politika in struktura diplomacije. V nadaljevanju bosta na kratko predstavljeni. Opozoriti pa je treba tudi na to, da sodi Slovenija med tako imenovane novonastale⁷⁹ majhne države, torej majhne države, ki so nastale po koncu hladne vojne, kar po Jazbecu (2000) tudi vpliva na vodenje zunanje politike in diplomacijo teh držav.

4.1. Nekatere značilnosti slovenske zunanje politike in njenega izvajanja

Na začetku je bilo vsem novonastalim državam skupno prizadevanje za čimprejšnje formalno mednarodno priznanje, ki mu je sledilo oblikovanje ustrezne infrastrukture za oblikovanje in vodenje zunanje politike.⁸⁰ Po Žagarju so v tem obdobju že razvidne smernice kasnejše zunanje politike (1992: 91 – 93).⁸¹

Z zunanjo politiko Slovenije kot novonastale države so se domači avtorji pričeli ukvarjati že v času mednarodnega priznavanja države. Tako je Benko leta 1992 opozoril na pomen prioritete zunanje politike, kar pa je povezal tudi z dejstvom, da sodi Slovenija med tiste majhne države, ki so takrat šele vstopale v mednarodno skupnost. Zaradi tega naj bi po avtorjevem mnenju Slovenija imela še posebne naloge dokazovanja in utrjevanja svoje

⁷⁸ Npr. Svetličič (1996) ter Kropivnik in Ješovnik (1995) obravnavajo Slovenijo kot majhno državo z ekonomskega vidika, Petrič (1996) z vidika zunanje politike in samopercepcije, Jazbec (2001) postavlja v ospredje vprašanje majhnosti na področju diplomacije, ipd.

⁷⁹ Poleg Jazbeca (2000 ter 2001) obravnava novonastale države tudi Žagar (1992: 89 – 90), ki jih tudi podrobneje opredeli.

⁸⁰ Istočasno so se v novonastalih državah odvijali procesi demokratizacije, velik vpliv pa so pri tem imele tudi zgodovinske okoliščine in specifični družbeni razvojni procesi (Žagar 1992: 93 – 95).

⁸¹ Na tam mestu bi bilo vsekakor zanimivo primerjati tako cilje, prioritete in način vodenja zunanje politike kot tudi uspešnost le-tega v majhnih državah, nastalih po koncu hladne vojne. Zaradi konteksta naloge pa se bom nekoliko kasneje omejila le na Jazbečevo primerjavo števila zaposlenih v diplomatskih službah v nekaterih majhnih državah.

identitete, kar je sledilo predvsem zunanjim pritiskom, deloma pa tudi odsotnosti tradicije (Benko 1992: 3 – 9).

Če se Benko ukvarja predvsem z vprašanji ciljev, prioritet in strategije slovenske zunanje politike, na podobno istega leta opozori tudi Bučar, in sicer z nekoliko drugačne perspektive, obema pa je skupna nujna selektivnost zaradi majhnosti države. Bučar (1992: 484 – 490) se osredotoči na vprašanje prostora ali širine delovanja države in poudari pomen sodelovanja s ključnimi subjekti na vseh ravneh. Pri tem omeni mednarodne organizacije, pomembne varnostno-politične subjekte in razne regionalne ter subregionalne povezave, še posebej pa kot pomembnejšo izpostavi usmeritev v evropski prostor (*ibid.*).

Leta 1996 je Petrič opozoril na dodatne probleme, s katerimi se soočajo majhne države, torej tudi Slovenija:

Slovenija sicer premore študij mednarodnih odnosov na FDV /.../ in usmeritev mednarodnega prava na Pravni fakulteti; premore tudi nekaj raziskovalnih centrov za proučevanje mednarodnih odnosov, vendar pa so to tako kadrovske kot organizacijsko zelo skromne institucije (Petrič 1996: 879).

Tako tudi v primeru Slovenije naletimo na kadrovske probleme, značilen za majhne države. Čeprav sodelovanje med univerzo, raziskovalnimi institucijami in (predvsem) Ministrstvom za zunanje zadeve (MZZ) obstaja, nanj vplivajo omejitve, ki so posledica (tudi) majhnega števila prebivalcev. Pri sodelovanju med omenjenimi institucijami se lahko pojavijo dileme. Namreč zaradi pomanjkanja strokovnega kadra prihaja do 'izposoje' ali 'selitve' univerzitetnega kadra v razne vladne službe, vključno z diplomatskimi mesti na predstavništvi v tujini, kjer je njihovo znanje vsekakor potrebno. Dilema se pojavi, ker ravno ta selitev povzroči vrzel na univerzi, ki vzgaja nove kadre. Prav tako se pojavi vprašanje, kdaj in če se bodo prvi vrnili na univerzo ter v raziskovalne centre in s tem prispevali k vzgoji svojih naslednikov ne samo z znanjem, ampak tudi z izkušnjami. Na zelo pomembnem področju pri omejenih človeških virih je organizacija prenosa znanja vsaj zelo visokega čez ključnega pomena, odvisna pa je predvsem od bolj ali manj zaključenega sistema, ki ga bo morala navsezadnje zagotoviti prav država. MZZ se problema usposabljanja kadrov, tudi zaradi vključevanja v EU, do neke mere očitno zaveda. V dokumentu *Primerna zunanja politika – Temeljne prvine zunanje politike Republike Slovenije ob vključevanju v evroatlantske povezave*, ki ga je vlada sprejela 10. oktobra 2002, je zapisano: »Slovenska zunanja politika bo morala nastopati v evropski javnosti in evropskem akademskem prostoru. **Svoje predstavnike bo izobraževala v slovenskih in tudi najbolj kvalitetnih evropskih univerzitetnih ustanovah** (poudarila

T.V.)« (Primerna zunanja politika 2002: 4). Različne možnosti izobraževanja diplomatov v Sloveniji pa omenja tudi Jazbec. Diplomatska akademija, izobraževanja v tujini ter različna izobraževanja (primer jezikov) znotraj MZZ so nekatere izmed njih (Jazbec 2001: 129 – 120).

Po drugi strani pa zaposlenost strokovnjakov vsaj kratkoročno vpliva na kakovostno delo pri oblikovanju in izvajanju zunanje politike države. V Sloveniji so zunanjepolitični akterji predsednik države, vlada in MZZ z diplomatsko službo ter parlament (med drugim tudi s posebnim odborom za zunanjo politiko). Kot enega zadnjih dokumentov na področju zunanje politike je vlada sprejela že omenjeno Primerno zunanjo politiko. V dokumentu, ki ga je pripravil MZZ, so predstavljene smeri slovenske zunanje politike. Kot poglobitve so predstavljene EU, Severnoatlantsko zavezništvo (NATO), sosednje države in jugovzhodna Evropa (JVE) ter vloga, ki jo Slovenija želi oziroma jo bo imela v teh okvirih. Z vključitvijo v EU naj bi Slovenija ne le prispevala k skupni in trdnejši Evropi, velik pomen nosijo tudi prednosti na področju gospodarstva in varnosti ter kulturne raznolikosti prostora (Primerna zunanja politika 2002: 1 – 6).

Usmeritev v evropski prostor⁸² je tako najpomembnejša usmeritev republike Slovenije (RS), pri tem pa imajo v dokumentu posebno mesto tudi sosednje države. Čeprav je v odnosu s temi državami kar nekaj nerazrešenih vprašanj, se Slovenija zaveda, da prav ti odnosi lahko vplivajo na njen položaj v regiji. »Dobrososedsko sožitje in sodelovanje sta osnovni zunanjepolitični usmeritvi RS⁸³« (Primerna zunanja politika 2002: 9).

Slovenija kot majhna država svojo pozornost, pričakovano, v prvi vrsti usmerja v sosednje države in v regijo. Pri tem pa, kljub omejenim virom, ne zanemari pomena širšega sodelovanja in vključevanja v vprašanja izven regije. »Članstvo v NATO bo Sloveniji omogočilo aktivnejšo vlogo v čezatlantskih odnosih, s čimer se bo okrepil tudi njen položaj v odnosu do tretjih držav« (Primerna zunanja politika 2002: 7). Čeprav je NATO neke vrste most med evropskim prostorom in ZDA ter Kanado, se želja po sodelovanju tu ne zaključí. Nasprotno, »naslednje pomembno obzorje predstavljajo države arabskega sveta in Izrael, s katerimi vzdržuje Slovenija tradicionalno dobre odnose«

---

⁸² V regionalnem prostoru se Slovenija aktivno vključuje v Kvadrilateralno pobudo (skupaj z Madžarsko, Italijo in Hrvaško), Jadransko-jonsko pobudo (skupaj z Italijo, Hrvaško, Bosno in Hercegovino, Albanijo, Grčijo in Zvezno republiko Jugoslavijo (od februarja 2003 Srbija in Črna gora)), v najštevilčnejšo regionalno organizacijo v Srednji, Vzhodni in Jugovzhodni Evropi (JVE) – v Srednjeevropsko pobudo – ter v Delovno skupnost Alpe – Jadran. Prav tako pa je Slovenija članica Organizacije za varnost in sodelovanje v Evropi (OVSE) in Sveta Evrope. Več o tem glej 'Regionalno sodelovanje Republike Slovenije', http://www.gov.si/mzz/zunanja_poli/regionalno_sode.html (20. 5. 2002).

⁸³ RS – Republika Slovenija.

(Primerna zunanja politika 2002: 4), kar še poudari pomembnost azijskih, afriških in latinskoameriških držav. »Pri tem imamo najbolj intenzivne odnose z Argentino, Avstralijo, Brazilijo, Indijo, Indonezijo, Japonsko, Južnoafriško republiko, Kitajsko, Malezijo, Mehiko, Novo Zelandijo« (*ibid.*).

Glede na omenjene prioritete slovenske zunanje politike bi, vsaj na prvi pogled, smeli pričakovati dokaj visoko število diplomatskih in konzularnih predstavništev po svetu, kar pa ni res, saj se Slovenija kot majhna država sooča tako s pomanjkanjem finančnih kot tudi že omenjenih človeških virov. Danes ima Slovenija 37 veleposlaništev, od tega pet na ravni začasnega odpravnika poslov ter šest stalnih predstavništev oz. misij pri različnih mednarodnih organizacijah. Večina veleposlaništev je v Evropi, kar se sklada s primarno usmeritvijo slovenske zunanje politike. Izven tega prostora so veleposlaništva le še v Argentini in Avstraliji, Egiptu, Iranu in Izraelu, Indiji, Japonski, Kanadi, Kitajski, Rusiji in ZDA.⁸⁴ Poleg slednjih, gospodarsko in politično pomembnih držav, ter že omenjenih arabskih držav z Izraelom, so veleposlaništva še v državah, v katerih živi precej izseljencev. Skrb za Slovence po svetu namreč prav tako sodi med pomembnejše dele zunanje politike, kar poleg posebne pozornosti v dokumentu Primerna zunanja politika z lastnim poglavjem potrjuje tudi Urad za Slovence v zamejstvu in po svetu na MZZ.

Presojati o pravilnosti izbire držav, kjer je Slovenija odprla veleposlaništva, ni enostavno. Bolj ali manj se skladajo s prednostnimi področji in smerni zunanje politike, v povezavi z že omenjenimi omejenimi finančnimi in človeškimi viri. Brez primerjave z drugimi, predvsem majhnimi državami, pa tu skoraj ne moremo. Jazbec je tako primerjal število zaposlenih v diplomatski službi. Slovenija ima na tem področju »250⁸⁵ zaposlenih (polovica v zunanjem ministrstvu, polovica v diplomatsko-konzularnih predstavništvih – DKP) in 40 DKP, Slovaška 400 – 60, Estonija 200 – 30, Latvija 350 – 28 in Danska 700 – 85, medtem ko Islandija precej odstopa (100 – 15)« (Jazbec 1998: 17). Pri Islandiji avtor poudari težjo primerljivost z drugim državami prav zaradi izrazito omejenih kadrovskega resursov (*ibid.*). Po navedenih podatkih ima Slovenija glede na število predstavništev za spoznanje manj zaposlenih kot druge države, vendar pa kvalitete dela ti podatki ne prikazujejo. Po drugi strani pa je v takih primerjavah treba upoštevati, da predvsem Estonija, Latvija in Slovenija sodijo tudi med že omenjene novonastale države, kar z vidika

---

⁸⁴ Podatki so zbrani s seznama predstavništev RS na spletni strani MZZ, <http://www.gov.si/mzz/> (27. 2. 2003).

⁸⁵ Številke, ki jih Jazbec navaja, so »zaradi lažje primerjave zaokrožene« (Jazbec 1998: 17).

virov ni nepomembno.⁸⁶ Jazbec (2000) tudi navaja, da je v okoliščinah splošnega pomanjkanja virov v primerjavi z baltskimi državami na začetku Slovenija imela boljšo pozicijo. K temu sta pripomogla predvsem večje število ljudi ter količina znanja in izkušenj s področja diplomacije, kar ima po avtorjevem mnenju politične, kulturne, zgodovinske in ideološke vzroke (*ibid.*).

Če se zgoraj omenjena dejstva na prvi pogled nanašajo na predvsem bilateralno raven in če sta na multilateralni ravni v ospredju predvsem vključevanje Slovenije v EU in članstvo v NATO, še ne pomeni, da se aktivno vključevanje v svetovno dogajanje, kljub majhnosti države, na tej stopnji tudi konča. Poleg članstva v različnih mednarodnih organizacijah je bila Slovenija 22. maja 1992, manj kot leto dni po osamosvojitvi, kot 176. država sprejeta tudi med polnopravne članice OZN.

4.2. Slovenija v Organizaciji združenih narodov

Spremembe na političnem zemljevidu sveta v začetku devetdesetih let dvajsetega stoletja so zelo zaznamovale mednarodno skupnost. Njeno soočenje s spremembami je razvidno tudi s sprejetjem novih članic v OZN. Sprejetje resolucije A/RES/46/236 v Generalni skupščini in s tem potrditev vstopa Slovenije kot ene izmed majhnih novonastalih držav (v OZN) je po mnenju njenih takratnih predstavnikov pomenil konec obdobja njenega osamosvajanja ter dokončno priznanje suverenosti in enakopravnosti s strani mednarodne skupnosti⁸⁷ (Kučan 2002: 6; Drnovšek 2002: 10; Rupel 2002: 14 – 16). Istočasno pa je članstvo prineslo tako pravice kot tudi dolžnosti (Kučan 2002: 6 – 8).

Vseeno pa Slovenija leta ni bila povsem 'nova' v OZN. Kot sestavni del nekdanje Jugoslavije je tako sodelovala že pri nastajanju te organizacije, v njej pa je nato do svoje osamosvojitve sodelovala na različne načine. Prav tako je javnost podpirala ideje

---

⁸⁶ Okoliščine nastanka novonastalih držav ter njihova mladost nedvomno vplivata tako na razpoložljivost človeških kot tudi finančnih virov. Osnova, na kateri je taka država lahko gradila, je bila od države do države pri človeških virih različna. Prav tako pa ima vpliv tudi delitev skupnega premoženja bivših držav z dolgotrajnimi postopki. Majhne države, nastale po koncu hladne vojne, so na področju virov v diplomaciji težje primerljive s starejšimi majhnimi državami, ki imajo npr. sistem rekrutacije diplomatov in mrežo DKP vzpostavljeno že dlje časa. Podrobneje se z organizacijskimi problemi in problemi virov diplomacij novonastalih držav ukvarja Jazbec (2001: 92 – 146).

⁸⁷ Sam proces uveljavljanja Slovenije do njenega polnopravnega članstva sta podrobneje opisala Ignac Golob in Igor Kerstein v brošuri 10 let Slovenije v Združenih narodih (Kunič in ostali 2002: 20 – 24, 60 – 80).

Združenih narodov, kar je bilo razvidno predvsem preko delovanja Društva in klubov za Združene narode (Izhodišča 1992: 5).

Takoj po včlanitvi se je Slovenija dejavno vključila v delo Združenih narodov tudi z odprtjem stalnih misij v New Yorku in Ženevi, z akreditacijo tedanje slovenske veleposlanice v Avstriji za stalno predstavnico pri Uradu Združenih narodov na Dunaju, ter s sodelovanjem na različnih področjih (Rupel 2002: 16). Po mnenju Jelka Kacina, predsednika parlamentarnega odbora za mednarodne odnose,⁸⁸ je to posledica zavedanja Republike Slovenije o pomembnosti vseh dimenzij OZN, tako multilateralne, evropske in ekonomske.

Vse to je spremljalo tudi vključevanje v druge organe Združenih narodov in njihove specializirane agencije, kar nedvomno pomeni širok krog delovanja. V prvem letu sodelovanja na zasedanju Generalne skupščine (47. zasedanje leta 1992) je Slovenija spoznala obsežnost in kompleksnost nalog povezanih s članstvom. V poročilu o udeležbi sta zapisani dve možnosti delovanja Slovenije kot formalno sicer neodvisne in suverene države. Prva možnost kaže Slovenijo pod vplivom držav, zainteresiranih za obravnavo Slovenije kot del balkanskega problema, druga možnost pa jo predstavlja kot državo, ki se zaveda svojih dolžnosti po Ustanovni listini in razvija smotno in realistično angažiranje. Slednje pa je zahtevalo natančnejšo določitev kroga mednarodnih vprašanj kot jedra delovanja in metode dela v zvezi z njimi (Poročilo o udeležbi 1992: 4 – 5).⁸⁹

Kot že omenjeno, se bom v nadaljevanju naloge omejila le na delovanje Slovenije v Generalni skupščini. Na kratko bodo predstavljena tista področja, ki jim Slovenija namenja največ pozornosti.

4.2.1. Prioritete Slovenije v Združenih narodih

Glede na teorijo in značilnosti majhnih držav Slovenija kot ena izmed njih nima veliko možnosti vplivanja na dogajanja v mednarodni skupnosti. Vseeno pa je v času svojega članstva že dosegla vidne uspehe. Slovenija je svoje delovanje usmerila predvsem na naslednja področja: ohranjanje miru in varnosti, vprašanja povezana s človekovimi

---

⁸⁸ Izjava ob predstavitvi brošure 10 let Slovenije v Združenih narodih, Cankarjev dom, Ljubljana, 21. maja 2002.

⁸⁹ Poročilo o udeležbi delegacije Republike Slovenije na 47. rednem zasedanju Generalne skupščine OZN, Stalna misija Republike Slovenije pri OZN, New York, 8. 1. 1993.

pravici, reforma OZN, vprašanja razvoja z ekološkimi vidiki in sukcesija nekdanje Socialistične Federativne Republike Jugoslavije (SFRJ).⁹⁰

Če primerjamo (splošne) prioritete, ki se časovno nanašajo na daljše obdobje, s prvenstveno usmeritvijo slovenske zunanje politike v evropski prostor, se nanj neposredno nanaša vprašanje sukcesije nekdanje SFRJ. To je sicer geografsko omejeno na manjši del Evrope in na vprašanja povezana z razpadom nekdanje Jugoslavije. Ostala področja pa so tako z geografskega vidika kot tudi z vsebinskega postavljena širše. Medtem ko se vprašanje reforme nanaša bolj ali manj na strukturo OZN, se vprašanje razvoja nanaša na spremembe današnjega časa, Slovenija pa pri tem sodeluje s kritično razpravo o pojmu 'tranzicije' in 'držav v tranziciji'.⁹¹

Poleg izbranih prioritet ima Slovenija izoblikovana tudi stališča, ki jih zagovarja v vsakem izmed odborov v Generalni skupščini. Čeprav so ta povezana z že omenjenimi (splošnimi) prioritetami, so stališča jasnejša ter bolj podrobna in jih zato tu tudi navajam.⁹²

- a) Prvi odbor: Slovenija zagovarja neširjenje jedrskega orožja, popolno prepoved jedrskih poskusov in sklenitev sporazuma o prepovedi proizvodnje fisijnega materiala za jedrsko orožje, spremlja in se po potrebi vključuje v razprave, ki zadevajo vprašanja varnosti v JVE.
- b) Drugi odbor: na področju ekonomskega sodelovanja se Slovenija ukvarja predvsem z ekološkimi in razvojno-prostorskimi vprašanji.
- c) Tretji odbor: na področju človekovih pravic Slovenija podpira načrtano integracijo uresničevanja človekovih pravic v celoten sistem OZN. Pri vprašanju položaja človekovih pravic po posameznih državah pa Slovenija ob upoštevanju zunanjepolitičnih interesov in svojega položaja v Evropi uporablja selektiven pristop. Resolucije kosponsorira v primeru resnega kršenja človekovih pravic in kadar lahko sodeluje v celovitem procesu sprejemanja pobude.
- d) Četrty odbor: pri posebnih političnih in dekolonizacijskih vprašanjih se Slovenija posveča predvsem problematiki Bližnjega vzhoda, pri tem pa sodeluje z EU.

---

⁹⁰ Področja so podrobneje predstavljena v Kunič in ostali (2002: 88), ter na spletni strani misije Republike Slovenije pri OZN – Predstavitev dela Misije Republike Slovenije pri OZN, <http://www.un.int/slovenia/slovenija.html> (14. 5. 2002).

⁹¹ Več o tem glej Predstavitev dela Misije Republike Slovenije pri OZN, <http://www.un.int/slovenia/slovenija.html> (14. 5. 2002).

⁹² *Ibid.*

e) Peti odbor: Slovenija zagovarja spoštovanje mednarodnih finančnih obveznosti držav članic ter njihovo brezpogojno in pravočasno izpolnjevanje.

f) Šesti odbor: tu se Slovenija posveča predvsem vprašanju sukcesije držav.

Prav jasnost in podrobnost stališč omogočata boljšo primerjavo z zunanjo politiko. Iz zgornjega tako poleg temeljnih usmeritev razberemo tudi večjo povezanost z evropskim prostorom tako glede ožjih vprašanj kot tudi sodelovanja pri vprašanjih večjega pomena oziroma (prostorsko) širšega dometa.

Nazadnje je MZZ prednostne naloge v povezavi z OZN objavilo 13. decembra 2002, kjer je poudarek na časovno nekoliko krajšem obdobju, vsebinsko pa prioritete niso bistveno spremenjene.⁹³

Delovanje Slovenije v Generalni skupščini za uveljavljanje njenih interesov bo na podlagi izbranih primerov prikazano v naslednjem podpoglavju.

4.2.2. Kandidatura Slovenije za nestalno članico Varnostnega sveta

Prvo prednostno področje, na katerem se je Slovenija v času svojega članstva v Združenih narodih že odlikovala, je področje mednarodnega miru in varnosti. Kljub želji po vključitvi v NATO, se Slovenija zaveda pomembnosti Združenih narodov na tem področju. OZN »ostaja univerzalni forum kolektivne varnosti, ki skrbi za svetovni mir in varnost ter obravnava pomembna vprašanja sodobnega sveta« (Prednostne naloge Republike Slovenije 2002). Tako Slovenija od leta 1997 sodeluje na tem področju s prispevanjem vojaških in policijskih predstavnikov v mirovne operacije ter plačevanjem finančnega prispevka v te namene. Poleg tega je dejavna na področju JVE v različnih projektih, vključno z mednarodno ustanovo ITF (*International Trust Fund*) – skladom za razminiranje in pomoč žrtvam min, ki prispeva k dolgoročni stabilnosti in razvoju JVE (*ibid.*).

Čeprav so omenjene le nekatere, so bile tudi dejavnosti Slovenije na področju zagotavljanja mednarodnega miru in varnosti pomemben argument pri izvolitvi v Varnostni svet. V prvem odstavku 23. člena Ustanovne listine in v 143. postopkovnem pravilu Poslovnika Generalne skupščine, ta namreč voli nestalne člane v Varnostni svet,

---

⁹³ Več glej v Prednostne naloge Republike Slovenije 2002.

ključni organ Združenih narodov na tem področju, je zapisano, da je pri volitvah nestalnih članic Varnostnega sveta treba posvečati posebno pozornost »prispevku članic Združenih narodov k ohranjanju svetovnega miru in varnosti ter drugim namenom Organizacije, kot tudi pravični geografski porazdelitvi« (143. postopkovno pravilo).

Leta 1996 je Slovenija, kljub prizadevanjem za vključitev v zahodnoevropsko regionalno skupino, vstopila v vzhodnoevropsko. Kasneje se je to izkazalo kot dobra odločitev, saj je Sloveniji olajšalo kandidaturo v voljene organe OZN. Slovensko kandidaturo za nestalno članstvo v Varnostnem svetu, v katerega je bila izvoljena za obdobje 1998/1999, je v intervjuju osvetlila Špela Lajmiš,⁹⁴ ki je pri tem projektu tudi sodelovala. Poudarila je, da je odločitev Slovenije za sprejem tega izziva, ki je ustrezal načelu, da bo Slovenija v okviru svoje zunanje politike v mednarodnih organizacijah skušala prispevati svoj delež pri utrjevanju mednarodnega miru in varnosti, temeljila predvsem na podlagi ocen slovenskih institucij in posameznikov. Ker sta istočasno iz iste regionalne skupine kandidirali tudi Makedonija in Belorusija, je projekt zahteval usklajeno delovanje vseh zunanjepolitičnih akterjev z dobro zasnovano strategijo. Razlogi za kandidaturo so bili drugim članicam predstavljeni predvsem preko neposrednih pogovorov s predsedniki držav, predsedniki vlad, ministri za zunanje zadeve in veleposlaniki, preko pisem MZZ in predsednika vlade vsem državam članicam OZN, pisem predsednika republike nekaterim državam ter s predstavitvijo kandidature preko not in *aide memoirjev*. Najtežje je bilo delo prek veleposlaništev v Afriki in Aziji, saj ima Slovenija le eno v Afiki, v Aziji pa so bila v času kandidature odprta tri. Veliko dela je bilo tako opravljenega v samem New Yorku in na raznih multilateralnih srečanjih. Pri lobiranju se je Slovenija sklicevala na svojo zavezanost ciljem, načelom in odgovornosti iz Ustanovne listine ter na dejstva, ki so bila v mladi državi dosežena v razmeroma kratkem času: politična in gospodarska stabilnost, demokratična ureditev, visok standard spoštovanja človekovih pravic ter prijateljski in partnerski odnosi s članicami OZN. Prav tako pa je bilo pomembno tudi delo v regiji, predvsem miroljubna politika do JVE s ciljem končanja vojne ter vzpostavitve trajnega miru.

Na odločitev držav članic o izvolitvi Slovenije so vplivale tudi razmere v njenih protikandidatkah, Makedoniji in Belorusiji. Makedonijo so leta 1996 že drugič (prvič leta 1994) zaznamovale nepravilnosti pri volitvah, prav tako so ji očitali nespoštovanje pravic

---

⁹⁴ Intervju po elektronski pošti s Špelo Lajmiš, kabinet ministra na MZZ, v času priprave kandidature in obdobju nestalnega članstva je delovala na MZZ v skupini, odgovorni za ta projekt, 27. decembra 2002.

manjšin,⁹⁵ kar je poleg odprtih varnostnih vprašanj verjetno imelo vpliv na izid glasovanja. Samo leta 1997 je namreč Varnostni svet sprejel številne resolucije glede nestabilnega varnostnega položaja v Makedoniji: S/RES/1105 (1997), S/RES/1110 (1997), S/RES/1140 (1997) in S/RES/1142 (1997). Z zadnjo je na primer podaljšal mandat operacije preventivno nameščenih mirovnih sil Združenih narodov (*United Nations Preventive Deployment Force* – UNPREDEP), do 31. avgusta 1998. Razloge, ki niso bili v prid večjemu številu glasov Belorusiji, ki je v letih 1974/1975 že bila nestalna članica Varnostnega sveta, lahko iščemo tudi v leta 1996 sprejeti ustavi. Ta namreč daje velika pooblastila beloruskemu predsedniku Lukašenku, ki je med drugim z vzpostavitvijo državne kontrole nad množičnimi mediji omejil človekove pravice, istočasno pa je s poseganjem v sodno oblast ter parlament znižal raven demokracije. Dogajanja so v mednarodni skupnosti naletela na številne kritike, Belorusija pa je januarja 1997 tudi izgubila poseben status v Svetu Evrope.⁹⁶ Kršitev človekovih pravic, nedemokratičnost ter nestabilne razmere, s katerimi sta se v letu priprav na glasovanje soočali Belorusija in Makedonija, so imele v primerjavi z referencami Slovenije negativen predznak. Tako je Slovenija na tajnem glasovanju 14. oktobra 1997 prejela 140 glasov od 174 navzočih članic (Kunič in ostali 2002: 108).

Špela Lajmiš ugotavlja, da je izkušnja nestalnega članstva poleg povečanega ugleda Slovenije tako v OZN kot tudi nasploh v mednarodni skupnosti velika in dobrodošla izkušnja tudi za slovensko diplomacijo. Hitro reagiranje, usmeritev pozornosti k vprašanju, ki so bila prej bolj v ozadju, vzpostavitev rednega dialoga z nekaterimi ključnimi državami na najvišji politični ravni, ki je odprl kanale za različna strateška partnerstva v prihodnje, so le nekatere izmed neposrednih koristi za Slovenijo.⁹⁷ Podobne ugotovitve zasledimo tudi pri Jazbecu. S članstvom v Varnostnem svetu je po njegovem mnenju Slovenija povečala svojo razvidnost navzven kot nova majhna država, istočasno pa je diplomaciji naložila dodatno breme, pri tem pa omenja zahtevo po novih informacijah, širjenje znanja, koncentracijo na določena področja, povečanje stroškov in obvezno širjenje diplomatske mreže (Jazbec 2001: 66 – 72). Vse to pa je (vsaj deloma) povečalo tudi možnosti izvolitve Slovenije v druge organe Združenih narodov v prihodnosti oziroma njenih predstavnikov na pomembnejša mesta v OZN.

---

⁹⁵ Helsinško poročilo o človekovih pravicah – Makedonija, <http://ihf-hr.org/ar97mac.htm> (25. 2. 2003).

⁹⁶ Helsinško poročilo o človekovih pravicah – Belorusija, <http://ihf-hr.org/ar97bel.htm> (25. 2. 2003).

⁹⁷ Intervju po elektronski pošti s Špelo Lajmiš, kabinet ministra na MZZ, v času priprave kandidature in obdobju nestalnega članstva je delovala na MZZ v skupini odgovorni za ta projekt, 27. decembra 2002.

Primer izvolitve Slovenije za nestalno članico Varnostnega sveta je predvsem dokaz s strani Generalne skupščine prek volitev ponujene in s pomočjo sredstev diplomacije izkoriščene možnosti delovanja majhne države pri vprašanjih, s katerimi se drugače ne bi ukvarjala v tolikšnem obsegu in intenzivnostjo, ter možnosti, ki se odprejo kot posledica tega delovanja. Prav tako je na primeru Belorusije in Makedonije, protikandidatk Slovenije za nestalno članstvo, poleg pomembnosti delovanja države na področju mednarodnega miru in varnosti, razviden tudi pomen notranjega spoštovanja načel Združenih narodov, izraženih v raznih mednarodnih dokumentih (npr. Splošna deklaracija človekovih pravic).

V nadaljevanju se bom osredotočila na možnosti delovanja držav pri delu v Generalni skupščini glede na posamezna področja, s katerimi se ta organ ukvarja. Prikazano bom utemeljila na primeru delovanja Slovenije na področju človekovih pravic oziroma v tretjem odboru.

4.2.3. Delovanje Slovenije na področju človekovih pravic, humanitarnih in socialnih vprašanj

Slovenija je kot polnopravna članica OZN prvič sodelovala na 47. zasedanju Generalne skupščine leta 1992. Med izhodišči za udeležbo delegacije na tem zasedanju zasledimo tudi že vprašanje o človekovih pravicah. Najpomembnejši poudarki so bili že na začetku implementacija človekovih pravic in spoštovanje standardov, varstvo manjšin in preprečevanje vseh oblik rasne diskriminacije, dejavnosti na področju preprečevanja in nadzora kriminalitete ter uveljavljanje demokratičnih standardov v času obnove in po koncu oboroženih konfliktov (Izhodišča 1992: 5, 7 – 9).

O aktivnostih v tretjem odboru v naslednjih letih med drugim pričajo tudi naslednji govori:⁹⁸

- a) 47. zasedanje Generalne skupščine: Poglavitne teme so bile socialna politika in vprašanja kriminalitete, pravni vidik zagotavljanja varstva človekovih pravic, problemi pravic beguncev ter dogajanja na tem področju povezana z Bosno in Hercegovino, rasna diskriminacija, problemi manjšin ter kršitve človekovih pravic v posameznih državah (Govor Borisa Šavleta 1992; Govor veleposlanika

---

⁹⁸ Navedeni so samo govori slovenskih predstavnikov v tretjem odboru, ki so bili dostopni. Zajemajo sicer le določena zasedanja Generalne skupščine, vseeno pa omogočajo vsaj delni prikaz dela države na tem področju.

Danila Türka 1992a; 1992b; 1992c). Slovenija je bila v tem letu »nosilka resolucije o poročilu odbora za odpravo rasne diskriminacije« (Poročilo o udeležbi 1992: 32), sponzorirala je nekatere resolucije in bila med prvimi sponzorji o svetovni konferenci o človekovih pravicah, pri katerih je sodelovala tudi v neformalnih konzultacijah (*ibid.*).

b) 48. zasedanje Generalne skupščine: V govoru Ane Vilfan je obravnavano predvsem vprašanje pravnega vidika zagotavljanja človekovih pravic, implementacija instrumentov ter dejavnost Slovenije na tem področju (Govor Ane Vilfan 1993).

c) 49. zasedanje Generalne skupščine: Teme, ki so obravnavane v govorih, so bile etnično čiščenje in druge oblike diskriminacije, pravica do samoodločbe, socialna vprašanja predvsem v državah s strukturnimi spremembami, vprašanja o beguncih iz kriznih žarišč vsega sveta s poudarkom na beguncih v Sloveniji, sprejemanje pravnih aktov glede zaščite človekovih pravic in njihova implementacija, položaj žensk (Govor Eve Tomič 1994a; 1994b; 1994c; Govor Ane Vilfan 1994). V tem letu je bil za predsedujočega delovne skupine tretjega odbora izvoljen Danilo Türk.

d) 51. zasedanje Generalne skupščine: V govorih Eve Tomič so obravnavane naslednje teme: implementacija zaključkov četrte svetovne konference o ženskah, status žensk, vprašanja statusa beguncev in vračanja razseljenih oseb, odprava rasizma in rasne diskriminacije, implementacija instrumentov za zagotavljanje človekovih pravic (Govor Eve Tomič 1996a; 1996b; 1996c).

Že iz samih tem, ki so v govorih obravnavane, lahko razberemo določeno stopnjo kontinuitete delovanja Slovenije na posameznih področjih. Vsebina in motivacija govorov, predvsem tistih v povezavi z begunci in drugimi relevantnimi vprašanji s področja nekdanje Jugoslavije, izhaja tako iz geografske bližine kot tudi razumevanja dogajanj na tem področju. Prav ta prednost je Sloveniji prinesla večjo možnost konkretnega vključevanja v razreševanje problemov, nujenja informacij in odpiranja drugačnih pogledov na konkretne probleme. Vseeno pa za dejavno prisotnost Slovenije na tem področju dejstvo prednosti zaradi geografske in kulturne bližine ni zadosten razlog. Že v dokumentu iz samega začetka delovanja Slovenije v OZN, Poročilu o udeležbi delegacije Republike Slovenije na 47. rednem zasedanju Generalne skupščine OZN, je zaslediti, da je Slovenija izbrala področje človekovih pravic kot prednostno. Izhodišča za delovanje na

tem področju imajo temelje v pomenu razumevanja 'vloge človekovih pravic v današnjem času'.⁹⁹ Ena izmed značilnosti tega razumevanja pa je, da danes »prestiž in spoštovanje, ki ga neka država članica uživa v mednarodnih odnosih, nikakor nista odvisna od njene velikosti, moči in uspešnosti, ampak tudi od demokratične legitimnosti njene oblasti in od stanja človekovih pravic na njenem ozemlju« (Poročilo 1992: 31). Poročilo tako predstavi delovanje na področju človekovih pravic kot možnost predstavitve Slovenije navzven kot »evropske države in ne kot del balkanskega kaosa,« ker Slovenija »ni niti vojaška niti ekonomsko močna država« (Poročilo 1992: 6).

Slovenija je pri delu v Generalni skupščini OZN uporabljala različne oblike povezovanj. Priložnost je izkoristila dokaj kmalu s Svetovno konferenco o človekovih pravicah, ki jo je za leto 1993 sklicala Generalna skupščina. Kot del priprav, na katerih so sodelovali tako predstavniki različnih ministrstev in vladnih služb kot tudi univerze in nevladnih organizacij,¹⁰⁰ so predstavniki Slovenije opravili vrsto neformalnih pogovorov¹⁰¹ pri sprejemanju dnevnega reda (Poročilo 1992: 32 – 33).

Eden zadnjih primerov povezovanja je sodelovanje na posebnem zasedanju Generalne skupščine o otrocih, ki je potekal v New Yorku med 8. in 10. majem 2002.¹⁰² Pri tem lahko razlikujemo dve vrsti sodelovanja, skladni s ciljema slovenske delegacije: sodelovanje pri oblikovanju in razpravi o zaključnem dokumentu ter predstavitev centra Skupaj – regionalnega centra za psihosocialno dobrobit otrok, ki so jih prizadeli oboroženi spopadi v JVE.

Eden izmed namenov posebnega zasedanja o otrocih je bil pregled desetletnega dela na tem področju ter sprejetje novega dokumenta z novimi smernicami. Kot je v intervjuju povedala Eva Tomič,¹⁰³ se je Slovenija pri nastajanju dokumenta povezala s podobno mislečimi državami. Največji problemi usklajevanja sklepnega dokumenta pa so bili

---

⁹⁹ Besedna zveza se nanaša na čas nastanka dokumenta – januar 1993. Sklepamo lahko, da sta se po koncu hladne vojne spremenila vloga in pomen človekovih pravic v mednarodni skupnosti, kar je v dokumentu predstavljeno kot povezanost varstva človekovih pravic z graditvijo demokratičnih institucij (Poročilo 1992: 6).

¹⁰⁰ Seznam je priloga k Sklicu srečanja pripravljalnega odbora, minister za zunanje zadeve Lojze Peterle, 26. 4. 1993.

¹⁰¹ V Poročilu (1992) so navedene le dejavnosti Slovenije na Svetovni konferenci o človekovih pravicah. Konkretni učinki teh dejavnosti niso navedeni, prav tako pa niso zapisani v drugih dostopnih dokumentih. Primer tu navajam zato, ker kaže na zavedanje o obstoju določenih možnosti sodelovanja na področju, ki si ga je država izbrala kot prednostno.

¹⁰² Več o posebnem zasedanju glej 'Posebno zasedanje Generalne skupščine o otrocih', <http://www.unicef.org/specialsession/> (20. 1. 2003).

¹⁰³ Intervju z Evo Tomič, vodjo Oddelka za človekove pravice in Svet Evrope v Sektorju za multilateralne odnose na ministrstvu za zunanje zadeve Republike Slovenije, od septembra 1993 do decembra 1997 članico slovenske delegacije pri Združenih narodih v New Yorku odgovorno za področje človekovih pravic, Ljubljana, 23. maja 2002.

predvsem pri odprtih vprašanjih kot so smrtna kazen za mladoletnike¹⁰⁴ in razvojna pomoč sever-jug. Pri teh dveh vprašanjih se je Slovenija pridružila stališču EU, da se tem vprašanjem ne moremo izogibati.

Sodelovanje z EU, ki je po mnenju Eve Tomič za Slovenijo na področju človekovih pravic eno pogostejših med drugim tudi zaradi približevanja Slovenije EU, je na posebnem zasedanju Generalne skupščine o otrocih razvidno tudi iz govora predstavnika Španije. Pio Cabanillas je tako spregovoril v imenu EU in vzhodnoevropskih držav, med drugimi tudi Slovenije, in predstavil skupno stališče vseh teh držav. Slovenija je poleg srečanj s podobno mislečimi državami na zasedanju samem imela tudi dve srečanja s članicami EU. Pridruženo članstvo v EU pa je Sloveniji v tem primeru ponudilo večjo možnost predstavitve stališč. Govor Pia Cabanillasa se osredotoča predvsem na vprašanje otroškega dela in minimalno starostno mejo, problem HIV/AIDS ter že omenjeni vprašanji smrtne kazni in pomoči sever-jug. V svojem govoru je tedanji predsednik vlade Janez Drnovšek (Govor predsednika vlade RS 2002) poudarjal pomen socialne ureditve države, nevladnih organizacij in civilne družbe, precejšnja pozornost pa je bila namenjena tudi predstavitvi reševanja problema posledic oboroženih spopadov in centra Skupaj. Posredno je bilo stališče Slovenije zastopano še preko izjave odgovornega za sodelovanje z mednarodnimi organizacijami pri Svetu Evrope Jacka Hanninga v imenu njenih članic (Govor predstavnika Sveta Evrope 2002),¹⁰⁵ posebno izjavo pa je objavila tudi Mreža za človekovo varnost (HSN – *Human Security Network*).¹⁰⁶

Z možnostjo predstavitve stališč preko različnih skupin je Slovenija pridobila večjo možnost predstavitve tistih tem, za katere se najbolj zavzema. Tako predstavniku Slovenije ni bilo treba ponavljati skupnega stališča, večja pozornost pa je bila zato posvečena drugim pomembnim vprašanjem in ciljem, v tem primeru predstavitve centra Skupaj.¹⁰⁷

---

¹⁰⁴ Sklepni dokument vprašanja o smrtni kazni za mladoletnike ne vsebuje, kar je posledica pogajanj med državami in tako sklenjenega kompromisa.

¹⁰⁵ Stališče, ki ga zastopa Svet Evrope, temelji na delovanju te organizacije in njenih standardih, o čemer navsezadnje odločajo njene članice. Tako lahko trdimo, da so v govoru predstavnika Sveta Evrope posredno omenjeni skupni interesi članic, tudi Slovenije.

¹⁰⁶ HSN je nastal na podlagi bilateralnega dogovora Norveške in Kanade. Iz sodelovanja pri kampanji proti protipehotnim minam se je razširil na sodelovanje držav na področju človekove varnosti in človekovih pravic. Poleg Slovenije so v leta 1999 ustanovljeni mreži članice še Avstrija, Kanada, Čile, Grčija, Irska, Jordanija, Mali, Nizozemska, Norveška, Švica, Tajska in kot opazovalka Južna Afrika. Več glej na spletnih straneh Mreže za človekovo varnost, <http://www.humansecuritynetwork.org/> (14. 5. 2002).

¹⁰⁷ Center Skupaj je bil ustanovljen s strani države, mesta Ljubljane in Slovenske filantropije in deluje predvsem na področju JVE. Slovenska filantropija je po besedah Anice Mikuš Kos, sodelavke Filantropije ter programske direktorice centra Skupaj, v preteklosti že delovala na območjih konfliktov v tem delu Evrope, z bogatimi izkušnjami, razumevanjem socialnega konteksta ter že vzpostavljenimi odnosi pa je z ustanovitvijo centra delo še izboljšala. Glej 'Center Skupaj', http://www.gov.si/mzz/zunanja_poli/skupaj.html (14. 5. 2002).

Predstavitev centra je bil tudi eden od ciljev sodelovanja¹⁰⁸ na posebnem zasedanju Generalne skupščine o otrocih. Poleg omembe v govoru slovenskega predstavnika (Govor predsednika vlade Republike Slovenije 2002), je bila sama predstavitev centra omejena na srečanje, na katerega so bili povabljeni tako predstavniki držav kot nevladnih organizacij in UNICEF-a, organizirala pa ga je misija Republike Slovenije pri OZN. Eva Tomič ocenjuje srečanje kot zelo uspešno, Anica Mikuš Kos¹⁰⁹ pa je povedala, da opažajo povečano zanimanje za sodelovanje pri projektih predvsem iz Švedske, Švice in Irske. Istočasno je gospa Kos kot članica delegacije sodelovala pri več pogovorih, ki so potekali v času zasedanja. Med drugim je kot strokovnjakinja sodelovala pri pogovoru o zaščiti deklic in dečkov v oboroženih konfliktih.

Iz zgornjega sta razvidni predvsem dve vrsti izkoriščanja možnosti delovanja v Generalni skupščini. Prva je formalna, v prvi vrsti pa jo predstavlja govor predsednika slovenske vlade Janeza Drnovška na osrednjem delu posebnega zasedanja. Kot formalno možnost lahko imenujemo tudi govore, kjer nastopa Slovenija med državami, v imenu katerih je stališče izraženo. Način, na podlagi katerega so skupna stališča nastala, pa je že posledica bolj ali manj neformalnih pogovorov med skupinami držav. V tem primeru je Slovenija sodelovala tako v stalnejših oblikah (predvsem EU) kot tudi v manj stalni obliki podobno mislečih držav. Delovanje Slovenije v konkretnem primeru pa kaže tudi na pomen možnosti, ki jih ponuja kraj pogajanj. Omenjena je že bila prednost New Yorka kot mesta, kjer imajo (skoraj) vse države svoje predstavnike. Na posebnem zasedanju Generalne skupščine o otrocih, ki je že zaradi obravnavane teme doseglo večjo pozornost v medijih, so bili v New Yorku prisotni tudi različne nevladne organizacije in strokovnjaki. Prav to je Slovenija s posebno organizirano predstavitvijo centra Skupaj izkoristila. Na to kažejo že sama ideja kot tudi dejavnosti ob predstavitvi. Z njimi je Slovenija ne le pokazala na sodelovanje vladne sfere z nevladnimi organizacijami v državi, ampak tudi strokovnost delovanja na področju človekovih pravic tako v Sloveniji kot tudi širše v regiji, kar je še poudarila s sodelovanjem strokovnjakov v delegaciji.

---

¹⁰⁸ V delegaciji so bili predstavniki tako MZZ, Ministrstva za delo, družino in socialne zadeve, Slovenskega odbora za UNICEF (*United Nations Children's Fund* – Sklad Združenih narodov za otroke), Slovenske filantropije ter Timotej Šoš kot predstavnik otrok.

¹⁰⁹ Intervju z Anico Mikuš Kos, programsko direktorico centra Skupaj, Ljubljana, 22. maja 2002.

4.2.4. Nekateri drugi načini delovanja Slovenije v Generalni skupščini

Posebno zasedanje Generalne skupščine o otrocih seveda predstavlja le del obsežnega področja varstva človekovih pravic, socialnih in humanitarnih vprašanj. Omeniti velja še t.i. 'skupino prijateljev *The responsibility to protect*'¹¹⁰ (odgovornost zaščititi), ki jo pri vprašanjih o humanitarnih intervencijah vodi Kanada. Slovenija sodeluje v skupinah še na nekaterih drugih področjih: na področju razorožitve v t.i. *Mason group*,¹¹¹ v skupini podobno mislečih držav pri vprašanju reforme Varnostnega sveta, v skupini prijateljev generalnega sekretarja za Kosovo, itd. Z vstopom v EU pa se bo po mnenju Andreja Medice Slovenija morala prilagoditi tudi z razširitvijo tako področij, na katerih je aktivna, kot tudi vprašanj znotraj njih, tako v skupini EU kot v drugih skupinah.¹¹²

Tu želim poudariti, da informacija o sodelovanju ali članstvo v skupinah o aktivnosti oz. pasivnosti Slovenije znotraj teh skupin ne povesta veliko. Do neke mere je dejavnost posameznih držav pri različnih vprašanjih razvidna iz podatkov o predlagateljstvu in podpori predlaganim resolucijam (podatek, ki običajno spremlja objavljene resolucije). Sami izidi glasovanja pa lahko pričajo samo o delovanju skupine kot celote ne pa tudi o dejavnosti posameznih držav znotraj teh skupin. Na primer, na 56. rednem zasedanju Generalne skupščine je med 70 sprejetimi resolucijami, nastalimi na podlagi dela v tretjem odboru, Slovenija sponzorirala 26 resolucij, predlagala pa nobene. Večina teh se nanaša na poglavitne teme, s katerimi se Slovenija na tem področju tudi ukvarja. Na 57. rednem zasedanju Generalne skupščine pa je Slovenija predlagala in vodila usklajevanja sprejete resolucije A/RES/57/194 o odpravi rasizma in rasne diskriminacije.¹¹³ Na podlagi teh podatkov lahko torej sklepamo o aktivni vlogi Slovenije v tretjem odboru, ne pa tudi o sodelovanju z drugimi državami v raznih skupinah.¹¹⁴ Istočasno pa lahko iz zgornjih

---

¹¹⁰ Delovanje skupine prijateljev *The responsibility to protect* je povezano z vsebino dokumenta z istim imenom in se nanaša na vprašanje pravice do humanitarne intervencije. Gre za poročilo Mednarodne komisije za intervencijo in državno suverenost (ICISS – *International Commission on Intervention and State Sovereignty*), neodvisnega telesa z namenom nudenja pomoči Združenim narodom na tem področju. Več o tem glej 'The responsibility to protect', <http://www.dfait-maeci.gc.ca/iciss-ciise/> (27. 2. 2003).

¹¹¹ Skupina *Mason group* najverjetneje izhaja iz delovanja Skupine vladnih strokovnjakov, ki ji je leta predsedovala Kanadčanka Peggy Mason, in je sodelovala v pripravljalnem odboru Konference o prepovedi trgovine z ročnim in lahkim orožjem (ta je potekala julija 2001 v New Yorku). Več v Sporočilu za javnost (*Press release*) DC/2757.

¹¹² Intervju po elektronski pošti z Andrejem Medico, tretjim sekretarjem na misiji Republike Slovenija pri Združenih narodih v New Yorku, 11. decembra 2002.

¹¹³ Intervju po elektronski pošti z Andrejem Medico, tretjim sekretarjem na misiji Republike Slovenija pri Združenih narodih v New Yorku, 11. decembra 2002.

¹¹⁴ Za celovit in podroben prikaz delovanja Slovenije v tretjem (ali katerem koli drugem) odboru je s tega vidika primernejša raziskava izidov glasovanj skupaj s podatki o predlagateljstvu in podpori predlaganim resolucijam na več zasedanjih ter intervjujev s slovenskimi predstavniki v Generalni skupščini. Ker je v

podatkov sklepamo tudi, da aktivnost države ni nujno enaka na vsakem zasedanju Generalne skupščine. Večjo aktivnost države lahko pričakujemo takrat, ko je na dnevnem redu postavljeno tisto vprašanje, ki ga ta država obravnava kot prednostno.

Z delovanjem države v OZN pa je povezana tudi številčna sestava skupine ljudi, ki to delovanje 'pokriva'. Slovenija ima v New Yorku tako »sistematizirana tri mesta tretjih do prvih sekretarjev, enega svetovalca, enega pooblaščenega ministra in veleposlanika.«¹¹⁵ Medtem ko prvi, drugi in tretji sekretarji pokrivajo posamezne odbore Generalne skupščine in teme v Varnostnem svetu, je pooblaščen minister zadolžen za plenarno zasedanje Generalne skupščine in politično občutljivejše teme v Varnostnem svetu. Navadno je na misiji zaposleno šest oseb.¹¹⁶ Te so v New Yorku prisotne vse leto in so v stalnem stiku z MZZ, oddelkom za multilateralo. V času zasedanja Generalne skupščine pa slovenska delegacija šteje okrog dvajset ljudi, od tega pet predstavnikov, pet namestnikov in deset svetovalcev, ki so v New Yorku prisotni krajši čas glede na dnevni red in večinoma tudi ne vsi istočasno. V primerjavi z Irsko, katere delegacija je na petdesetem rednem zasedanju Generalne skupščine leta 1995 štela sedem ljudi (Marín-Bosch 1998: 14), slovenska delegacija ni med najmanjšimi, v primerjavi z velikimi državami pa še vedno majhna. Da Slovenija namenja pozornost strokovnosti, pa lahko potrjuje npr. udeležba Anice Mikuš Kos, ki je med drugim strokovnjakinja tudi pri delu z begunci, na posebnem zasedanju o otrocih in sodelovanje z ljudmi z različnih področij pri pripravi na Svetovno konferenco o človekovih pravicah na Dunaju.¹¹⁷

---

diplomskem delu v središču proučevanja delovanje majhnih držav v Generalni skupščini, ne pa tudi v samih skupinah znotraj nje, bi raziskava te vrste preseгла zastavljeni obseg pričujočega dela.

¹¹⁵ Intervju po elektronski pošti z Andrejem Medico, tretjim sekretarjem na misiji Republike Slovenija pri Združenih narodih v New Yorku, 19. decembra 2002.

¹¹⁶ V času nastajanja naloge je bila misija RS pri OZN v New Yorku v fazi kadrovske preobrazbe. Tako so bili tam le veleposlanik, druga sekretarka in dva tretja sekretarja. Informacije pridobila z intervjujem po elektronski pošti z Andrejem Medico, tretjim sekretarjem na misiji Republike Slovenija pri Združenih narodih v New Yorku, 11. decembra 2002.

¹¹⁷ Konferenca je potekala od 14. do 15. junija 1993, pri pripravah pa so poleg predstavnikov različnih ministrstev in kabineta predsednika vlade sodelovali tudi predstavniki Inštituta za narodnostna vprašanja, Pravne fakultete in Fakultete za družbene vede, predsednica Amnesty International za Slovenijo in drugi. Seznam je priloga k Sklicu srečanja pripravljalnega odbora, minister za zunanje zadeve Lojze Peterle, 26. 4. 1993.

5. SKLEP

Spremembe v mednarodni skupnosti, hiter znanstveni in tehnološki napredek po drugi svetovni vojni ter posledice teh procesov, so državam narekovale večje sodelovanje na vseh področjih. Eden izmed pomembnejših forumov za sodelovanje in iskanje odgovorov za nastale probleme je postala OZN s specializiranimi agencijami. Spremembe so vplivale tudi na samo organizacijo, ki danes združuje (skoraj) vse države sveta ne glede na njihovo velikost. Med njimi je največ majhnih in mikro držav, ki imajo skupaj z ostalimi v Generalni skupščini formalno možnost enakopravnega odločanja o vprašanih globalnega pomena. Na videz enostavno odločanje po načelu ena država – en glas pa postane z različnostjo interesov članic bolj zapleteno in nujno zahteva sodelovanje in s tem prilagajanje ter iskanje kompromisov.

Pri iskanju definicije, ki bi celostno predstavila majhne države, sem naletela na vrsto med seboj različnih opredelitev z različnimi kriteriji ločevanja ter prav tako različnimi kategorijami razvrščanja držav po velikosti. Avtorji so svoje pristope utemeljevali z enim izmed dveh načinov: prvim so poglaviti dejavnik definiranja kvantitativni dejavniki (prebivalstvo, tudi teritorij), drugi temeljijo na raznih 'odprtih' konceptih (varnost, moč) in vključujejo tudi dejavnike kvalitativnega značaja. Poleg različnih pristopov je izdelava ene same definicije onemogočilo tudi vprašanje relevantnosti glede na časovne spremembe (npr. rast prebivalstva skozi čas). Pojavilo se je tudi vprašanje zadostnosti razvrščanja držav v le štiri kategorije (mikro, majhne, srednje in velike države), saj je lahko vsaka država umeščena v različne kategorije glede na različna področja, v katerih je aktivna. Definicija, ki je nastala v okviru tega diplomskega dela, je omejena tako časovno kot tudi na konkretno področje raziskovanja. Z vidika nenehnih sprememb v mednarodni skupnosti ter kompleksnosti dejavnikov, ki države označujejo, pa se zdi, da je idealno definicijo in s tem kategorizacijo držav nemogoče postaviti.

Proučevanje delovanja majhnih držav v OZN je obsegalo več smeri. Samo članstvo v organizaciji je od njenega nastanka naraščalo tudi kot posledica nastajanja novih, predvsem majhnih in mikro držav. Slednje so posledica sprememb v mednarodni skupnosti kot npr. proces dekolonizacije ali razpad večnacionalnih entitet po letu 1990. Čeprav pogoji članstva majhnih in mikro držav posebej ne izpostavljajo, so se razprave o dejanskih možnostih izpolnjevanja pogojev predvsem mikro držav v preteklosti pojavile. Vseeno pa držav z manj kot trinajstimi milijoni prebivalcev pri izpolnjevanju pogojev ne moremo izpostaviti kot skupine članic s 'posebnimi težavami'. Nekatere, tudi Slovenija, z rednim in

pravočasnim poravnavanjem svojih obveznosti, ki izhajajo iz članstva, celo izstopajo v nasprotnem, pozitivnem pogledu. Slednje le poudari dejstvo, da razlike med članicami seveda obstajajo, vendar pa razlik, npr. v višini finančnih prispevkov držav glede na prebivalca ne moremo *a priori* pripisati razlikam med državami glede na njihovo velikost. Podobno velja za vprašanje velikosti delegacij posameznih držav na zasedanju Generalne skupščine. Oba primera še bolj poudarita problem (ne)idealne definicije majhnih držav, saj bi, če že, odgovore na ti dve vprašanji lažje našli z medsebojnim primerjanjem gospodarske razvitosti držav, stanja na področju finančnih, človeških in drugih virov ter zunanjepolitičnih prioritet, ki tudi vplivajo na delovanje posameznih držav v OZN.

Pri možnostih sodelovanja držav v Generalni skupščini v okviru formalnih ali neformalnih skupin sem se, kot predvideva hipoteza, osredotočila na različne skupine držav. Govoriti je mogoče o vsaj treh tipih skupin, znotraj katerih delujejo posamezne države članice: stalne oblike sodelovanja, manj stalne in *ad hoc* skupine; posebna vrsta pa so skupine, formalizirane v okviru Generalne skupščine OZN. Med tem ko je narava formaliziranih skupin bolj ali manj administrativnega značaja, in te večinoma le olajšujejo delovanje splošnega organa, pa so stalne, manj stalne in *ad hoc* skupine usmerjene na določeno področje, kjer imajo države članice podobne ali skupne interese.

Pri predstavitvi delovanja Slovenije kot majhne države v Generalni skupščini je na izbor konkretnih primerov vplivalo dejstvo časovno kratkega obdobja članstva v OZN. Ker je to omejeno na zadnje desetletje 20. stoletja, je primerjava z delovanjem majhnih držav do leta 1990, kar obravnava večina obstoječih raziskav Generalne skupščine Združenih narodov, nemogoča. Istočasno pa za obdobje po letu 1990 temeljitejših raziskav o obnašanju posameznih skupin držav ni. Izpostavljena primera – priprava kandidature za nestalno članico Varnostnega sveta ter delovanje na področju človekovih pravic – vseeno dokaj dobro prikazujeta, kako lahko majhna država uveljavlja svoje interese. V kakšni meri se je Slovenija pri svojem delovanju v Generalni skupščini OZN posluževala skupin, v dostopnih dokumentih ni neposredno zapisano, opravljeni intervjuji pa predstavljajo nekoliko preveč subjektivno sliko povezovanja v skupine. Vseeno pa lahko na podlagi tako intervjujev kot dostopnih dokumentov ugotovimo, da je povezovanje v skupine pomemben način uresničevanja postavljenih prioritet. Takšno povezovanje Slovenija vsekakor izkorišča, saj kot novonastala majhna država z omejenimi viri drugih večjih možnosti pravzaprav nima. Pristop delovanja Slovenije lahko označimo za sektorski pristop. Osredotočenost na omejeno število področij oziroma izbor tistih, na katerih je Slovenija lahko hitro postala razvidna z izkušnjami in poznavanjem problematike (npr. stanje v JVE,

vprašanja povezana z varstvom človekovih pravic), se je v prvem desetletju članstva izkazala za pravilno. Področji varnosti in človekovih pravic sta tudi dolgoročno pomembni, kar pa ne pomeni, da Slovenija ne bi smela svoje intenzivne dejavnosti razširiti tudi na druga področja. Pri tem bo pomembno vlogo igrala včlanitev Slovenije v EU, katere trenutnim članicam so pomembna bolj ali manj vsa področja aktivnosti Združenih narodov. Toda delovanje Slovenije v OZN v prihodnosti bo še vedno zelo odvisno tudi od njenih izbranih usmeritev ter od tega, ali bo pridobljene izkušnje znala izkoristiti in svoje delovanje razširiti na druga področja ter s tem postati zanimiva partnerica za večje države.

Uvodoma postavljene hipoteze: »Uspešno delovanje majhnih držav v OZN je odvisno od dobrega poznavanja in izkoriščanja bolj ali manj institucionaliziranih skupin držav ter oblik njihovega delovanja« pa vsaj glede na proučene vire, ki so mi bili na voljo, ne morem potrditi. Čeprav je delovanje držav z manjšim številom prebivalcev v Generalni skupščini OZN v veliki meri odvisno od poznavanja in izkoriščanja skupin, pa poznavanje samo ni dovolj. Njihovo izkoriščanje je odvisno tako od finančnih in človeških virov kot tudi prioritete zunanje politike posamezne države.

6. LITERATURA IN OSTALI VIRI

Literatura ter članki iz znanstvenih in strokovnih revij:

1. Ambrožič Počkar, Marija (1976) 'Položaj »malih« držav v mednarodnih ekonomskih odnosih'. *Teorija in praksa* 13 (9-10), 801 – 812.
2. Anckar, Dag (1999) 'Homogeneity and Smallness: Dahl and Tufte Revisited.' *Scandinavian Political Studies* 22 (1). Dostopno preko besedilne baze EBSCOhost <http://web8.epnet.com/> (20. 1. 2003).
3. Benko, Vladimir (1997) *Zgodovina mednarodnih odnosov*. Ljubljana: Znanstveno in publicistično središče.
4. Benko, Vladimir (2000) *Sociologija mednarodnih odnosov*. Ljubljana: Znanstveno in publicistično središče.
5. Benko, Vlado (1992) 'O vprašanju prioritet v zunanji politiki Slovenije.' *Teorija in praksa* 29 (1 – 2), 3 – 11.
6. Bennett, Alvin LeRoy in James K. Oliver (2002) *International organizations: principles and issues*. Sedma izdaja. Upper Saddle River: Prentice Hall.
7. Berridge, Geoff R. (1987) *International Politics: States, Power and Conflict since 1945*. Sussex: Whetsheaf books LTD; New York: St. Martin's Press.
8. Bučar, Bojko (1992) 'Univerzalizem in regionalizem v slovenski zunanji politiki.' *Teorija in praksa* 29 (5 – 6), 484 – 490.
9. Christmas-Møller, Wilhelm (1983) 'Some Thoughts on the Scientific Applicability of the Small State Concept: A Research History and a Discussion.' V: Otmar Höll (ur.) *Small States in Europe and Dependence*, 35 – 53. Wien: Wilhelm Braumüller.
10. Crossley, Michael in Keith Holmes (2001) 'Challenges for Educational Research: international development, partnerships and capacity building in small states.' V: *Oxford Review of Education* 27 (3), dostopno preko besedilne baze EBSCOhost <http://web8.epnet.com/> (20. 1. 2003).
11. Davis, Jackson W. (1996) 'The Alliance of Small States (AOSIS): The International Conscience.' *Asia-Pacific Magazine* Nr. 2, May 1996, dostopno na <http://coombs.anu.edu.au/SpecialProj/APM/TXT/davis-j-02-96.html> (2. 12. 2002).
12. Degan, Vladimir Đ. (2000) *Međunarodno pravo*. Rijeka: Pravni fakultet Sveučilišta u Rijeci.

13. Dimitrijević, Vojin (1970) *Mednarodna skupnost in Združeni narodi*. Beograd: Zveza društev za Združene narode.
14. Drnovšek, Janez (2002) 'Predgovor.' V: Jožef Kunič (ur.) *10 let Slovenije v Združenih narodih*, 10 – 13. Ljubljana: Ministrstvo za zunanje zadeve.
15. Feltham, Ralf G. (1998) *Diplomatic Handbook*. Seventh Edition. London, New York: Longman.
16. Grizold, Anton (1999) *Evropska varnost*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
17. Hindmarsh, Jennie Harre (1996) 'How do we define small states and islands? A critical analysis of alternative conceptualizations.' *Convergence* 29 (2). Dostopno preko besedilne baze EBSCOhost <http://web8.epnet.com/> (20. 1. 2003).
18. Hoadley, Stephen J. (1980) 'Small states as aid donors.' *International Organization* 34 (1), 121 – 137.
19. Holkeri, Harri (2000) 'The Role of the General Assembly President in reforming and revitalizing the United Nations: remarks by the President.' Forum of Small States, New York, 15. november 2000, <http://www.un.org/ga/president/55/speech/FOSS.htm> (12. 10. 2001).
20. Holloway, Steven (1990) 'Forty Years of United Nations General Assembly Voting.' *Canadian Journal of political Science* XXIII (2), 279 – 296.
21. Holloway, Steven K. in Rodney Tomlinson (1995) 'The new World Order and the General Assembly: Bloc realignment at the UN in the post-Cold War World.' *Canadian Journal of Political Science* 28 (2), 227 – 254.
22. Hong, Mark (1995) 'Small states in the United Nations.' *Organizing International relations: Fifty years after the United Nations Charter. International Social Science Journal* XLVII (2), 277 – 287.
23. Jazbec, Milan (1998) 'Vzpostavljanje diplomacij novih malih držav.' V: Milan Jazbec (ur.) *Diplomacija in Slovenci*, 9 – 35. Celovec: Drava.
24. Jazbec, Milan (2000) *The Small New States in Europe after the Fall of the Berlin Wall and Their Diplomacies*. <http://www.ruf.rice.edu/~sarmatia/900/jazbec.html> (12. 10. 2001).
25. Jazbec, Milan (2001) *The Diplomacies of New Small States: The case of Slovenia with some comparison from Baltics*. Aldershot: Ashgate.
26. Julien, K.S. (1992) 'The problems of small states.' *Round Table* January 92, Issue 321. Dostopno preko besedilne baze EBSCOhost <http://web8.epnet.com/> (20. 1. 2003).
27. Kajnič, Sabina (2001) *Srednje velike države v Evropi: Iskanje paradigme na primerih Poljske in Španije*. Diplomsko delo. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

28. Kaufmann, Johan (1996) *Conference Diplomacy: An Introductory Analysis*. Third Revised Edition. London: Macmillan.
29. Kaufmann, Johan (1998) 'Developments in Decision Making in the United Nations.' V: Johan Kaufmann (ur.) *The Diplomacy of International Relations*, 113 – 124. The Hague: Kluwer Law International.
30. Kanavan, Jan (2002) 'Opening remark by President-elect of the 57th Session of the United Nations General Assembly.' Forum of Small States, New York, 9. september 2002, <http://www.un.org/ga/president/57/pages/speechesstatement020909.htm> (3. 12. 2002).
31. Kennedy, Paul (1988/1989) *The Rise and Fall of The Great powers*. London: Fontana Press.
32. Keohane, Robert O. (1969) 'Lilliputian's Dilemmas: Small States in International Politics.' *International Organization* 23 (2), 291 – 310.
33. Krasner, Stephen D. (2001) 'Sovereignty.' *Foreign Policy* January – February (122). Dostopno preko besedilne baze EBSCOhost <http://web8.epnet.com/> (20. 1. 2003).
34. Kropivnik, Samo in Peter Ješovnik (1995) 'Small Countries in the Global Economy: Slovenia, and Exception or the Rule?' *Journal for International Relations* II (1 – 4), 66 – 95.
35. Kučan, Milan (2002) 'Predgovor.' V: Jožef Kunič (ur.) *10 let Slovenije v Združenih narodih*, 6 – 9. Ljubljana: Ministrstvo za zunanje zadeve.
36. Kunič, Jožef (ur.) (2002) *10 let Slovenije v Združenih narodih*. Ljubljana: Ministrstvo za zunanje zadeve.
37. Lyons, Gene M. (1995) 'International organizations and national interests.' *Organizing International relations: Fifty years after the United nations Charter. International Social Science Journal* XLVII (2), 261 – 276.
38. Marín-Bosch, Miguel (1998) *Votes in the UN General Assembly*. The Hague: Kluwer Law International.
39. Morgenthau, Hans (1948/1995) *Politika med narodi*. Ljubljana: Državna založba Slovenije.
40. Natek, Karel, Drago Perko in Milojka Žalik Huzjan (1993) *Države sveta 1993*. Ljubljana: Državna založba Slovenije.
41. Petrič, Ernest (1996) 'Zunanja politika majhnih držav.' *Teorija in praksa* 33 (6), 876 – 897.
42. Petrović, Miloš (1987) *Glasovalno obnašanje neuvrščenih držav v Generalni skupščini OZN*. Diplomsko delo. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

43. Rapaport, Jacques, Ernest Muteba in Joseph J. Therattil (1971) *Small States & Territories: Status and Problems*. New York: Arno Press.
44. Røhr, Andres (ur.) (1994) *Zgodovinski atlas sveta*. Ljubljana: Mladinska knjiga.
45. Roter, Petra (1999) 'Od režimske teorije do teorij mednarodnih režimov: razvoj preučevanja mednarodnih režimov.' *Časopis za kritiko znanosti* 27 (197), 33 – 63.
46. Rothstein, Robert L. (1968) *Alliances and Small powers*. London, New York: Columbia University Press.
47. Rupel, Dimitrij (2002) 'Predgovor.' V: Jožef Kunič (ur.) *10 let Slovenije v Združenih narodih*, 14 – 19. Ljubljana: Ministrstvo za zunanje zadeve.
48. Russett, Bruce M. (1965) *Trends in World politics*. New York: Macmillan.
49. Senjur, Marjan (1992) 'The Viability of Economic Development of a Small State Separating from a Large one.' *Development & International Cooperation* 8 (14 – 15), 5 – 23.
50. Seung-soo, Han (2001) 'Opening remarks by President.' Forum of Small States, New York, 10. september 2001, <http://www.un.org/ga/president/56/speech/010910b.htm> (3. 12. 2002).
51. Simoniti, Iztok (1995) 'Multilateralna diplomacija.' *Teorija in praksa*, posebna izdaja.
52. Smouts, Marie-Claude (1995) 'International organizations and inequality among states.' *Organizing International Relations: Fifty Years after the United Nations Charter. International Social Science Journal* XLVII (2), 229 – 241.
53. Svetličič, Marjan (1996) *Svetovno podjetje: izzivi mednarodne proizvodnje*. Ljubljana: Znanstveno in publicistično središče.
54. Šabič, Zlatko (1999) *Voting in international organizations: Mere formality or a matter of substance?* Ljubljana: Faculty of Social Sciences.
55. Šabič, Zlatko (2002) 'Small States Aspiring for NATO Membership: Some Factors Influencing the Accession Process.' V: Šabič, Zlatko in Charles Bukowski (ur.) *Small States in the post-Cold War World*, 1 – 24. Westport: Praeger.
56. Šuc, Gregor (1998) *Izbrane značilnosti zunanje politike majhnih držav: iskanje zunanjih virov moči*. Diplomsko delo. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
57. Thorhallsson, Baldur (2001) 'Small states and European integraton: A theoretical approach.' Göteborg: Göteborg University, Konferenca Small States in World Markets: Fifteen Years Later, 27. – 29. september 2001.
58. Tomlin, Brian W. (1985) 'Measurement validation: lessons from the use and misuse of UN General Assembly roll-call votes.' *International Organization* 39 (1), 189 – 206.

59. Trumbull, Charles P. (ur.) (2002) *2002 Britannica Book of the Year*. Encyclopaedia Britannica.
60. United Nations (1992) *Yearbook of the United Nations 1992*, Vol. 46. Dordrecht, Boston, London: Martinus Nijhoff Publishers.
61. United Nations (1993) *Yearbook of the United Nations 1993*, Vol. 47. Dordrecht, Boston, London: Martinus Nijhoff Publishers.
62. United Nations (1999) *Yearbook of the United Nations 1999*, Vol. 53. Dordrecht, Boston, London: Martinus Nijhoff Publishers.
63. Uvodna beseda (1994) V: Združeni narodi: *Ustanovna listina Združenih narodov in Statut meddržavnega sodišča*. Društvo za Združene narode za Republiko Slovenijo.
64. Väyrynen, Raimo (1983) 'Small States in Different Theoretical Traditions of International Relations Research.' V: Otmar Höll (ur.) *Small States in Europe and Dependence*, 83 – 104. Wien: Wilhelm Braumüller.
65. Väyrynen, Raimo (1997) 'Small States: Persisting Despite Doubts.' V: Inbar, Efraim in Gabriel Sheffer (ur.) *The National Security of Small States in a Changing World*, 41 – 75. London: Frank Cass.
66. Vegič, Vinko (1999) 'Zaveznitva in male države.' *Teorija in praksa* 36 (6), 999 – 1013.
67. Vital, David (1967) *The Inequality of States: A Study of the Small Power in International Relations*. Westport: Greenwood Press.
68. Vital, David (1971) *The Survival of Small States: Studies in Small Power / Great Power Conflict*. London: Oxford University Press.
69. Volgy, Thomas J., Derrick V. Frazier in Robert S. Ingersoll (2003) 'Preference Similarities and Group Hegemony: G7 Voting Cohesion in the UN General Assembly.' Predviden za objavo v: *Journal of International Relations and Development* 6 (1).
70. Žagar, Mitja (1992) 'Strategija in taktika zunanje politike 'novih' (novonastalih) držav.' V: Danica Fink – Hafner (ur.) *Nastajanje slovenske državnosti (zbornik referatov)*, 87 – 103. Ljubljana: Slovensko politološko društvo.

Dokumenti, govori in drugi podatki:

71. Dokument A/56/170 – Further implementation of the outcome of the Global Conference on Sustainable Development of Small Island Developing States. Poročilo

generalnega sekretarja, 10. 7. 2001. Dostopno na <http://www.un.org/documents/ga/docs/56/a56170.pdf> (2. 12. 2002).

72. Dokument Primerna zunanja politika – Temeljne prvine zunanje politike Republike Slovenije ob vključevanju v evroatlantske povezave, sprejet na seji vlade Republike Slovenije, 10. 10. 2002. Dostopen na http://www.sigov.si/mzz/minister/mnenja/primerna_zunanja_politika.doc (17. 12. 2002).

73. Govor Ane Vilfan v III. Odboru, 48. zasedanje Generalne skupščine OZN, New York, 9. 11. 1993. Dostopno v knjižnici Društva za Združene narode, Ljubljana.

74. Govor Ane Vilfan v III. Odboru, 49. zasedanje Generalne skupščine OZN, New York, 14. 10. 1994. Dostopno v knjižnici Društva za Združene narode, Ljubljana.

75. Govor Borisa Šavleta v III. Odboru, 47. zasedanje Generalne skupščine OZN, New York, 18. 11. 1992. Dostopno v knjižnici Društva za Združene narode, Ljubljana.

76. Govor Eve Tomič v III. Odboru, 49. zasedanje Generalne skupščine OZN, New York, 1. 11. 1994. Dostopno v knjižnici Društva za Združene narode, Ljubljana.

77. Govor Eve Tomič v III. Odboru, 49. zasedanje Generalne skupščine OZN, New York, 10. 11. 1994. Dostopno v knjižnici Društva za Združene narode, Ljubljana.

78. Govor Eve Tomič v III. Odboru, 49. zasedanje Generalne skupščine OZN, New York, 17. 11. 1994. Dostopno v knjižnici Društva za Združene narode, Ljubljana.

79. Govor Eve Tomič v III. Odboru, 51. zasedanje Generalne skupščine OZN, New York, 28. 10. 1996. Dostopno v knjižnici Društva za Združene narode, Ljubljana.

80. Govor Eve Tomič v III. Odboru, 51. zasedanje Generalne skupščine OZN, New York, 1. 11. 1996. Dostopno v knjižnici Društva za Združene narode, Ljubljana.

81. Govor Eve Tomič v III. Odboru, 51. zasedanje Generalne skupščine OZN, New York, 14. 11. 1996. Dostopno v knjižnici Društva za Združene narode, Ljubljana.

82. Govor predsednika vlade Republike Slovenije, Janeza Drnovška na posebnem zasedanju Generalne skupščine o otrocih, New York, 9. 5. 2002, <http://sigov2.sigov.si/pv/si/> (10. 5. 2002) (v slovenščini) ali <http://www.un.org/ga/children/sloveniaE.htm> (9. 5. 2002) (v angleščini).

83. Govor predstavnika Sveta Evrope, odgovornega za stike z mednarodnimi organizacijami Jacka Hanninga na posebnem zasedanju Generalne skupščine o otrocih, New York, 10. 5. 2002, <http://www.un.org/ga/children/coeE.htm> (14. 5. 2002).

84. Govor veleposlanika Danila Türka v III. Odboru, 47. zasedanje Generalne skupščine OZN, New York, 26. 10. 1992. Dostopno v knjižnici Društva za Združene narode, Ljubljana.

85. Govor veleposlanika Danila Türka v III. Odboru, 47. zasedanje Generalne skupščine OZN, New York, 12. 11. 1992. Dostopno v knjižnici Društva za Združene narode, Ljubljana.
86. Govor veleposlanika Danila Türka v III. Odboru, 47. zasedanje Generalne skupščine OZN, New York, 8. 10. 1992. Dostopno v knjižnici Društva za Združene narode, Ljubljana.
87. Govor predstavnika Španije, ministra Pia Cabanillas na posebnem zasedanju Generalne skupščine o otrocih, New York, 8. 5. 2002, <http://www.un.org/ga/children/euE.htm> (10. 5. 2002).
88. Izhodišča za udeležbo delegacije Republike Slovenije na 47. rednem zasedanju Generalne skupščine OZN, Ministrstvo za zunanje zadeve – sektor za multilateralne odnose, Ljubljana, 3. 9. 1992. Dostopno v knjižnici Društva za Združene narode, Ljubljana.
89. Poročilo o udeležbi delegacije Republike Slovenije na 47. rednem zasedanju Generalne skupščine OZN, Stalna misija Republike Slovenije pri OZN, New York, 8. 1. 1993. Dostopno v knjižnici Društva za Združene narode, Ljubljana.
90. Poslovnik Generalne skupščine A/520/Rev.15/Amend.2 (Sales No. E.85.I.13) in A/RES/48/264, objavljena v: Hans von Mangold in Volker Rittberger (ur.) (1997) *The United Nations System and its Predecessors*, 60 – 114. Oxford: Oxford University Press.
91. Prednostne naloge Republike Slovenije (Ministrstvo za zunanje zadeve, Sektor za politično multilateralo, Oddelek za OZN, 3. 12. 2002), dostopno na <http://www.sigov.si/mzz/> (17. 12. 2002).
92. Prednostne naloge Republike Slovenije, povezane z OZN (Ministrstvo za zunanje zadeve, Sektor za politično multilateralo, Oddelek za OZN, 3. 12. 2002), <http://www.sigov.si/mzz/> (17. 12. 2002).
93. Press release DC/2757 z dne 19. 3. 2001. – Preparatory Committee for the United Nations Conference on the Illicit Trade in Small Arms and Light Weapons in All its Aspects, 28th Meeting. Dostopen na http://www.smallarmssurvey.org/source_documents/UNDocuments/3rd_Prepcom/DC_2757.pdf (10. 4. 2003).
94. Press release GA/AB/3395 z dne 17. 10. 2000. Dostopen na http://srch1.un.org/plweb/cgi/fastweb?state_id=1040292554&view=unsearch&docrank=22&numhitsfound=218&query=fail%20to%20fulfill%20obligations%20budget%20states&&docid=1869&docdb=pr2000&dbname=web&sorting=BYRELEVANCE&operator=and&TemplateName=predoc.tmpl&setCookie=1 (19. 12. 2002).

95. Resolucija A/RES/46/236 o sprejemu Slovenije med članice OZN, objavljena v: *Yearbook of the United Nations 1992*, Vol. 46, stran 137.
96. Resolucija S/RES/1142 (1997) o položaju v Makedoniji, <http://ods-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N97/351/24/PDF/N9735124.pdf?OpenElement> (25. 2. 2003).
97. Resolucije, sprejete na 56. rednem zasedanju Generalne skupščine, objavljene v: *Resolutions adopted by the General Assembly during its fifty-sixth session, 12. September – 24. December 2001*. Združeni narodi.
98. Seznam držav članic s plačanimi prispevki pred februarjem tekočega leta, <http://www.globalpolicy.org/finance/tables/honoroll.htm> (13. 2. 2003).
99. Sklic srečanja pripravljalnega odbora, minister za zunanje zadeve Lojze Peterle, 26. 4. 1993. Dostopno v knjižnici Društva za Združene narode, Ljubljana.
100. Statistične informacije št. 159, 17. junij 2002, Statistični urad Republike Slovenije.
101. Uvodne besede veleposlanika dr. Danila Türka, predsednika Delovne skupine III. Odbora Generalne skupščine OZN, New York, 15. 9. 1994. Dostopno v knjižnici Društva za Združene narode, Ljubljana.
102. Združeni narodi (1994) *Ustanovna listina Združenih narodov in Statut meddržavnega sodišča*. Društvo za Združene narode za Republiko Slovenijo.

Intervjuji in izjave:

103. Intervju z Anico Mikuš Kos, programsko direktorico centra Skupaj. Ljubljana, 22. maja 2002.
104. Intervju z Evo Tomič, vodjo Oddelka za človekove pravice in Svet Evrope v Sektorju za multilateralne odnose na ministrstvu za zunanje zadeve Republike Slovenije, od septembra 1993 do decembra 1997 članico slovenske delegacije pri Združenih narodih v New Yorku odgovorno za področje človekovih pravic. Ljubljana, 23. maja 2002.
105. Intervju z Rajagopalanom Sampatkumarjem. Vrsto let je deloval kot visoki uradnik Združenih narodov med drugim pri Uradu visokega komisarja Združenih narodov za begunce (UNHCR), Neodvisni komisiji za humanitarna vprašanja ter na področju Azije, Kambodže in Afganistana. Trenutno je generalni sekretar International Society for Human Values. Ženeva, 10. oktobra 2002.
106. Intervju po elektronski pošti s Špelo Lajmiš, zaposleno v kabinetu ministra na Ministrstvu za zunanje zadeve, v času priprave kandidature in obdobju nestalnega članstva je delovala na ministrstvu v skupini odgovorni za ta projekt, 27. decembra 2002.

107. Intervju po elektronski pošti z Ondino Blokar, drugo sekretarko na misiji Republike Slovenija pri Združenih narodih v New Yorku, 21. decembra 2002.
108. Intervju po elektronski pošti z Andrejem Medico, tretjim sekretarjem na misiji Republike Slovenije pri Združenih narodih v New Yorku, 11. decembra 2002 in 19. decembra 2002.
109. Izjava Jelka Kacina, predsednika parlamentarnega odbora za mednarodne odnose, ob predstavitvi brošure 10 let Slovenije v Združenih narodih. Ljubljana, Cankarjev dom, 21. maja 2002.